

**2005 HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM
PROGRAMININ BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIFLARDA
UYGULANABİLİRLİĞİNİN ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ
(NİTEL BİR ARAŞTIRMA)**

Hazırlayan: Süreyya Şevki YILDIZ

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Gürbüz OCAK

Haziran, 2009

Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

2005 HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM
PROGRAMININ BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIFLARDA
UYGULANABİLİRLİĞİNİN ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ
(NİTEL BİR ARAŞTIRMA)

Hazırlayan

Süreyya Şevki YILDIZ

Danışman:

Yrd. Doç. Dr. Gürbüz OCAK

AFYONKARAHİSAR 2009

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “2005 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Birleştirilmiş Sınıflarda Uygulanabilirliğinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

15/06/2009

Süreyya Şevki YILDIZ

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

Danışmanı Üye : Yrd. Doç. Dr. Gürbüz OCAK
Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Hakkı YAZICI
: Doç. Dr. Ahmet Ali GAZEL

İmza

İlköğretim Anabilim Sınıf Öğretmenliği Bilim dalı tezli yüksek lisans öğrencisi Süreyya Şevki YILDIZ' ın “**2005 Hayat Bilgisi Dersi Programının Birleştirilmiş Sınıflarda Uygulanabilirliğinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Nitel Bir Araştırma)**” başlıklı tezini değerlendirme üzere 15.06.2009 günü saat 14:00’ de Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Mehmet KARAKAŞ
MÜDÜR

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

2005 HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIFLARDA UYGULANABİLİRLİĞİNİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ (NİTEL BİR ARAŞTIRMA)

Süreyya Şevki YILDIZ

**AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI**

Haziran 2009

TEZ DANIŞMANI: Yrd. Doç. Dr. Gürbüz OCAK

Bu araştırma, 2005 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının, birleştirilmiş sınıflarda uygulanabilirliğini, öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirmek amacıyla yapılmış nitel bir çalışmadır. Araştırmanın verileri, 2008–2009 eğitim öğretim yılında, Afyonkarahisar Merkez ve ilçelerinde görev yapan 58 birleştirilmiş sınıf öğretmenin görüşlerinden elde edilmiştir. Birleştirilmiş sınıflarda Hayat Bilgisi dersini veren öğretmenlerin; program hakkındaki görüşleri, uygulamada ve dersin işlenişi sırasında karşılaştıkları güçlükler ve beklentilerinin neler olduğu, görüşme yöntemi kullanılarak tespit edilmeye çalışılmıştır. Görüşmelerde, uzman görüşleri alınarak, araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış olarak hazırlanan, “Öğretmen Görüşme Formu” kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler nitel araştırma yöntemlerine uygun şekilde analiz edilmiş ve değerlendirilmiştir.

Araştırma sonucunda, birleştirilmiş sınıf öğretmenlerinin, 2005 Hayat Bilgisi Öğretim Programını niteliksel olarak olumlu buldukları görülmüştür. Ancak, bağımsız sınıflarda uygulanan Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının, şartları çok daha farklı olan birleştirilmiş sınıflarda uygulanmasında; beceri/kazanım, içerik, öğretme-öğrenme süreci, ölçme ve değerlendirme boyutlarında bir takım eksiklikler ve güçlüklerle karşılaşıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca, birleştirilmiş sınıf öğretmenlerinin görüşleri dikkate alınarak, programda yapılabilecek değişikliklere ilişkin uygulamaya dönük önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Hayat Bilgisi, Birleştirilmiş Sınıf, Yapılandırmacılık.

ABSTRACT

THE EVALUATION OF 2005 LIFE SCIENCES CURRICULUM'S APPLICABILITY IN THE UNITED CLASSROOMS ACCORDING TO THE TEACHER'S IDEAS (A QUALITATIVE THESIS)

Süreyya Şevki YILDIZ

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
THE INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF ELEMENTARY EDUCATION**

June 2009

THESIS SUPERVISOR: Assist. Prof. Dr. Gürbüz OCAK

This is a qualitative thesis studied to evaluate the 2005 Life Sciences Curriculum's applicability in the United classrooms according to the teacher's ideas. The result of the study is obtained from the teachers who are teaching at 58 different united classrooms both in city center and in the other towns of the province in 2008–2009 Academic Year. I tried to get some information about the teacher's ideas on the program. I interviewed with some teachers who are teaching at United classes and asked them some questions such as “What kind of difficulties do you have both in practise and teaching ?” and “ What is your expectations from the program?” A special “teacher's poll” which is prepared by consulting to a specialist has been used with the interviews. The datum we get from the study is analyzed and evaluated according to qualitative search techniques.

As a result of this study teachers who are teaching at the united classrooms consider that 2005 Life Sciences curriculum is quantitatively positive. However, there are some differences when you compare the united classrooms with separate classrooms which have different circumstances . It has been understood that there are some lackings and difficulties such as students' skill , performance , feed back , content , teaching and learning period , and evaluation. What is more ,some practical suggestions are given including the ideas of the united classrooms' teachers about the changes on the programme.

Key Words: Life Sciences, United Classroom, Constructivism.

ÖNSÖZ

Hayat Bilgisi, okullarda eğitim-öğretim yılı olarak adlandırılan sürecin, eğitim bölümünü en çok yüklenen ders olarak görülmektedir. Bu dersle öğrencilerin, doğal ve sosyal çevrelerini tanımaları ve bu çevrelere uyum sağlayabilmek için gerekli olan bilgi ve becerileri kazanmaları hedeflenir. Hayat Bilgisi dersinin bu nitelikleri düşünülerek, uygulanışına gereken hassasiyetin gösterilmesi gerekmektedir.

Ülkemiz ilköğretim okullarının yaklaşık üçte birini oluşturan birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okullarında, dünyaları oldukça küçük olan çocuklara sunacağımız “hayat bilgisi”, Türk Milli Eğitiminin amaçlarına ulaşılması açısından ayrı bir önem arz etmektedir. Bu çalışmada, bu öneme sahip Hayat Bilgisi dersinin, birleştirilmiş sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilip, önerilerde bulunarak, programa katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Çalışmanın tamamlanmasındaki katkılarından ve yol gösterici değerlendirmelerinden dolayı, akademik gelişimime yön veren danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Gürbüz Ocak’a; lisansüstü eğitim yapmamda beni destekleyen Sayın Nilüfer Erdoğan ve Sayın Mevlüt Çınar’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca, çalışmanın uygulama aşamasında, değerli görüşleriyle katkıda bulunan meslektaşlarıma; eş gözlemci olarak bu çalışmada gösterdiği özveriden dolayı Aslı AKGÜL’e; çalışma boyunca çeşitli yardımları bulunan arkadaşlarıma ve tabii ki her zaman bana güvenen ve yanımda olan aileme çok teşekkür ederim.

Süreyya Şevki YILDIZ

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	iii
TEZ JÜRİSİ VE ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vi
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar DİZİNİ.....	xiii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xvi

GİRİŞ.....	1
PROBLEM DURUMU.....	1
ARAŞTIRMANIN AMACI.....	2
ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	2
SAYILTIAR.....	3
SINIRLIKLAR.....	3
TANIMLAR.....	3

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ÇALIŞMALAR

1. HAYAT BİLGİSİ.....	5
1.1. HAYAT BİLGİSİ DERSİNİN TARİHÇESİ.....	6
1.2. 2005 HAYAT BİLGİSİ DERS PROGRAMI.....	8
1.2.1. Hayat Bilgisi Dersi Programıyla Öğrencilere Kazandırılmak İstenen Beceriler.....	10
1.2.2. Hayat Bilgisi Dersi Programıyla Öğrencilere Kazandırılmak İstenen Kişisel Nitelikler.....	12
1.2.3. Hayat Bilgisi Dersi Programıyla Öğrencilere Verilmek İstenen Ara Disiplinler.....	15

1.2.4. Hayat Bilgisi Dersi Kazanımları.....	16
2. YAPILANDIRMACI EĞİTİM YAKLAŞIMI.....	17
2.1. YAPILANDIRMACILIK.....	17
2.1.1. Yapılandırmacı Eğitim Anlayışına Göre Öğrenme ve Öğretme.....	18
2.1.2. Yapılandırmacı Eğitim Anlayışında Öğretmenin Rolü.....	19
2.1.3. Yapılandırmacı Eğitim Anlayışında Öğrencinin Rolü.....	20
2.1.4. Yapılandırmacı Eğitim Ortamı.....	21
2.2. 2005 HAYAT BİLGİSİ DERS PROGRAMINA YAPILANDIRMACI EĞİTİM ANLAYIŞININ YANSIMASI.....	22
3. BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIFLAR.....	23
3.1. BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIF KAVRAMI.....	23
3.1.1 Birleştirilmiş Sınıfları Ortaya Çıkaran Nedenler.....	24
3.1.2 Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretimin Yararları ve Sınırlılıkları.....	25
3.1.2.1 Birleştirilmiş Sınıflı Öğretimin Yararları.....	25
3.1.2.2 Birleştirilmiş Sınıflı Öğretimin Sınırlılıkları.....	26
3.1.3 Birleştirilmiş Sınıflarda Karşılaşılan Sorunlar.....	27
3.2. BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIFLARDA EĞİTİM-ÖĞRETİM.....	28
3.2.1. Birleştirilmiş Sınıfları Oluşturma Biçimi.....	28
3.2.2. Birleşmiş Sınıflarda Öğretmenli ve Ödevli Dersler.....	30
3.2.2.1 Öğretmenli Dersler.....	30
3.2.2.2 Ödevli Dersler.....	31
3.3. TÜRKİYE'DE BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIFLAR.....	32
3.3.1. 2005 Programında Birleştirilmiş Sınıflar.....	34
4. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	36

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	39
2. ÇALIŞMA GRUBU.....	40
3. VERİ TOPLAMA ARACI.....	42
4. VERİLERİN TOPLANMASI.....	43
5. VERİLERİN ANALİZİ.....	43
6. GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK.....	46

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR ve YORUM

1. 2005 HAYAT BİLGİSİ PROGRAMI İLE KAZANDIRILMAK İSTENEN BECERİ VE KAZANIMLARA İLİŞKİN BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIF ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİ.....	49
1.1 HBD KAZANIMLARININ İÇERİKLE ÖRTÜŞMESİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ.....	54
1.2 HBD KAZANIMLARININ GERÇEK HAYATA UYGUNLUĞUNA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ.....	55
1.3 BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIFLARDAKİ SEVİYE FARKLILIĞININ KAZANIMLARA ULAŞMADAKİ ETKİSİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ.....	58
1.4 HBD AİT BECERİ VE ARA DİSİPLİNLERİN BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIFLARDA GERÇEKLEŞME DÜZEYİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ.....	60
2. HBD KİTAPLARINDAKİ İÇERİK VE ETKİNLİKLERE İLİŞKİN BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIF ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİ.....	62
2.1 HBD KİTAPLARINDAKİ ETKİNLİKLERİN YETERLİLİĞİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ.....	66
2.2 HBD KİTAPLARINDAKİ ETKİNLİKLERİN UYGULANIŞINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ.....	68

2.3	HBD DERS KİTAPLARINDAKİ İÇERİĞE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ.....	73
3.	HBD KİTAPLARINDAKİ ÖLÇME DEĞERLENDİRME ÇALIŞMALARINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ.....	75
3.1	HBD KİTAPLARINDAKİ ÖLÇME DEĞERLENDİRME FORMLARININ UYGULANIŞINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ.....	79
4.	HBD PROGRAMININ YAPILANDIRMACI EĞİTİM ANLAYIŞINA UYGUNLUĞUNA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ.....	81
5.	BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIF ÖĞRETMENLERİNİN HBD PROGRAMINA İLİŞKİN TAVSİYELERİ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	84
6.	BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIF ÖĞRETMENLERİNİN KİŞİSEL BİLGİ VE NİTELİKLERİNE GÖRE GÖRÜŞLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN BULGULAR.....	88
6.1	ÖĞRETMENLERİN KIDEM DURUMUNA GÖRE GÖRÜŞLERİ.....	88
6.2	ÖĞRETMENLERİN BİRLİKTE OKUTTUĞU SINIF SAYISINA GÖRE GÖRÜŞLERİ.....	89
6.3	ÖĞRETMENLERİN ÇALIŞMA DURUMUNA GÖRE GÖRÜŞLERİ.....	89
6.4	ÖĞRETMENLERİN KONU İLE İLGİLİ BİLGİ DURUMLARINA GÖRE GÖRÜŞLERİ.....	90
6.5	ÖĞRETMENLERİN OKULDAKİ GÖREVLERİNE GÖRE GÖRÜŞLERİ.....	90
6.6	ÖĞRETMENLERİN SINIF MEVCUDUNA GÖRE GÖRÜŞLERİ.....	91

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

1. SONUÇ VE TARTIŞMA.....	92
1.1 HBD PROGRAMI İLE KAZANDIRILMAK İSTENEN BECERİ VE KAZANIMLARIN BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIFLARDAKİ UYGUNLUĞUNA İLİŞKİN SONUÇLAR.....	92
1.2 HBD PROGRAMINDAKİ İÇERİK VE ETKİNLİKLERİN BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIFLARA UYGUNLUĞUNA İLİŞKİN SONUÇLAR.....	93
1.3 HBD PROGRAMINDAKİ ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ÇALIŞMALARININ BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIFLARDA UYGULANIŞINA İLİŞKİN SONUÇLAR.....	94
1.4 HBD PROGRAMININ BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIFLARDA UYGULANIŞININ YAPILANDIRMACI EĞİTİM ANLAYIŞINA UYGUNLUĞUNA İLİŞKİN SONUÇLAR.....	95
1.5 HBD PROGRAMI İÇİN BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ÇÖZÜM ÖNERİLERİ VE TAVSİYELERİNE İLİŞKİN SONUÇLAR.....	96
1.6 BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIF ÖĞRETMENLERİNİN KİŞİSEL BİLGİ VE NİTELİKLERİNE GÖRE GÖRÜŞLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN SONUÇLAR.....	96
2. ÖNERİLER.....	97
KAYNAKÇA.....	100
EKLER.....	106

TABLolar DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1.1. Kazanım Sayıları ve Temalar İçin Gereken Süre	16
Tablo 1.2. Davranışçı ve Yapılandırmacı Yaklaşımların Karşılaştırılması.....	19
Tablo 1.3. Davranışçı Yaklaşım İle Yapılandırıcı Yaklaşımın Eğitim Ortamları Yönünden Karşılaştırılması.....	21
Tablo 1.4. Birleştirilmiş Sınıf Oluşturma Biçimleri.....	29
Tablo 1.5. Mart 2009 Tarihi İtibariyle Birleştirilmiş Sınıflara İlişkin Sayılar....	33
Tablo 1.6. Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Fen ve Teknoloji Ders Programlarının Yıllara Göre Uygulanması	34
Tablo 2.1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Özellikleri	41
Tablo 2.2. Gözlemciler Arası Uyum Değerleri.....	48
Tablo 3.1. “Beceri ve Kazanımlar” Temasıyla İlgili Yapılan Kodlamaya İlişkin Bilgiler	50
Tablo 3.2. “Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında Belirlenen Beceri Ve Kazanımlar, Birleştirilmiş Sınıf Öğrencilerinin (Sosyal Açıdan) Özelliklerine Uygun Mudur?” Sorusuna Verilen Yanıtlara İlişkin Bulgular.....	51
Tablo 3.3. “Kazanımlar İçerikle Örtüşmekte Midir?” Sorusuna Verilen Yanıtlara İlişkin Bulgular	54
Tablo 3.4. “Ulaşılması İstenen Kazanımlar, Birleştirilmiş Sınıf Öğrencilerinin Gerçek Hayatta Karşılaşacakları Durumlara Uygun Mudur?” Sorusuna Verilen Yanıtlara İlişkin Bulgular.....	55
Tablo 3.5. “Birleştirilmiş Sınıflarda Öğrencilerin Bir Bölümü Kendi Sınıfına Ait Olmayan Hayat Bilgisi Konularını İşlemektedir. Bu Durum Göz Önünde Bulundurularak Kazanımlara Ulaşılabilirliğini Düşünüyor Musunuz?” Sorusuna Verilen Yanıtlara İlişkin Bulgular	58
Tablo 3.6. “Belirlenen Kişisel Beceriler, Ara Disiplinler Ve Hayat Bilgisi Dersine Özel Beceriler, Birleştirilmiş Sınıflarda Gerçekleştirilebilir Nitelikte Midir?” Sorusuna Verilen Yanıtlara İlişkin Bulgular.....	61
Tablo 3.7. “İçerik ve Etkinlikler” Temasıyla İlgili Yapılan Kodlamaya İlişkin Bilgiler	63

Tablo 3.8. “Hayat Bilgisi Ders Ve Çalışma Kitabındaki İçerik Ve Etkinlikleri, Birleştirilmiş Sınıfta Öğrenim Gören Öğrencilere Uygun Buluyor Musunuz? Uygun Bulmuyorsanız Sebepleri Nelerdir?” Sorusuna Verilen Yanıtlara İlişkin Bulgular	64
Tablo 3.9. “Öğrencilerin Çevresi Ve Özelliklerine Uygun Ek Etkinlik İlave Etme İhtiyacı Duyuyor Musunuz?” Sorusuna Verilen Yanıtlara İlişkin Bulgular.....	66
Tablo 3.10. “Etkinlikleri Uygulamada Güçlüklerle Karşılaşıyor Musunuz? Karşılaşıyorsanız Bunlar Nelerdir?” Sorusuna Verilen Yanıtlara İlişkin Bulgular	68
Tablo 3.11. “Uygulamadığımız ya da Uygulayamadığımız Etkinlikler Var Mı? Varsa Bunlar Ne Tür Etkinlikler?” Sorusuna Verilen Yanıtlara İlişkin Bulgular	71
Tablo 3.12. “Mevcut İçerik Birleştirilmiş Sınıf Öğrencilerini Belirlenen Kazanımlara Ulaştırmakta Mıdır? Birleştirilmiş Sınıflar İçin İçerik Ekleme Ya Da Değiştirmeler Yapılabilir Mi?” Sorusuna Verilen Yanıtlara İlişkin Bulgular	73
Tablo 3.13. “Ölçme ve Değerlendirme” Temasıyla İlgili Yapılan Kodlamaya İlişkin Bilgiler.....	76
Tablo 3.14. “Birleştirilmiş Sınıf Öğretmeni Olarak Hayat Bilgisi Dersindeki Mevcut Ölçme Değerlendirme Çalışmalarını Nasıl Buluyorsunuz? Yeterli Midir? Ne Tür İlaveler Yapılabilir?” Sorusuna Verilen Yanıtlara İlişkin Bulgular.....	76
Tablo 3.15. “Ölçme Değerlendirme Formları Birleştirilmiş Sınıf Öğrencilerinin Özelliklerine Uygun Mudur? Uygulamada Karşılaştığınız Güçlükler Var Mı? Varsa Neler?” Sorusuna Verilen Yanıtlara İlişkin Bulgular.....	79
Tablo 3.16. “Yapılandırmacılık” Temasıyla İlgili Yapılan Kodlamaya İlişkin Bilgiler	81
Tablo 3.17. “HBD Öğretmen Kılavuz Kitabındaki Etkinlikler Ve Talimatlar İzlenerek Yapılan HBD Öğretimi, Yapılandırmacı Eğitim	

Anlayışına Uygun Mudur? Açıklayınız.” Sorusuna Verilen Yanıtlara İlişkin Bulgular	82
Tablo 3.18. “Yeni Fikir ve Tavsiyeler” Temasıyla Yapılan Kodlamaya İlişkin Bulgular.....	84
Tablo 3.19. “Yeni Fikir ve Tavsiyeler” Temasıyla İlgili Öğretmen Görüşleri...	85
Tablo 3.20. Kıdem Durumuna Göre Olumlu ve Olumsuz Görüşlerin Dağılımı.....	88
Tablo 3.21. Birlikte Okuttuğu Sınıf Sayısına Göre Olumlu ve Olumsuz Görüşlerin Dağılımı.....	89
Tablo 3.22. Öğretmenlerin Çalışma Durumuna Göre Olumlu ve Olumsuz Görüşlerin Dağılımı.....	90
Tablo 3. 23. Öğretmenlerin Bilgi Düzeyine Göre Olumlu ve Olumsuz Görüşlerin Dağılımı.....	90
Tablo 3.24. Öğretmenlerin Okuldaki Görevlerine Göre Olumlu ve Olumsuz Görüşlerin Dağılımı.....	91
Tablo 3.25. Sınıf Mevcuduna Göre Olumlu ve Olumsuz Görüşlerin Dağılımı.....	91

KISALTMALAR DİZİNİ

BSİO : Birleştirilmiş Sınıflı İlköğretim Okulu

HBD : Hayat Bilgisi Dersi

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

TTKB : Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı

YİBO : Yatılı İlköğretim Bölge Okulu

GİRİŞ

Bu bölümde; problem durumu, problem cümlesi, araştırmanın amacı, önemi, sayıtlılar, sınırlılıklar ve tanımlar üzerinde durulmuştur.

PROBLEM DURUMU

İlköğretime gelmeden önce çocukların dünyası, yakın çevreleri ve ailelerinin sunduğu imkânlarla sınırlıdır. Okul, öğrencilere yeni yaşantılar sunarak daha geniş bir dünyaya sahip olmalarını sağlar. Bu görevi yüklenecek ilk ve en önemli ders ise Hayat Bilgisi Dersi'dir (bundan sonra kısaca HBD). Bu dersin ilk hedeflerinden birisi, çocuğu yaşadığı çevreye uyumunu sağlayarak bir üst seviyedeki beceri ve niteliklere hazırlamaktır.

2000–2001 eğitim öğretim yılından önce birleştirilmiş sınıflar için ayrı program uygulanmıştır. Bu tarihten itibaren ilköğretim 1. kademedeki birleştirilmiş sınıflarda uygulamadan kaldırılan söz konusu mihver ders programları yerine, müstakil sınıflarda okutulan;

- 1. devre (A grubu) için Hayat Bilgisi,
- 2. devre (B grubu) için Sosyal Bilgiler ve Fen Bilgisi mihver ders programlarının, birleştirilmiş sınıflarda da okutulması kararlaştırılmıştır. 2004 İlköğretim Programında, birleştirilmiş sınıflar için aynı uygulamanın devam etmesi kararlaştırılmış. Sadece ders programlarında değişikliğe gidilmiştir.

Ülkemiz gerçeği olan birleştirilmiş sınıflı okullar, tüm okulların yaklaşık yarısını oluşturmaktadır. Yapılan bu değişiklikler, birleştirilmiş sınıflardaki uygulamalar bakımından, ülkemizin eğitim-öğretim sistemi adına önem teşkil etmektedir. Eğitim ve öğretimde bütünlüğü sağlamak amacıyla müstakil sınıflarda okutulan derslerin aynen birleştirilmiş sınıflarda da okutulması şüphesiz bazı sıkıntıları beraberinde getirmektedir.

Bu çalışmada, birleştirilmiş sınıflarda, 1. 2. ve 3. sınıflar 2005 Hayat Bilgisi Dersi Programının temel uygulayıcıları olan öğretmenlerin görüşleri değerlendirilmiştir.

Problem Cümlesi: Birleştirilmiş sınıf okutan öğretmenlerin, 2005 Hayat Bilgisi Ders Programının birleştirilmiş sınıflarda uygulanmasına ilişkin görüşleri nelerdir?

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu çalışmanın temel amacı, 2005 Hayat Bilgisi Ders Programının uygulanabilirliğini, Afyonkarahisar ilindeki birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmen görüşlerine göre değerlendirmek, incelemek ve programa katkı sağlamaktır.

Bu amaç doğrultusunda 2005 Hayat Bilgisi Ders Programıyla ilgili birleştirilmiş sınıf okutan öğretmenlerin şu sorulara verdikleri yanıtlar aranacaktır;

1. Karşılaştıkları genel sıkıntılar nelerdir?
2. İçerik ve etkinliklerin birleştirilmiş sınıflarda uygulanışı ile ilgili görüşleri nelerdir?
3. Belirlenen beceri ve kazanımların birleştirilmiş sınıflarda edinilme düzeyi ile ilgili görüşleri nelerdir?
4. Mevcut ölçme değerlendirme çalışmalarının birleştirilmiş sınıflara uygunluğu ile ilgili görüşleri nelerdir?

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Ülkemizde birleştirilmiş sınıflı okulların tamamına yakını köylerde dir. Köyde yaşayan çocukların dünyası ve hayat deneyimleri, diğer yerleşim birimlerinde yaşayan çocuklara göre daha sınırlıdır. Bu yüzden birleştirilmiş sınıflarda okutulacak olan Hayat Bilgisi Dersinin hedefleri diğer derslere göre daha çok önem teşkil etmektedir. Birleştirilmiş sınıflarda Hayat Bilgisi Dersindeki kazanımların, kazanımlara ulaştıracak olan içeriğin ve değerlendirme biçiminin uygulanabilirliğini ve aksaklıklarını tespit etmek araştırmayı önemli kılmaktadır. Dolayısıyla yapılacak olan çalışmayla, programa birtakım eleştiriler getirilerek, bu konuda çalışma yapmak isteyen araştırmacılara ışık tutulacaktır.

Ayrıca bu çalışma, birleştirilmiş sınıflarda derslerin uygulanışı ile ilgili farklı bir bakış açısı geliştirmeye çalışması ve bu doğrultuda orijinal örnekler getirmesi bakımından önem taşımaktadır.

SAYILTILAR

Bu araştırmanın dayandığı sayıtlar şunlardır:

1. Katılımcılar gönüllülük esasına göre seçildiği için görüşlerinde samimi ve gerçekçi oldukları kabul edilmiştir.
2. Programın birleştirilmiş sınıflarda uygulanışını tespit etmek için kullanılan görüşme formu soruları geçerli ve güvenilir olarak kabul edilmiştir.

SINIRLILIKLAR

Bu araştırma:

1. Nitel araştırma yöntemlerinden görüşme yöntemiyle,
2. 2008–2009 eğitim öğretim yılında, Afyonkarahisar il Merkezine ve 15 ilçeye bağlı 52 birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okulunun, 52 sınıf öğretmeniyle,
3. Görüşme formunda yer alan sorularla sınırlıdır.

TANIMLAR

Bu çalışmada geçen temel kavramlar aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır.

Birleştirilmiş Sınıf: Birbirinden farklı yaş ve seviyedeki öğrencilerin tek bir grup olarak, tek öğretmen tarafından yetiştirilmesine denir.

Köye yönelik bir öğretim uygulaması olmasının yanında, ülkemiz eğitim sistemi içinde yer alan sekiz yıllık ilköğretim uygulamasının birinci kademesine yönelik bir uygulamadır. (Erdem, 2004)

Hayat Bilgisi: İlköğretim okullarının 1. 2. ve 3. sınıflarında okutulan ve doğa bilimleri, toplumsal bilimler, sanat, çağdaş düşünce ve değerleri içeren ders. (Sönmez, 1998)

Düğüm (Nodes): Düğümler projedeki kategorilerin muhafaza edildiği yerlerdir. Nitel araştırmacının en temel görevlerinden birini – araştırma sorularıyla ilgili veri içeriklerinin bir araya getirilmesi – gerçekleştirdiği söylenebilir (Baş, Akturan vd., 2008: 138).

Memo: Kısa notlar. Araştırmacının, çalışma esnasında aklına gelen fikir, düşünce ve bakış açılarını kısaca not tutmasıdır (Baş, Akturan vd., 2008).

Nitel Çalışma: İnsan sistemlerini anlamaya geliştirmeye adanan çalışmadır. Genellikle etnografi, durum çalışmaları ve betimsel çalışmalar içerir. Ayrıca görüşmeler, inceleme, gözleme, anket ve doküman analizini de içerir.

Öğretim programı: Bir dersin özel amaçlarını, bu amaçların davranışlar açısından tanımlarını, amaçların gerçekleştirilmesinde alınabilecek çevresel önlemleri ve bunların gerçekleşme düzeylerini belirleme yollarını içeren; bir dersin işlenmesindeki ana başvuru kaynağı (Demirtaş ve Güneş, 2002).

Yapılandırmacı Eğitim Yaklaşımı: Bireylerin öğrendikleri bilgiyi nasıl yapılandırdıklarını ortaya koyan ve bilgiyi temelden kurmaya dayanan yaklaşım.

Bilginin birey tarafından zihninde aktif olarak yapılandırıldığını ve bilginin öğrenenden bağımsız olmadığını söyleyen öğrenme yaklaşımı (Jonessen,1995, Akt. Çelebi, 2006)

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Bu bölümde konuyla ilgili kavramlar, daha iyi anlaşılabilmesi için belli başlı detaylarıyla açıklanmıştır. Ayrıca alanla ilgili yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

1. HAYAT BİLGİSİ DERSİ

Öğrencilerin okulda geçirdikleri iki dönemlik süreçte yapılan faaliyetlerin tümü eğitim öğretim yılı olarak tabir edilir. İlköğretim 1. 2. ve 3. sınıflarında bu tanımın eğitim kısmını gerek içerik ve etkinlikleriyle, gerekse belirlenen kazanımlarıyla Hayat Bilgisi Dersi yüklenmektedir.

Özdemir'e (1998) göre, bebeklikten çocukluğa terfi ederek okulun kapısından içeri giren çocuk, yeni bir toplum, yeni otoriteler, yeni kurallar, yeni rollerle karşılaşır. Ailesinin yanında öğrenmeye başladığı hayatı öğretmenlerle paylaşmaya baslar. Plansız, programsız aile eğitiminin yerini planlı, programlı ve örgütlü bir eğitim alır. Bu eğitimin en önemli amacı, çocuğun yaşadığı doğal ve toplumsal çevresine uyumunu sağlamaktır.

Özdemir'in açıkladığı bu eğitim ilköğretim okullarında ilk olarak HBD ile verilebilir. Ayrıca, HBD ile çocuğa, hayata karşı sistemli bir uyum hizmeti verilmektedir. Bu yüzden ders için istenen kazanımlar ve tüm öğretme-öğrenme durumları, milli kültürümüzün ve değerlerimizin kazanılması açısından, çağdaş yaşam ve topluma uyum sağlama açısından büyük bir önem arz etmektedir. HBD'nin bir diğer görevi de, ileriki yıllarda okutulacak Sosyal Bilgiler ve Fen ve Teknoloji dersinin alt yapısını oluşturmasıdır. Bu yönleriyle HBD'nin, diğer derslerden ayrı ve öncelikli bir yeri vardır.

Çocuğun içinde bulunduğu doğal ve toplumsal çevre, hayat bilgisi dersinin aracıdır. Çocuğun duyu organlarıyla algılayabildiği alanın ötesine geçmeyen konular öğretilmelidir, çevreyle ilgili konular, bilimsel bir görüşle değil, çocuğun çevreyle olan ilişkileri yönünden ele alınmalıdır (Özdemir, 1998: 1). İlgili literatür incelendiğinde bu ders için yapılan tanımlar ve amaçlar şu şekildedir:

Doğal ve toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bir bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgilerdir (Sönmez, 1998: 10).

Çocuğa içinde bulunduğu doğal ve toplumsal çevre inceletilerek; çevreyi tanıtmak, çevre sorunlarıyla ilgili doğru ve sağlam bilgiler kazandırmak, çevreye uyum için gerekli beceri ve davranışları öğretmek Hayat Bilgisi dersinin öncelikli amaçlarıdır (Öztürk ve Dilek, 2003).

Hayat Bilgisi öğretimi ile öğrencileri demokratik toplumun yurttaşları olarak hazırlama ve onların her türlü problemle ilgili olarak rasyonel kararlar almalarında yardımcı olma amaçlanmıştır (Özçelik, 1992).

MEB'e göre, Hayat Bilgisi dersinin temel amacı, öğrencilerin günlük yaşamda ihtiyaç duydukları ve kullanabilecekleri yaşam becerilerini kazanmalarına yardım olmaktır. Bunun yanı sıra çocukların ileride alacakları "Fen ve Teknoloji" ve "Sosyal Bilgiler" derslerine temel oluşturabilmeleri için bazı kavramlar verilir. Böylece çocukların temel bilgi ve becerilerle donanmış, istenen kişisel niteliklere sahip birer yurttaş olarak yetişmeleri sağlanacaktır (Güven vd., 2006)

1.1 HAYAT BİLGİSİ DERSİNİN TARİHÇESİ

HBD toplu öğretim yaklaşımına dayalı olarak oluşturulmuş bir derstir. Çocukların hem kendilerini hem de içinde yaşadıkları toplumu ve dünyayı tanımaları için tasarlanan bu ders, 1926, 1936, 1948, 1968, ve 1998 ilköğretim programlarında yer almıştır. 2005 HBD programında da aynı adla yer almaktadır.

1926 öğretim programıyla, ilkokulların ilk üç yılında okutulan Tarih, Coğrafya, Tabiat, Eşya ve Yurt Bilgisi dersleri "Hayat Bilgisi" adı altında birleşerek toplu öğretime geçilmiştir (Kafadar, 1997: 158). Programın önsözünde ilkokulun amacı; "ilk mektebin başlıca maksadı, genç nesli muhitine faal bir halde intibak ettirmek suretiyle iyi vatandaşlar yetiştirmektir" şeklinde belirtilmiştir (MEB, 1926; Akt. Arslan, 1997). Cumhuriyetin ilk yılları olması sebebiyle vatandaşlara Cumhuriyeti benimsetmek programın muhtevasını etkilemiştir. HBD konuları da bu doğrultuda hazırlanmıştır.

1926 programında görülen eksiklikler ve yeni abecenin kabul edilmesi 1936 öğretim programının hazırlanmasını gerektirmiştir. 1936 programında, Cumhuriyet'in ilanından sonra yapılan birçok yeniliğin benimsetilmesi düşünülmüştür. Program bu anlayış sebebiyle 1926 programına benzemektedir. HBD ile ilgili 1936 programında, birinci ve ikinci devreler arasında ilişki kurulmaya

çalışılmıştır. Bu maksatla üçüncü sınıfın HBD'sine, gerek zaman ve gerek muhteviyat itibari ile dördüncü sınıfın zümre derslerine bir hazırlık teşkil edecek ve toplu öğretimle zümre öğretimi arasında bir geçit vazifesini görecek bir şekil verilmiştir.

1936 programında ilkokulun eğitim ve öğretiminde, öğrencilerin gelişim özelliklerine özel bir önem verilmiştir. Ayrıca "yakın çevre"den hareketle "uzak çevre"yi kavratma ilkesi kabul edilmiştir. Toplu öğretim, ilkokul öğretiminin yöntemi olarak belirlenmiş, ancak, üçüncü sınıfın sonuna doğru, öğrencilerin olayları ve cisimleri bilimsel kurallara göre inceleme yeteneklerinin artırılması amacıyla, "Hayat Bilgisi" dersinin derece derece gruplara ve dallara ayrılması istenmiştir (Cicioğlu, 1985:97).

1939 yılından itibaren köy okulları için ayrı bir program uygulanması kararlaştırılmış ve HBD'ye "ziraat işleri" eklenmiştir.

1948 öğretim programı kendinden önceki programları geliştirmiş ve ders yüklerini olabildiğince artırmıştır. 1926 ve 1936 programlarında 4 ile 7 ünite arasında oluşan HBD programı, 1948 programında 30 üniteden oluşturulmuştur. Ayrı okutulan köy ve kent programları birleştirilmiştir. Ayrıca, bütün derslerin HBD etrafında organik bir bütün teşkil edeceği programda ayrıca belirtilmiştir.

Sosyal yapıda, siyasi hayatta, bilim ve teknolojiadaki gelişmelerin hızlı olduğu 1960'lı yıllarda yeni bir öğretim programı ihtiyacı oluşmuştur. 1962 yılında hazırlanan taslak program 7 yıllık uzun bir deneme sonrasında 1968 öğretim programı hazırlanmıştır. Bu programda ders yükleri biraz daha hafifletilerek, öğrenciyi öğrenme-öğretme süreci içine daha fazla katmıştır.

1968 ilkokul programında, önceki programlardan farklı olarak, Türk milli eğitiminin hedefleri, ilkokulun hedefleri, eğitim-öğretim ilkeleri yer almıştır. Bunlara ek olarak derslerin genel ve özel hedefleri ayrı ayrı belirtilmiştir. Bu programda ilk üç sınıfta okutulan Hayat Bilgisi dersinin temel teşkil ettiği, Tarih, Coğrafya ve Yurttaşlık Bilgileri dersleri Sosyal Bilgiler dersi; Tabiat Bilgisi, Tarım dersleri de Fen Bilgisi dersi adı altında toplanmıştır (Çıkrık, 2001: 18)

1995 yılındaki öğretim programı, HBD'ye sadece Atatürkçülük konularını ekleyerek 1968 programındaki hedeflere yer vermiştir.

1995 programında, hedefler yakın çevreyi tanıma ile ilgili; yurttaşlık görevleri ve sorumlulukları, toplumda insanların birbirleriyle olan ilişkileri, ekonomik yasama fikrini ve yeteneklerini geliştirme ve daha iyi yaşama yeteneklerini geliştirme yönünden olmak üzere beş başlık altında toplanmıştır (Sönmez,1998:17).

1998 yılında geliştirilen yeni HBD programının bir önceki programdan en önemli farkı çağdaş program geliştirme ilkelerine uygun olarak hazırlanmış olmasıdır. Bu programda derslere ilişkin genel hedeflerin yanı sıra her derse ilişkin özel hedeflere ve davranışsal hedeflere de yer verilmiştir. Ancak, program değerlendirme kapsamında yapılan bazı araştırma sonuçları. Hayat Bilgisi Dersi Programı'nın yeniden ele alınması gerektiğini göstermiştir (Acat, Anılan ve Girmen, 2005: 396).

2004 yılına gelindiğinde HBD programı çağdaş eğitim ilkeleri göz önünde bulundurularak yeniden düzenlenmiştir. 2005–2006 eğitim öğretim yılında uygulanmaya başlayan bu program, bu çalışmada incelenen program olduğu için detaylarla ayrıca işlenmiştir.

1.2. 2005 HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

Hayat Bilgisi Dersi Programı, MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca oluşturulan Hayat Bilgisi Özel İhtisas Komisyonu tarafından geliştirilmiş, ilköğretim okulu 1. 2. ve 3. sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin;

- Hayat Bilgisi dersindeki kazanımlarını,
- Bu kazanımlara hangi temalar çerçevesinde ve hangi öğrenme-öğretme durumlarında erişebileceklerini,
- Öğrenme-öğretme sürecinin ve sonuçlarının nasıl değerlendirileceğini içermektedir (MEB, 2005a).

Program, 1. 2. ve 3. sınıflarda ortak olan “Okul Heyecanım”, “Benim Eşsiz Yuvam” ve “Dün, Bugün, Yarın” temalarından oluşmaktadır. Ulaşılması istenen tüm kazanımlar bu temalar çevresinde oluşturulmuştur.

2005 Hayat Bilgisi Ders Programının benimsediği ilkeler aşağıdaki şekilde özetlenebilir.

- Öğretmen ya da konu merkezli değil, çocuk merkezli ve çocuğun bakış açısını yansıtan nitelikte.
- Öğrenci kendisine sunulan bilgileri ezberleyerek, edilgen bir biçimde öğrenmeye çalışmak yerine, öğrenme-öğretme sürecine aktif olarak katılmalıdır. Kendisine sunulan uyarıları yorumlamalı, anlamlandırmalı ve bilgiyi bizzat kendisi yapılandırmalıdır.
- Program aracılığıyla öğrencilere kazandırılmak istenen temel bilgi ve beceriler, gerçek yaşamda çocuğun gereksinimleriyle örtüşmelidir. Hızla değişen ve eskiyen, genellikle de çocuğun yaşamında herhangi bir karşılığı olmayan bilgilere programda yer verilmesi gerekmez.

- Program, bireyin yaşam kalitesini artıracak temel becerileri kazanmasına yardımcı olmalıdır. Olabildiğince çok miktarda bilgi depolamak yerine, çocuğun zihinsel yeteneklerini ve kişiliğini her yönüyle geliştirmeye yönelik olmalıdır.
- Hayat Bilgisi dersi yetişkinlere özgü bir ciddiyet içinde geçmek zorunda değildir. Aksine, okul ve ders programları çocuğun eğlenme gereksinimini de karşılamalıdır. Bu anlayışla, Hayat Bilgisi dersi çocuklar için oldukça eğlenceli ve çocukların zevkle katıldıkları bir ders olmalıdır.
- Olaylar ve olgular yaşamın bütünlüğü içerisinde ele alınmalıdır. Olgular, analitik ve rekabetçi bir yaklaşımla değil, çocukların gelişimsel özelliklerine de uygun bir biçimde bütüncül ve tematik bir yaklaşımla ele alınarak incelenmiştir.

Bu ilkeler çerçevesinde hazırlanan Hayat Bilgisi Ders Programı 2004–2005 eğitim öğretim yılında 9 ildeki (Ankara, Bolu, Diyarbakır, Hatay, İstanbul, Kocaeli, Samsun ve Van) 120 pilot okulunda uygulanmaya konularak denenmiştir. Bu uygulama sonuçları dikkate alınarak, ilgili kişi ya da kurumların programla ilgili görüş ve önerileri de göz önünde bulundurularak gerekli görülen değişiklikler yapılmıştır. Son şekliyle program 08.08.2005 tarih ve 297 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu kararıyla onaylanarak 2005–2006 eğitim-öğretim yılından itibaren Türkiye genelinde uygulanmaya konulmuştur.

2005 Hayat Bilgisi Dersi Programında öğretmen, öğrencilere doğrudan bilgi aktarmak yerine sadece ve sadece yol gösterici etkinlikler aracılığıyla,

- Öğrenmekten keyif alan,
- Kendisiyle, toplumsal çevresiyle ve doğa ile barışık,
- Kendini, milletini, vatanını ve doğayı tanıyan, koruyan ve geliştiren,
- Gündelik yaşamda gereksinim duyulan temel bilgilere, yaşam becerilerine ve çağın gerektirdiği donanıma sahip,
- Değişikliklere uyum sağlayabilecek kadar esnek, mutlu bireyler yetiştirmektir (MEB, 2005a).

2005–2006 öğretim yılından bu yana okutulmakta olan HBD öğretim programı, TTKB'nin, 18.05.2009 tarihinde yaptığı değişiklikle uygulamadan kaldırılmıştır. 2009–2010 öğretim yılından itibaren 18.05.2009 tarihinde yayınlanan

“İlköğretim 1, 2 ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı” uygulanmaya başlayacaktır. 2005 HBD Programı ile ilgili yapılan değerlendirme çalışmaları;

- 21–23 Mayıs 2008 tarihleri arasında gerçekleştirilen “İlköğretim Programları ve Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi ve Değerlendirme Sonuçlarının Ortaöğretim ile Paylaşılması Çalıştayı”,
- Programın uygulamasını yapan öğretmenlerden alınan değerlendirme raporları,
- TTKB tarafından düzenlenen toplantıya katılan öğretmenlerden alınan görüşler,
- TTKB tarafından uzmanlarının katılımıyla gerçekleştirilen okul ziyaretlerindeki gözlem ve öğretmenlerden alınan görüşler,
- Ulusal düzeyde yapılan bilimsel kongrelerde sunulan ders ile ilgili bildirimler,
- Ders ile ilgili üniversitelerde yapılmış yüksek lisans ve doktora tezleri,
- Bilimsel dergilerde ders ile ilgili yayımlanmış makaleler,
- Sivil toplum kuruluşlarından alınan ders ile ilgili görüş ve öneriler sonrasında

programda yeniden düzenlemeye gidilmesi kararlaştırılmıştır. (MEB, 2009)

Bu çalışmanın yapıldığı dönemde 2005 HBD programı uygulanmakta olduğu için yeni program olarak 2005 HBD programı ele alınmıştır. Ancak, TTKB'nin 18.05.2009 tarihinde yayınladığı programa göre, çalışmada gerekli görülen güncellemeler yapılmıştır.

1.2.1. Hayat Bilgisi Dersi Programıyla Öğrencilere Kazandırılmak İstenen Beceriler

Yeni programın (2005) öğrenciler için belirlediği beceriler ve kişisel nitelikler, çağdaş yaşamın gerektirdiği, toplumsal ve sosyal yaşam için gerekli olan ihtiyaçlardan oluşmaktadır. MEB'in (2005a) bu doğrultuda belirlediği tüm beceriler aşağıda madde madde belirtilmiştir.

- *Eleştirel Düşünme*: Bildiklerini ve bilmediklerini ayırt etme, bildiklerinin doğruluğunu belirleme, olguların nedenlerini sorgulama, sunulan bilginin doğruluğunu ve bütünlüğünü belirleme, sunulan bilgideki mantıksızlıkları ve yanlış akıl yürütmeleri tanımlama, gerçekler ve kanaatler arasındaki farkı fark etme, bir eylemin veya davranışın değerini ya da uygunluğunu değerlendirmek için mantıklı

ölçütleri teşhis etme, fikirler ve görüşler arkasındaki mantığı ifade etme, yargıya varma ve mantıklı sonuçlara ulaşma,

- *Yaratıcı Düşünme*: Özgünlük ve yeni fikirler oluşturma, imgeleme, sıra dışı bağlantılar kurma, sezgi, duygu ve tutkulara açık olma, risk alma, cesaret gösterme, meydan okuma,

- *Araştırma*: Soru sorma, gözlem yapma, tahmin etme, veri toplama, verileri kaydetme, verileri düzenleme, verileri açıklama, araştırma sonuçlarını sunma,

- *İletişim*: Dinleme, duygularını ve düşüncelerini yazılı, sözlü veya beden diliyle ifade etme, geri bildirim alma-verme, iletişim araçlarını kullanma, davranışsal incelikler sergileme, tartışma, bağlantı kurma, açık fikirli olma, ikna etme, ortak bir amaç çevresinde toplanma,

- *Problem Çözme*: Problemi fark etme, problemin kime ait olduğunu belirleme, problemi aydınlatmak için uygun sorular sorma, problemi tanımlama ve açıklama, probleme özgü bilgi kaynaklarını tanıma, probleme yönelik çözüm seçenekleri belirleme, her çözüm yolunun muhtemel sonuçlarını düşünme, en uygun yolu seçme, problemin çözümünde, yardıma gereksinim olup olmadığını belirleme, uygun çözüm yolunu uygulama,

- *Bilgi Teknolojilerini Kullanma*: Yönergeyi kullanarak bilgisayarı işletme, farklı kaynaklardan toplanmış bilgiyi kaydetme, biçimlendirme, tekrar kullanma, biçimlendirdiği bilgiyi sunma, metin, grafik, renk, ses efektleri kullanarak çoklu ortamda rapor hazırlama, telefonu ve televizyonu kullanarak bilgiye ulaşma, günlük hayatta ulaşabildiği teknolojik özellikleri amacına uygun olarak kullanma, bilgiyi bulma, bilgiyi kullanılabilir biçimde planlama, kütüphaneden ve yazılı kaynaklardan yararlanma, toplumdaki bilgi kaynaklarını kullanma, toplumdaki bireylerle görüşmeler yapma, yerel gazeteleri kullanma, bilgiye ulaşabilmek için gerekli her türlü kaynağı, araç ve gereci kullanma,

- *Girişimcilik*: Grubun henüz fark edilmeyen ortak ihtiyaçlarına duyarlı olma, risk alma, yeni fikirlere, bilgi ve becerilere açık olma, kendini olası eleştirilere ve başarısızlıklara açık tutma, kaybetmeyi göze alarak yenilikleri deneme cesareti gösterme ve bundan zevk alma,

- *Türkçeyi Doğru, Etkili ve Güzel Kullanma:* Türkçeyi doğru kullanma, anlaşılabilir bir biçimde konuşma ve yazma, doğru anlayıp anlamadığını kontrol etme, okunaklı bir şekilde yazma, etkili bir şekilde dinleme, Türkçe’yi duruma uygun olarak kullanma,

- *Karar verme:* Hangi konuda karar vereceğini belirleme, karar alternatifleri üretme, verilebilecek kararların sonuçlarını düşünme, değerleri betimleme, en uygun kararı verme, kararı uygulama, verdiği kararın ve sonuçlarının sorumluluğunu üstlenme,

- *Kaynakları Etkili Kullanma:* Zaman, para ve materyal kullanma, bilinçli tüketici olma, çevre bilinci geliştirme ve çevredeki kaynakları etkili kullanma, planlama ve üretim,

- *Güvenlik ve Korunmayı Sağlama:* Sağlık güvenlik kurallarına/ prosedürlerine uyma, doğal afetlerden korunma, trafikte güvenliğini sağlama, “hayır” diyebilme, sağlığını koruma,

- *Özyönetim:* Etik davranma, eğlenme, öğrenmeyi öğrenme, amaç belirleme, kendini tanıma ve kişisel gelişimini izleme, duygu yönetme, kariyer planlama, sorumluluk, zamanı ve mekânı doğru algılama, katılım, paylaşım, işbirliği ve takım çalışması yapma, liderlik, farklılıklara saygı duyma,

- *Bilimin Temel Kavramlarını Tanuma:* Değişim, etkileşim, neden-sonuç ilişkisi, değişkenlik/benzerlik, karşılıklı bağımlılık, süreklilik, korunum,

- *Temalarla İlgili Temel Kavramları Tanuma:* “Okul Heyecanım” temasında yer alan kavramları doğru ve yerinde kullanma. “Benim Eşsiz Yuvam” temasında yer alan kavramları doğru ve yerinde kullanma, “Dün, Bugün, Yarın” temasında yer alan kavramları doğru ve yerinde kullanma, kavramlarla ilgili hikâye yazma, kavram haritası oluşturma, resim ve canlandırmalar yapma, sunulan bilgiyi yorumlama.

1.2.2. Hayat Bilgisi Dersi Programıyla Öğrencilere Kazandırılmak İstenen Kişisel Nitelikler

Hayat Bilgisi dersi programında çocukların temel yaşam becerilerinin yanı sıra, olumlu kişisel nitelikler geliştirmeleri amaçlanmıştır. MEB’e (2005a) göre öğrencilerin ulaşması istenen kişisel nitelikler aşağıda verilmiştir.

- *Öz Saygı:* Kendini ve duygularını fark etme, kişisel bakımını yapma, kendi farklılığını fark etme, geçmişini öğrenme, kendisiyle barışık olma, etik değerleri bilme ve hayatında bunlara önem verme, görev ve sorumluluklarını bilme ve yardımlaşma, kuralların gerekliliğini bilme, hata yapabileceğini kabul etme, kişisel eşyalarını özenli kullanma, büyüdükçe geliştiğini fark etme, kendisinin ve arkadaşlarının değerli olduğunu kabul etme,

- *Öz Güven:* Güçlü ve zayıf yönlerini tanıma, ailesini tanıma ve onlarla işbirliği yapma, kurallara neden gerek duyulduğunu bilme, hatalardan ders çıkarma, gerektiğinde büyüklerinden yardım alma, ailede alınan kararlara katılma, etik davranışların güven artırıcı olduğunu bilme, etkili “hayır” deme, zaman içinde duygu ve düşüncelerinde meydana gelen değişikliklerle ilgili çıkarımda bulunma, kendisini ve ailesini ilgilendiren kararlarda görüşünü bildirme, haksızlığa uğradığında bunu sorgulama, doğadaki karşılıklı bağımlılığı kavrama,

- *Toplumsallık:* Beslenmek için gerekli araç ve gereçleri kullanma, görgü kurallarını uygulama, arkadaş edinme ve onlara duygularını söyleme, kurallara uymanın sonuçlarını kavrama, başkalarının eşyalarını izin alarak kullanma, arkadaşlarıyla oyun oynamak ve eğlenmek için gerekeni yapma, grup bilincini oluşturma ve grubunun çıkarlarını koruma, arkadaşlarına cesaret verme,

- *Sabır:* Oyun oynarken uygun davranışlarda bulunma, eğlenmek için uygun zamanı bekleme, etkili dinleme, isteklerini erteleme, amaç belirleme, hata yapmanın doğal olduğunu kabul etme, duygularını kontrol etme,

- *Hoşgörü:* Arkadaşları ile iyi ilişkiler geliştirme, arkadaşlarıyla oynarken uygun davranışlarda bulunma, bireysel ve grup çalışmalarında olumlu değerleri gözetme, konuşanı dinleme, hataları doğal karşılama, farklılıkları kabul etme, herkesin değerli olduğunu kabul etme, sorunlara farklı çözümler önerme, duygularını uygun bir dille ifade etme, görevlerini yerine getirmekten mutluluk duyma,

- *Sevgi:* Kendini sevme, ailesini ve akrabalarını sevme, arkadaşlarını ve başkalarını sevme, arkadaşlarıyla ilişkilerinde sevgi duygusunu temel alarak onlarla iyi ilişkiler geliştirme, okulda karşılaştığı kişilere ve durumlara sevgi ile yaklaşma, başkalarıyla farklılıklarının doğal olduğunu kabul etme, milli ve dini bayramlarda

sevgi duygusunu açığa vurma, yaşadığı yerleşim birimini ve vatanını sevmeye, ülkesini sevmeye, insanları sevmeye, doğayı sevmeye,

- *Saygı*: Kendine saygı duyma, arkadaşlarına saygı duyma, okulu ve sınıfıyla ilgili kurallara saygı duyma, öğretmenlere karşı saygılı olma, çevresindeki insanlara karşı saygılı olma, ailesine saygılı olma, kişisel eşyalarına ve başkalarının eşyalarına saygı gösterme, doğaya saygı duyma, dünyadaki insanlara saygı duyma, Türk Bayrağına, İstiklal Marşı'na, Atatürk'e ve Türk büyüklerine saygı duyma,

- *Barış*: Sorunları fark etme, çözüm yollarını fark etme, karşılaştığı sorunlarda sorun çözme becerilerini kullanma, milli ve dini bayramları kutlama, toplumsal paylaşımlarla yaşama, dayanışma içerisinde olma, benzerlik ve farklılıkların doğal olduğunu bilme,

- *Yardımsızlık*: Kulüp ve diğer takım çalışmalarında arkadaşlarına yardım etme, aile bireylerine yardımda bulunma, okulla ilgili sorunları çözerken arkadaşlarına ve başkalarına yardım etme, doğal afetlere uğrayanlara yardım etme, kaza ve acil durumlarda başkalarına yardım etme,

- *Doğruluk*: Etik davranışların farkında olma, trafikteki doğru ve yanlış davranışları ayırt etme, ilişkilerinde doğru değerleri gözetme, yanlış davranışların farkında olma, yanlışlık içermeyen davranışlar sergileme, ön yargısız davranma,

- *Dürüstlük*: Arkadaşlarının sergilediği davranışların etik olup olmadığını fark etme, ailesinde ve akrabaları arasında sergilenen etik değerleri fark etme, kendisinin ve arkadaşlarının etik olmayan davranışlarını fark etme, arkadaşlarıyla ilişkilerinde olumlu değerleri gözetme, başkalarına ön yargısız davranma, başkalarının duyarlılıklarına saygı gösterme, kendi ihtiyaçlarını isteklerini ve görüşlerini çekinmeden olduğu gibi ifade etme,

- *Adalet*: Kurallara katılma, kurallara uyma, etik değerleri ve davranışları fark etme, görev paylaşımına katılma ve üzerine düşen görevi yapma, Türk milletinin sahip olduğu hak ve hürriyetleri araştırma, başkalarının duyarlılıklarına saygı gösterme, kendi ihtiyaçlarını isteklerini ve görüşlerini ifade etme, kazanmanın ve kaybetmenin doğal olduğunu fark etme, görev dağılımının adil olup olmadığını sorgulama,

- *Yeniliğe Açıklık:* Bilgi edinebilmek için uygun sorular sorma, resimli kaynaklardan yararlanma, geçmişten günümüze olan değişiklikleri ve yenilikleri araştırma, geleceği hayal etme ve tasarlama, yeni fikirler üretme, işbirliği yapma, problem çözme, karar alınırken görüş bildirme ve karar alma, amaç belirleme, yenilikleri deneme cesareti gösterme, yenilikleri denemekten zevk alma, teknolojik bir ürün tasarlama,

- *Vatanseverlik:* Türk bayrağına ve İstiklal Marşı'na saygı gösterme, şeref köşesini tanıma, milli bayramlara coşkuyla katılma, milli bayramları kutlamak için alternatifler üretme, yaşadığı yerleşim birimini ve vatanını yuva olarak görme, Türkiye'mizin bir bütün olduğunun farkında olma, Atatürk'ün ulusal bir lider olduğunu kabul etme ve saygı gösterme, milli bayram günlerimizle geçmişte yaşanan tarihi olaylar arasında bağ kurma, Cumhuriyetimizi korumak, güçlendirmek ve geliştirmek için yapılması gerekenleri belirleme, yaşadığı yerleşim birimindeki değişiklikleri belirleme ve müzelerden yararlanma,

- *Kültürel Değerleri Koruma ve Geliştirme:* Türk bayrağını ve İstiklal Marşını bir değer olarak kabul etme, milli bayramları kutlama, dini bayramları kutlama, yaşadığı yerleşim birimini bir yuva olarak kabul etme, ülkesini bir yuva olarak kabul etme, Cumhuriyetimizi korumak, güçlendirmek ve geliştirmek için çaba gösterme, müzeleri ve tarihi mekânları koruma ve geliştirme.

1.2.3. Hayat Bilgisi Dersi Programıyla Öğrencilere Verilmek İstenen Ara Disiplinler

- *Afetten Korunma ve Güvenli Yaşam,*
- *Girişimcilik,*
- *İnsan Hakları ve vatandaşlık,*
- *Kariyer Bilinci Geliştirme,*
- *Özel Eğitim,*
- *Rehberlik ve Psikolojik Danışma,*
- *Sağlık Kültürü,*
- *Spor Kültürü ve Olimpik Eğitim,*

1.2.4. Hayat Bilgisi Dersi Kazanımları

Beceri ve kişisel niteliklere ek olarak, çocukların sosyal bilgiler, fen ve teknoloji derslerine temel oluşturacak nitelikte bilgilere de sahip olmaları beklenmektedir. Dolayısıyla programda bu öğeler, belirlenen temalarla bütünleştirilecek şekilde kazanımlar oluşturulmuştur.

Tablo 1.1: Kazanım Sayıları ve Temalar İçin Gereken Süre(MEB, 2005a)

SINIFLAR	TEMA ADI									TOPLAM	
	OKUL HEYECANIM			BENİM EŞSİZ YUVAM			DÜN, BUGÜN, YARIN				
	Kazanım Sayısı	Ders Saati	Oranı (%)	Kazanım Sayısı	Ders Saati	Oranı (%)	Kazanım Sayısı	Ders Saati	Oranı (%)	Kazanım Sayısı	Ders Saati
1. SINIF 18/05/2009*	39	82	45	30	64	35	16	34	20	85	180
	41	86	46	29	60	32	16	34	22	86	
2. SINIF 18/05/2009	33	63	35	37	71	39	24	46	26	94	180
	34	65	36	37	70	39	24	45	25	95	
3. SINIF 18/05/2009	34	54	30	46	73	41	33	53	29	113	180
	34	55	31	45	73	41	32	52	28	111	

*TTKB'nin 18/05/2009 tarihinde, HBD programında yaptığı değişikliğe göre kazanım ve ders saati sayıları. (<http://sgb.meb.gov.tr>)

Yukarıda belirtilen tüm beceriler ve nitelikler, 1. sınıflar için 85, 2. sınıflar için 94, üçüncü sınıflar için 113 kazanım haline dönüştürülerek “Okul Heyecanım”, “Benim Eşsiz Yuvam” ve “Dün, Bugün, Yarın” temaları altında verilmek istenmektedir. Öğretmen kılavuz kitabında, verilen tüm bu beceriler ve nitelikler, ilişkilendirildikleri içerikte belirtilmiştir. Olduğu gibi sadece program kitabı içerisinde bırakılması yerine, ders işlenişi sırasında öğretmene malzeme olarak verilmektedir. Bu noktada öğretmene düşen görev, doğrudan içerikle örtüşmeyen beceri ve nitelikleri, kabiliyetleri ölçüsünde öğrencilere aktarmak ve istenen ortamı öğrencilere sunmaktır.

2. YAPILANDIRMACI EĞİTİM YAKLAŞIMI

2.1. YAPILANDIRMACILIK

Eğitim çevreleri tarafından, son zamanlarda üzerinde en çok durulan konulardan birisi yapılandırımacılıktır. Çıkış kaynağı 1700’lü yıllara dayandırılrsa da 20. yy’daki önemli eğitimcilerin (Piaget, Dewey, Vygotsky) öncülüğünü yaptığı görülmektedir. Yeni program (2005) bu eğitim yaklaşımına göre hazırlanmasıyla dikkatleri üzerine daha fazla çekmiştir.

“Yapılandırımacılık”, İngilizce “Constructivism” sözcüğünün karşılığı olarak kullanılmaktadır (Demirel, 2001:133). Aynı kelimeyi, Kılıç (2001) “oluşturmacılık” olarak, Keser ve Akdeniz (2003) “bütünleştirmecilik”, Sifoğlu (2007) “yapısalcılık” olarak tanımlamıştır.

Yapılandırımacılık diğer bir deyişle “constructivism”, bilginin doğası ile ilgili bir kavram olarak ortaya çıkmıştır. Yapılandırımacılık; öğretimle ilgili bir kuram değil, bilgi ve öğrenme ile ilgili bir kuramdır. Başlangıçta, öğrenenlerin bilgiyi nasıl öğrendiklerine ilişkin bir kuram olarak gelişmiş ve zaman içinde öğrenenlerin bilgiyi nasıl yapılandırabildiklerine ilişkin bir yaklaşım haline dönüşmüştür (Demirel, 2002: 223).

Yapılandırımacı yaklaşım, öğretmeni daha pasif hale getiren ve öğrenciyi süreç içinde daha aktif rol veren bir yapıdadır. Bu anlayışla geleneksel öğretmen-öğrenci rolünde değişiklik yapılmıştır. Öğrencilerin kişisel farklılıkları ve ihtiyaçları daha çok önemsenmektedir. Öğrenciler bilgiyi hazır olarak almayı bekleyen bireyler değil, bilgiye kendisi ulaşan ve onu kademe kademe yapılandırarak, kendine göre şekil kazandıran bireyler olmaktadır. Buradan hareketle öğrencinin rolünü Güven (2005), kendisine aktarılan bilgileri aynen kabul eden değil, yeni bilgileri önceki bilgi, beceri ve yaşantılarından yararlanarak bilgiyi yorumlayabilen, problemlere çözüm yolları geliştirebilen ve bilgiyi kendi zihninde yapılandırabilenler olarak tanımlamaktadır.

Yapısalcı kuram bir bireyin nasıl anladığını ve öğrendiğini açıklayan felsefi bir yaklaşımdır. Yapılandırımacı kurama göre, öğrenme, insan zihnindeki bir yapılandırma sonucu meydana gelir. Yani öğrenme bireyin zihninde oluşan bir süreçtir. Bu durumda birey dışarıdan gelen uyarıcıların pasif bir alıcısı değil, fakat onların aktif çözümleyicisi ve davranış oluşturucusudur. Çünkü insan zihni boş bir depo değildir ve bilgiler insan zihnine

aynen taşınarak depolanamaz. Dolayısıyla yapılandırmacı teoriye göre her birey, öğrenme sürecinde aktif hale getirilmeli ve kendi öğrenmesinden sorumlu olmalıdır (Bulut, 2005: 58).

2.1.1 Yapılandırmacı Eğitim Anlayışına Göre Öğrenme ve Öğretme

Her kazanılan bilgi bir sonraki bilgiyi yapılandırmaya zemin hazırlar. Çünkü yeni bilgiler önceden yapılanmış üzerine bina edilir. Böylece yapılandırmacı öğrenme var olanlarla yeni olan öğrenmeler arasında bağ kurma ve her yeni bilgiyi var olanlarla bütünleştirme sürecidir. Ancak bu süreç, sadece bilgilerin üst üste yığılması olarak algılanmamalıdır. Birey bilgiyi gerçekten yapılandırmışsa kendi yorumunu yapacak ve bilgiyi temelden kuracaktır. Yapılandırmacılık, bilginin biriktirilmesi ve ezberlenmesi değil, düşünme ve analiz etme ile ilgilidir (Şaşan, 2002).

Geleneksel öğretim yöntemlerinde öğretmen kalıplaşmış bilgiyi öğrenciye verir. Öğrenci ise neden, niçin, nasıl olduğunu sorgulamayan pasif bir alıcı konumundadır. Bireysel farklılıklar, yetenekler, zekâ, öğrenme hızı gibi kişisel özellikler dikkate alınmamaktadır (Erdoğan, 2000:5). Geleneksel öğretim yaklaşımına göre öğrenme bireyin çevresindeki uyarıcılara tepki vermesi ile gerçekleşmektedir (Saban, 2000:120).

Bilgi toplumunun değişen değer yargıları ve arayışları eğitimde yeni açılımları da beraberinde getirmiştir. Öğretme kavramından çok öğrenme kavramının ağırlık kazandığı, öğrencinin merkezde olduğu, öğrenen bireylerin olduğu, eğitim ortamları oluşturma çalışmaları başlamıştır (Gerek, 2006).

Çağın gereklerine uymakta davranışçı eğitim yaklaşımları yetersiz kalmaktadır. Yenidünya düzenine insanları hazırlamak an itibariyle yapılandırmacı eğitim ile mümkün görünmektedir.

Yapılandırmacı yaklaşım ile davranışçı yaklaşım, birbiriyle tezat sayılabilecek kadar farklı yapıdadır. Özden'e (2003) göre bu farklılıklar Tablo 1.2'deki gibidir.

Tablo 1.2: Davranışçı ve Yapılandırmacı Yaklaşımların Karşılaştırılması

Davranışçı Yaklaşım	Yapılandırmacı Yaklaşım
Öğrenme dıştan etkilerle (pekiştirme, tekrar) elde edilen bir sonuçtur.	Öğrenme, insan zihninde eksi ve yeni bilgilerin yapılandırılması sonucu oluşur.
Öğrenen, dış uyarıcıların pasif alıcısıdır.	Öğrenen, uyarıcıların özümleyicisi ve davranışların aktif oluşturucusudur.
Öğretmenler, öğrencilere bilgiyi aktaran kaynak durumundadır.	Öğretmenler, öğrenme sürecinde bir öğrenen olarak, öğrencilerle karşılıklı etkileşime girer ve öğrenme ortamını düzenler.
Öğrenciler, öğretmenin bilgiyle dolduracağı boş küpler konumundadır.	Öğrenciler kendi öğrenmelerinden sorumludur, çevreden edindikleri bilgilere kendi zihinlerinde anlama verirler ve böylelikle öğretimde aktiftirler.
Eğitim programıyla ilgili etkinlikler, ders kitapları ile sınırlıdır.	Eğitim programlarıyla ilgili etkinlikler, geniş ölçüde, birincil derecedeki kaynaklara dayanır.
Öğrenci değerlendirme, tamamıyla öğretimden ayrı bir süreç olarak algılanır ve genellikle testler yoluyla, eğitim programının sonunda gerçekleştirilir.	Değerlendirme, öğretim sürecinden ayrı değildir. Öğretim devam ederken, öğretmen gözlemleri veya öğrenci çalışmalarının toplanmasıyla gerçekleştirilir.
Önceden hazırlanmış bir öğretim programına sıkı sıkıya bağlılık söz konusudur.	Öğretim sürecinde, öğrencilerin istekleri, ilgileri, ihtiyaçları ve çeşitli konularla ilgili soruları geniş yer tutar.

2.1.2 Yapılandırmacı Eğitim Anlayışında Öğretmenin Rolü

Yapılandırmacı yaklaşım, öğretmene alışılmışın dışında bir rol vermektedir. Brooks ve Brooks'a (1999) göre, öğretmen, öğrenenlerin bireysel farklılıklarına uygun seçenekler sunar, yönergeler verir, her öğrenenin kendi kararını kendisinin oluşturmasına yardımcı olur. Bu noktada öğretmen yol gösterici ve rehberdir. Öğretmenler, problemi öğrenenler için çözmek yerine öğrencinin çözümlenmesi için ortam hazırlarlar (Akt. Şaşan, 2002)

Saban (2000) ve Özden'e (2003) göre yapılandırmacı öğretmenin rolleri şu şekilde özetlenebilir.

- Bilginin inşa edilmesinde öğrenciye gerekli malzemeyi ve ortamı hazırlar.
- Öğrenciye uygulama-deneme ve keşfetme fırsatları yaratır.

- Öğrenci özelliklerini ve girişimciliklerini öğretimde temel kabul eder.
- Öğretmen öğretmez, deneyimler yaşatır.
- Öğrencinin ilgisini çekmek için problemler, sorular ve kavramlar çerçevesinde bilgiyi organize etmektir.
- Faydalı olabilecek her türlü yeni teknikleri uygular.
- Öğrencinin kendi bakış açısını oluşturmasına yardımcı olur.
- Öğrencilerin isteklerini önemser ve sisteme dâhil eder.
- Hataları öğrencinin daha iyi anlaması için fırsat olarak görür.

2.1.3 Yapılandırmacı Eğitim Anlayışında Öğrencinin Rolü

Yapılandırmacı eğitim anlayışında öğrenme kavramı ile birlikte öğrenci de, ortamın öne çıkan öğelerindedir. Öğrenme ortamında sorumluluğun bir bölümü öğretmenden öğrenmeye, öğretmenden öğrenciye kayar. Materyallerin seçimi, tartışılma derinliğinin belirlenmesi ve sonuçların çıkarılması, öğrenciye aktarılması ya da onunla paylaşılması gereken sorumluluklarındandır (Şimşek, 2004).

Yapılandırmacı anlayışta öğrencilerden beklenenler şu şekilde özetlenebilir:

- Öğrenci deneyimler yaşayarak öğrenmelidir.
- Sorular sorarak bilgiye ulaşmalıdır.
- Meraklı ve araştırmacı olmalıdır.
- Çevreyle etkili iletişim kurmalı ve kendini iyi ifade edebilmelidir.
- Eleştirel gözle bakabilmelidir.

Öğrenenler bilgiyi ve gerçeği kendi bakış açılarına ve deneyimlerine bağlı olarak yapılandırır. Problemi çözmeye üst düzey düşünme becerilerini kullanırlar. Öğrenenler geleneksel yöntemde olduğu gibi bilgiyi otomatik bir şekilde almaz; düşünerek, anlamlandırarak öğrenirler, bilgiyi yorumlarlar. Birey öğrenme sürecinde seçici, yapıcı ve etkindir (Ülgen, 1997).

2.1.4 Yapılandırmacı Eğitim Ortamı

Yaşar'a (1998) göre, oluşturmacı eğitim ortamı öğrenenin daha fazla sorumluluk almasını ve daha aktif olmasını gerektirir. Öğrenilecek öğelerle ilgili zihinsel yapılandırmalar birey tarafından gerçekleştirildiğinden eğitim ortamı öğrencinin daha fazla etkileşimde bulunmalarına, dolayısıyla da zengin öğrenme yaşantıları geçirmelerine imkân sağlayacak biçimde düzenlenir. Bu sayede öğrenciler kalıcı bir öğrenme, ortak beceri geliştirme, öğrenilen bilgilerin doğruluğunu sınama, mevcut bilgilere yeni bilgiler ekleme ya da bilgileri yeniden yapılandırma fırsatı elde ederler.

Kabaca'nın (2002) aktarımıyla, Henrique (1997) yapılandırmacı yaklaşımı geleneksel yaklaşımlarla Tablo 1.3'teki gibi karşılaştırmış.

Tablo 1.3: Davranışçı Yaklaşım İle Yapılandırmacı Yaklaşımın Eğitim Ortamları Yönünden Karşılaştırılması

Davranışçı Yaklaşım	Yapılandırmacı Yaklaşım
Müfredat, temel beceriler vurgulanarak parçadan bütüne doğru sunulur	Müfredat, ana kavramlar vurgulanarak bütünden parçaya doğru sunulur.
Sabit müfredata katıca bağlı kalmak önemlidir.	Öğrencilerin sorularını takip etmek önemlidir.
Program uygulamaları, konu kitabı ve çalışma kitabı üzerine kuruludur.	Program uygulamaları, verilerin ilk kaynaklarına ve el becerilerine dayalı materyaller üzerine kuruludur
Öğrenciler, öğretmenlerin üzerine bilgi ekleyeceği boş birer pano olarak görülür.	Öğrenciler, dünya hakkında teoriler çıkarabilecek birer düşünür olarak görülür.
Öğretmenler genellikle, bilgiyi öğrenciye neşreden didaktik bir üslup ile davranır.	Öğretmenler, bilgi ile öğrenci arasında aracılık eden etkileşimli bir tavır içinde olur.
Öğretmen öğrencinin öğrenmesini onaylamak için doğru cevabı arar.	Öğretmen, öğrencinin o anki kavramlarını sonraki derslerde kullanabileceği bakış açısını arar.
Öğrenme, öğretimden tamamen bağımsız olarak sınavlar ile değerlendirilir.	Öğrenme, öğrencinin verilen görevleri yerine getirirken yapılan öğretmen gözlemleri ile de değerlendirilir.
Öğrenci temel olarak yalnız çalışır.	Öğrenci temel olarak grup çalışması yapar.

Yapılandırmacı bir öğrenmenin sağlanması öğrencilere sunduğumuz imkânlar ölçüsündedir. Ülkemiz ders programlarının çoğu geleneksel eğitim felsefelerinden etkilenilerek oluşturulmuştur. Şu an eğitim veren öğretmenler bu felsefeler doğrultusunda yetişmiştir. Okulların, sınıfların mimari yapıları ve olanakları geleneksel eğitim anlayışı hâkimken yapılmıştır. Örneğin, sıralarıyla, pencereleriyle, boyalarıyla, sınıflar; tek tip kıyafetli, boş bahçeleri ve sadece sınıflardan oluşan okullar estetikten yoksun bir biçimdedir. Önemli olan öğrenmenin gerçekleşmesidir ancak, estetik gibi öğrenmenin gerçekleşeceği ortamları değerli kılacak öğeler göz ardı edilmemelidir. Okul ve sınıfın, yapısı ve imkânları öğrencilerin ufkunu açacak nitelikte olmalıdır.

2.2 2005 HAYAT BİLGİSİ DERS PROGRAMINA YAPILANDIRMACI EĞİTİM ANLAYIŞININ YANSIMASI

Son yıllarda birçok ülkedeki eğitim-öğretim anlayışı geleneksel yaklaşımlardan çağdaş yaklaşımlara doğru bir değişim göstermektedir. Bu değişimler, ülkemizdeki eğitim sistemini de etkilemiş olup beraberinde yenilikleri de getirmiştir. Okullardaki öğrenme çevrelerinde, öğretmenlerde, öğrencilerde ve öğrenme materyallerinde çağa uygun bir değişim başlamıştır. Ülkemizde de ilk değişimler programların ana felsefesinden başlamış olup öğretim materyalleri ile devam etmektedir (Küçüközer vd., 2008).

2005 Hayat Bilgisi Ders Programı yapılandırmacı eğitim anlayışına göre düzenlenmiştir. İçerik, etkinlik, öğretme-öğrenme ve değerlendirme çalışmaları incelendiğinde bunu görmek mümkündür.

Ocak ve Gündüz (2006) yaptıkları çalışmada 2005 Hayat Bilgisi Ders Programını şöyle değerlendirmiştir:

- Öğrencilerin zekâ alanlarını dikkate almıştır.
- Öğretmen rehber konumundadır.
- Bu program ile eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, araştırma ve sorgulama, problem çözme, karar verme, bilgi-teknolojilerini kullanma, özsaygı, özgüven, toplumsallık, özyönetim, katılım, paylaşım, işbirlikçi, takım çalışması,

temalarla ilgili temel kavramları tanıma becerilerini kazanmalarına yardımcı olmak esas alınmıştır.

- Öğrenciler bilgiye ulaşma yollarını kullanarak bilgilerini sürekli güncelleyebilme fırsatına sahiptirler.

- Etkinlik temelli bir yaklaşımla öğrenme-öğretme sürecinde geleneksel öğretim yöntem ve tekniklerinin yanı sıra öğrencilerin aktif olduğu yöntem ve teknikler kullanılmaktadır.

- Bireyin çeşitli uyaranlarla etkileşime girerek bunları anlamlandırıldığı ve bilgiyi kendisinin yapılandığı “yapılandırmacı yaklaşım”ı yansıtmaktadır.

MEB (2005a) ise programın temel yaklaşımını ve yapısını şöyle tanımlamaktadır: Öğrenciler okula çok farklı deneyimlerle ve düşüncelerle gelirler. Her öğrenci okula kendi deneyimlerini, alışkanlıklarını ve beğenilerini beraberinde getirir. Bundan dolayı bütün öğrencilerin aynı konuları aynı şekilde ve aynı düzeyde öğrenmeleri beklenemez. Her öğrenci kendisine sunulan uyarıcıları kendi deneyimlerine bağlı olarak anlamlandırır ve bilgiyi kendine göre yapılandırır.

2005 Hayat Bilgisi Ders Programı; öğretmeye değil, öğrenmeye önem veren, öğrenmeyi süreç olarak düşünen, öğrenenin araştırmasını ve merakını destekleyen, öğrenenin çoklu zekâ kuramına göre zekâ farklılıklarını hesaba katan, iş birlikçi öğrenmeyi destekleyen, öğrenene yeni bilgi oluşturma ve gerçek deneyimlerden anlam çıkarma fırsatı sağlayan ilkeler düşünülerek hazırlanmıştır. Bahsi geçen ilkeler yapılandırmacı eğitim anlayışının ilkeleri ile örtüşmektedir.

3. BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIFLAR

3.1 BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIF KAVRAMI

Birleştirilmiş sınıflar, iki ya da daha çok sınıfın, bir grup teşkil ederek, bir öğretmen yönetiminde birlikte çalışmasıdır. Bu biçimde yapılacak öğretime “Birleştirilmiş sınıflarda öğretim” denir (Binbaşoğlu, 1999).

Birleştirilmiş sınıflarda öğretim yapan okullar genellikle köylerde ve küçük kasabalardadır. Köklü’ye (2000) göre, bir yerleşim birimi olan köy, varlığını devam ettirdikçe de birleştirilmiş sınıflarda öğretim durumu devam edecektir. Birleştirilmiş

sınıf uygulaması sadece bizim ülkemize özgü bir durum değildir. Bu durum yer küre üzerinde yer alan birçok ülkede uygulanan bir öğretim uygulamasıdır.

3.1.1 Birleştirilmiş Sınıfları Ortaya Çıkaran Nedenler

Köyden kente göçün ülkemizde yoğun olması, kırsal kesimdeki nüfusu azaltmaktadır. Öğrenci sayısının az olmasından dolayı, küçük yerleşim birimlerinin her birine, tüm sınıfları olan okullar yapmak yerine, bu sınıfları bir ya da iki sınıfta birleştirmek tercih edilmektedir. Birleştirilmiş sınıfları ortaya çıkaran nedenlerden birisi öğrenci sayısının az olmasıdır. Birçok köyde -özellikle ülkenin batı kesiminde- üç sınıfın (1. 2. ve 3.) toplam mevcudu 10 ile 25 arasında olmaktadır. Böyle durumlarda her sınıfa bir öğretmen görevlendirmek yerine, üç sınıf için bir öğretmen görevlendirmek ekonomik görülmektedir.

Birleştirilmiş sınıfların oluşmasının bir diğer sebebi olarak pek çok kaynak öğretmen yetersizliğini göstermektedir. 1990 yılına kadar ülkemizin öğretmen ihtiyacı iki yıllık Eğitim Yüksek Okulları tarafından karşılanmaktaydı. YÖK'ün 1989 yılında "her seviyedeki öğretmenlerin en az lisans eğitimi görmeleri" kararını alana kadar böyle devam etti. Bu kararla birlikte öğretmen adayları en az dört yıllık eğitimden sonra mezun olmaya başladılar. Eğitim süresinin uzaması öğretmen kalitesi için iyi bir çalışma olsa da, mezun sayısını yarı yarıya düşürerek ülke genelinde büyük bir öğretmen ihtiyacı oluşmasına sebep olmuştur. Ayrıca MEB'in, öğretmen atamalarını şehirlerdeki okullara öncelik vererek yapması, köylerde çalışan öğretmenlerin sayısını azaltmıştır. Böylece köydeki öğretmen birden çok sınıfı birlikte okutmak zorunda kalmıştır. Bu öğretmen yetersizliği, birleştirilmiş sınıfların oluşmasının bir nedeni olarak gösterilmiştir.

Yeni eğitim fakültelerinin açılması ve öğretmenlik programlarına talebin artmasıyla birlikte, 2000'li yılların başından itibaren mezun olan öğretmen sayısı çok fazla artmıştır ve hızla artmaya devam etmektedir. Ülke genelinde var olan öğretmen ihtiyacının çok daha üstünde, mezun olan öğretmen bulunmaktadır. 2007 yılında mezun olan sınıf öğretmeni sayısı 15.231'dir (<http://www.memurlar.net/haber/96430> 10.05.2009). 2007 yılında atanan toplam sınıf öğretmeni sayısı ise 9.742'dir. (http://personel.meb.gov.tr/sayfa_goster.asp?ID=207 10.05.2009). Bu yüzden birleştirilmiş sınıfları ortaya çıkaran nedenler arasında öğretmen yetersizliğinin

gösterilmesi doğruyu yansıtmamaktadır. Ayrıca, MEB tarafından yapılan atamalar artık nokta ataması olduğu için açık olan okullar doğrudan sistem tarafından görüntülenmektedir. Merkezi okullarda, özellikle sınıf öğretmeni ihtiyacı olmadığından, daha çok köy okullarına atamalar yapılmaktadır.

Derslik sayısının az olması birden çok sınıfın birleştirilmesine sebep olduğu için, birleştirilmiş sınıfları ortaya çıkaran nedenler arasında gösterilmektedir. Bu şekilde oluşturulmuş birleştirilmiş sınıfların sayısı ülkemizde oldukça az sayıdadır. Bu durumdaki okulların problemi, genellikle başka okullara taşıma yapılarak çözülmektedir. Köksal'a (2005) göre, derslik sayısının az olmasından kaynaklanan birleştirilmiş sınıf uygulaması, öğrenci sayısının az olmasından kaynaklanana göre daha azdır.

Yukarıda belirtilen nedenler, birleştirilmiş sınıfların ortaya çıkmasının bazı sosyal ve ekonomik gereksinimlerden kaynaklandığını göstermektedir. Yıldız'ın (2005) aktarımıyla, Little (2001), birleştirilmiş sınıf uygulamasının diğer sebeplerini şöyle göstermektedir:

- Okula kayıt yaptıran öğrencilerin seviyeleri farklı sınıflara aittir. İşte bu tür sınıfları bünyesinde barındıran okullarda da bir çeşit birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılmaktadır. Yani, farklı düzeydeki öğrencilerden oluşturulmuş bir sınıf grubundan oluşturulan birleştirilmiş sınıf.
- Bazı okullarda pedagojik nedenlerden dolayı öğretmenler, sınıfların tekli eğitimden daha çok birleştirilmiş sınıf olmasını tercih ederler.

Belirtilen bu seçenekler göstermektedir ki, birleştirilmiş sınıf uygulaması çoğunlukla gereksinimler doğrultusunda ortaya çıkmakla beraber, pedagojik nedenlerden dolayı bir tercih olarak da uygulanmaktadır.

3.1.2 Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretimin Yararları ve Sınırlılıkları

3.1.2.1. Birleştirilmiş Sınıflı Öğretimin Yararları

Birleştirilmiş sınıflarda eğitim-öğretim uygun koşullar sağlanırsa ve nitelikli öğretmen önderliğinde yapılırsa müstakil sınıflara göre bazı avantajları bulunmaktadır. Bu avantajlar şu şekilde özetlenebilir:

- Birden çok sınıfın birleşmesiyle oluşan sınıflarda, farklı yaş, bilgi ve deneyim düzeyindeki öğrencilerin bir arada bulunması onlara birbirleriyle etkileşme, yardımlaşma ve birbirinden öğrenme imkânı sağlar.
- Her köye beş dershaneli okul yapmak yerine, köyün nüfus durumuna göre bir ya da iki derslikli okul yapılması, hem okulsuz olan köyleri okula kavuşturma imkânı sağlar hem de ekonomik açıdan uygundur.
- Birleştirilmiş sınıflarda zamanın büyük bir bölümü öğrencilerin kendi kendilerine çalışmalarıyla geçer. Öğrenciler bu tür çalışmalar sırasında kendi kendini yönetme, araştırma yapma ve kendi kendine öğrenme gibi önemli becerileri geliştirme imkânına sahip olurlar.
- Rekabetçi bir ortam yerine dayanışma ve işbirliği gerektiren bir öğrenme ortamı sunmaktadır.
- Birleştirilmiş sınıflarda öğretimin iyi yürütülmesi durumunda öğrencileri yetenekli oldukları ve ilgi duydukları alanlarda bireysel olarak geliştirmek ve bireysel farklılıklara göre bir öğretim ortamı hazırlama imkânı olabilmektedir.
- Taşınmalı eğitim ve yatılı bölge ilköğretim okullarına alternatif durumdadır. Bu sistemlerden kaynaklanan sorunlar (güvenlik, aile sevgisi eksikliği gibi) için çözümdür (Erdem, 2004; Köklü, 2000; Köksal, 2005).

3.1.2.1 Birleştirilmiş Sınıflı Öğretimin Sınırlılıkları

Birleştirilmiş sınıflı öğretimin yukarıda belirtilen faydalarının yanı sıra, müstakil sınıflara göre sınırlılıkları da vardır. Bu sınırlılıklar şu şekilde özetlenebilir:

- Öğretmen okulda hem idarecilik işlerini hem de öğretim işlerini yürüten kişidir. Bu yüzden öğretmenin yüklendiği sorumluluk ve iş yükü fazladır.
- Sınıfta eğitim öğretimin etkili olabilmesi için yapması gereken hazırlık müstakil sınıflara göre çok daha fazladır. Ödevli geçen dersleri önceden planlaması öğretmen açısından çok zordur.
- İlköğretimin tüm hedeflerine ulaşabilmek güçleşmektedir. Örneğin, müstakil sınıflarda 3. sınıf matematik dersi haftada dört saat olarak planlanmış ve hedefler buna göre düzenlenmiştir. Aynı matematik programının uygulandığı, üç sınıfın (1. 2.

ve 3.) birleştigi bir grupta, haftada yalnız bir saat öğretmenli matematik dersi alan üçüncü sınıf öğrencisinin, aynı hedeflere ulaşması çok zordur.

- Öğretmenlerin tamamı birleştirilmiş sınıflarda öğretim konusunda yeterli bilgiye sahip değildirler. Öğretmenler mezun oldukları kurumdan, konuyla ilgili yalnızca bir ders alarak gelmektedir. Atandıkları yerde de birleştirilmiş sınıflar ile ilgili herhangi bir hizmet içi eğitim verilmemektedir. Bu sebeplerden dolayı öğretimde yetersiz kalabilmektedir.

- Birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenler genellikle mesleğe yeni başlayanlardan oluşmaktadır. Meslekteki acemiliğin yanı sıra yöneticilik işlerinin de verilmesi yönetim bakımından da başarısızlığa sebep olmaktadır (Erdem, 2004; Köklü, 2000; Köksal, 2005).

3.1.3 Birleştirilmiş Sınıflarda Karşılaşılan Sorunlar

Birleştirilmiş sınıflar genellikle ulaşım imkânı az olan, şehir merkezlerine uzak kırsal kesimlerde bulunmaktadır. Bu durum hem öğretmeni hem de öğrencileri şehir merkezinin avantajlarından yoksun bırakmaktadır. Örneğin, öğrenciler kırtasiye ve büyük marketlerden temin edebileceği malzemelere ulaşmakta zorluk çekmektedir. Öğretmen ise kişisel gelişim ve sosyal imkânlardan faydalanamamaktadır. Çünkü köylerden, ilçe ya da il merkezine giden dolmuş vs. bulunmamaktadır. Ayrıca öğretmen okulun idarecisi olduğu için ilçe merkezlerinde yapılan rutin toplantılara da katılmak zorundadır. Tek öğretmenli okullarda bu okulun kapanması demektir. Tabii ki bu durum birleştirilmiş sınıflar için çok daha değerli olan zaman açısından sıkıntı oluşturmaktadır.

Müstakil sınıflarda uygulanan programın aynen birleştirilmiş sınıflarda da uygulanmaya çalışılması elbette birtakım sorunları beraberinde getirmektedir. Yeni programda (2005) her ders için kılavuz kitaplar belirlenmiş ve öğretmene yol gösterilmiştir. Ancak, birleştirilmiş sınıflarda derslerin çoğu ödevli geçmektedir, bu derslerde öğretmen ya da öğrenci ne yapacağı ders ders planlanmamıştır. Kitap okuma, etkinlikleri yapma veya temizlik, köşelerin düzenlenmesi gibi okul işleriyle ilgilenebilecekleri söylenmiştir. Bu ödevler öğrenciler için faydalıdır ama derslerde sürekli bunları yapmak onları sıkmakta ve etkili bir öğretim yapılamamaktadır. Bu

noktada öğretmenin kabiliyeti çok önemlidir. Öğrencilere o anda geliştirdiği veya ürettiği yeni etkinlikleri sunabilmeli, öğretime yön verebilmelidir.

Köyler genellikle hayvancılık ve çiftçilikle uğraşan ailelerden oluşmaktadır. Dolayısıyla, gelir seviyesi düşük bir yerde okulun fiziki yapısını düzeltmek ve donanımını zenginleştirmek zor olmaktadır. Aileler yalnız insan gücü olarak yardımda bulunabilmektedir. Eğitim-öğretim ile ilgili olarak ailelerin, çocuklarıyla yeteri kadar ilgilenmedikleri söylenebilir. Müstakil sınıflarla farkın asgari düzeye inmesi için evde ilgili bir ailenin olması gerekir. Bu noktada okul-aile işbirliğinin sağlanması çok önemlidir.

Okulun ısınması ve temizliği gibi önemli işler birleştirilmiş sınıflarda sorundur. Çünkü MEB tarafından hizmetli atanması söz konusu değildir. Pek çok okulda bu işler, belirli bir ücret karşılığı birisine yaptırılmakta, velilerden biri ya da birkaçı sırayla yapmakta veya bu işleri öğretmen yapmaktadır. Çeşitli sorunlar yüzünden ısınma ve temizlik işleri bazen aksayabilmektedir.

Sınıf mevcudununun 60-70'e ulaştığı ve beş sınıfın bir arada olduğu birleştirilmiş sınıflarda, sınıf yönetimi açısından büyük sorunlarla karşılaşmaktadır. Kimi öğretmenler bu tür durumlarda yasal olmamasına rağmen ikili öğretim yapmak zorunda kalmaktadır.

Birleştirilmiş sınıflardaki sorunlar konusunda daha önceden büyük eksiklik olarak gösterilen görsel ve bilişim teknolojisi araçlarının yoksunluğu, 2008–2009 eğitim-öğretim yılının başından itibaren büyük ölçüde giderilmiştir. Bakanlıklar tarafından yapılan projelerle, köy okullarına internet bağlanmış, bilgisayar, yazıcı, projeksiyon aleti gibi pek çok araçlar proje kapsamında okullara kazandırılmıştır. En küçük köy okullarına bile bu imkânların ulaşması eğitim-öğretim adına sevindirici bir gelişmedir.

3.2 BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIFLARDA EĞİTİM-ÖĞRETİM

3.2.1 Birleştirilmiş Sınıfları Oluşturma Biçimi

Birleştirilmiş sınıflar öğretmen ve öğrenci sayılarına göre birleştirilir. İlköğretim birinci kademe 1. 2. ve 3. sınıflar A grubunu, 4. ve 5. sınıflar ise B grubunu oluşturmaktadır.

Tek Öğretmenli Okullarda; A ve B grupları birlikte okutulur. Eğitim-öğretim açısından en verimsiz birleştirme şeklidir. Sınıf sayısı fazla olduğu için, belirlenen kazanımlara, her ders için ulaşmak çok zordur. Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Fen ve Teknoloji dersleri bu sınıflarda diğer dersler gibi ödevli işlenmektedir.

İki Öğretmenli Okullarda; A grubunu bir öğretmen, B grubunu bir öğretmen okutur. Ancak, sınıf sayılarında bazen dengesizlikler olabilmektedir. Bu durumlarda dengeyi sağlamak için 3.sınıf öğrencileri B grubu ile birlikte ders alabilir. Öğretmen onlar için 3.sınıf planlarını uygular. Diğerine göre daha tecrübeli olan öğretmen A grubunu alır.

Üç Öğretmenli Okullarda; A grubu 1. sınıf öğrencilerini bir öğretmen, 2. ve 3. sınıf öğrencilerini bir öğretmen, B grubu öğrencilerini ise bir öğretmen okutur. Birinci sınıfların müstakil olarak okutulması üç öğretmenli okulların avantajıdır. Bazen üç öğretmen olmasına karşın okulda iki derslik bulunmaktadır. Bu durumlarda birinci sınıflar tam gün, diğer gruplardan birisi sabahçı birisi de öğleci olarak eğitim verilir.

Dört Öğretmenli Okullarda; 1. 4. ve 5. sınıf öğrencilerini bir öğretmen, 2. ve 3. sınıf öğrencilerini bir öğretmen alır. 2. ve 3. sınıfların mevcudu çok fazla olursa, 4. ve 5. sınıflar birleştirilir.

Tablo 1.4: Birleştirilmiş Sınıf Oluşturma Biçimleri

Öğretmen Sayısı	Derslik Sayısı	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf	4. Sınıf	5. Sınıf
1	1	(1 + 2 + 3 + 4 + 5)				
2	2	(1 + 2 + 3)			(4 + 5)	
2*	2	(1 + 2)		(3 + 4 + 5)		
3	3	(1)	(2 + 3)		(4 + 5)	
4	4	(1)	(2 + 3)		(4)	(5)
4**	4	(1)	(2)	(3)	(4 + 5)	

* A grubu öğrencilerinin sayısı çok kalabalık olduğu durumlarda, 3. yıl öğrencileri B grubuna dahil edilebilir.

** 2. ve 3. yıl öğrencilerinin birleştirilmesiyle oluşan sınıfta öğrenci mevcudu çok fazla olursa, 2. ve 3. yıl öğrencileri bağımsız, 4. ve 5. yıl öğrencileri birleştirilmiş sınıflar oluşturularak okutulur (MEB, 2005b).

3.2.2 Birleşmiş Sınıflarda Öğretmenli ve Ödevli Dersler

3.2.2.1 Öğretmenli Dersler

Birleştirilmiş sınıflarda “öğretmenli saatler” öğretmenin öğrencilerle doğrudan doğruya ilgileneceği saatlerdir. Öğretmenli derslerde öğretmen öğrencilere kılavuzluk eder kazandırılmak istenen bilgi, tutum ve beceriyi kazandırıcı etkinlikleri öğrencilerle birlikte yapar (Erdem, 2004).

Öğretmenli dersler, öğrenciler için çok kıymetli vakitlerdir. Çünkü derslerin çoğu ödevli geçmekte öğretmenin sunumu, açıklamaları ve yönlendirmeleri bu saatler için daha çok önem taşımaktadır. Bu yüzden öğrencilere kendi kendilerine öğrenemeyecekleri konulara öncelik verilerek dersler işlenmelidir. Öğretmenli dersleri verimli geçirmenin yolu, önceden hazırlanmış iyi bir ders planından geçmektedir.

Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Fen ve Teknoloji dersleri tüm grupların ortak işlediği derslerdir. Öğretmen üst sınıflar için konuyu daha derinleştirir onları seviyelerine göre daha fazla bilgilendirir.

Köklü’ye (2000) göre, öğretmenli derslerin öğretmensiz geçen ders saatleriyle bir bütünlük oluşturması beklenir. Öğretmen aynı dersin öğretmenli ve ödevli ders saatleri arasında bir denge kurmalıdır. Bu amaçla öğretmenli ders saatlerinde, öğrencilerin kendi kendilerine çalışma yapacakları saatlerdeki ödev ve çalışmalarına açıklık getirir. Öğretmenli saatlerde daha çok öğrencilerin kendi kendilerine çalışmaları sonunda öğrenemeyecekleri konular üzerinde durulmalıdır. Ödevli saatlerde de öğrencilerin kendi kendilerine çalışma yoluyla öğrenebilecekleri etkinliklere yer verilmelidir. Böylece ödevli dersler sadece öğrenilenlerin tekrar edildiği dersler olmaktan kurtarılmış olur.

Ayrıca, öğretmenli geçen ders saatleri öğrenciler tarafından çok sevilmektedir. Sınıflar arasında kimi zaman tartışmalara yol açmaktadır. Ödevli grup kimi zaman yüksek sesle çalışmakta veyahut öğretmene sorular sorarak dersi bölebilmektedir.

3.2.2.2 Ödevli Dersler

Özellikle öğretmensiz derslerde çalışmalar tesadüfe bırakmamalı hem planlaması ayrıntılı bir şekilde yapılmalı hem de öğrencilerin ne şekilde meşgul olacakları çok iyi anlatılmalıdır (Erdem, 2004).

Öğrenciler kendi kendilerine çalıştıkları için bir bakıma öğrenmeyi öğrenmektedirler. Bu sağlanırsa onlar için çok önemli bir beceriyi kazanmış olurlar. Ödevli dersler iyi planlanırsa öğrenciler için kendi kendilerine gelişim açısından iyi bir fırsat olarak düşünülebilir. Bu saatleri verimli geçirmek için öğrencilerin de bazı beceri ve alışkanlıklara sahip olması gerekmektedir. Bunlar, planlı çalışmak, neyi nasıl yapacağını, nelerden yararlanacağını anlamış olmak; araştırma, gözlem, deney ve incelemenin nasıl yapılacağını bilmek; kitaptan nasıl yararlanılacağını öğrenmek; harita, atlas, sözlük, ansiklopedi ve benzeri kaynaklardan nasıl yararlanılacağını bilmek ve bunları kullanmak; sessiz okuma alışkanlığını kazanmak; deney, gözlem, araştırma ve inceleme sonuçlarını düzenleyip, rapor hazırlayabilmek; çalışırken çevreyi ve özellikle grubundaki arkadaşlarını rahatsız etmemek; tertipli ve düzenli çalışmak; zamanı iyi değerlendirerek çalışmak; dikkatli ve sabırlı çalışmak gibi özetlenebilir (Erdem, 2004; Köksal, 2005; MEB, 2005b).

Yeni programla (2005) birlikte öğrencilere ders kitaplarının yanında çalışma kitapları da verilmiştir. Ödevli geçen derslerde öğrenciler buradaki etkinlikleri yapmaktadırlar. Bunun yanı sıra bu derslerde öğrencilerin yapması için şu ek etkinlikler yaptırılabilir:

Yeni derse hazırlık; evlerinde uygun çalışma ortamı bulamayan öğrencilere, ödevli derslerde, bir sonraki derste işlenecek konu ödev olarak verilir. Böylece işlenecek olan konunun bu öğrenciler tarafından daha kolay anlaşılmasına yardımcı olunur.

Geçen derslerin tekrarı; geçmiş konularla ilgili ödevler verilerek, ödevli derslerde öğrenciler kendi kendilerine çalıştırılır. Bu çalışma, konuların tekrarlanmasını sağlar. Bu çalışmada çocuğa bıkkınlık veren ve onu ezberciliğe yönelten tekrarlardan kaçınılmalıdır. Konu birkaç kez tekrarlanacaksa, hep aynı yöntemle tekrar edilmemelidir. Tekrar, daima öğrencilerin ilgisine dayanmalı ve onları düşünmeye sevk etmelidir.

Öğrenilen bilgilerin ölçülmesi; öğrencilerin bilgilerini yoklamak için, öğretmen testler hazırlar. Ödevli saatlerde bu testler öğrencilere verilir, cevaplandırıldıktan sonra toplanıp, değerlendirilir.

Okuma etkinlikleri; zevk ve eğlence için kitap ve dergilerden hikaye, şiir, masal okumak, eğitsel bulmacalar çözmek.

Yazma etkinlikleri; ödevli derslerde, mektup, dilekçe, tutanak, okul gazetesi için haber, makale, öykü yazmak. Gezi, bayram tatilleri, hafta sonu tatilleri ile ilgili gözlem ve anıları yazmak.

Derslik ve okulla ilgili işler yapmak; temizlik yapmak, kitaplığı düzenlemek, araç- gereçleri yerleştirmek, bozuk olanları onarmak.

Sosyal etkinliklere hazırlık; bayram hazırlıkları yapmak, sınıf ve okul müsamerelerine hazırlanmak, gezi hazırlıkları ve planını yapmak.

Uygulama bahçesinde çalışmalar; bahçeyi temizlemek, ekilecek alanları hazırlanmak, ağaçların bakımını yapmak.

Değerlendirme etkinlikleri; okul gazetesine konulacak yazı, resim, şiir ile bayramlarda ve özel günlerde okunacak konuşma ve şiirlerin seçimini yapmak (MEB, 2005b)

3.3 TÜRKİYE'DE BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIFLAR

Türkiye'nin sosyal, ekonomik ve coğrafi koşulları birleştirilmiş sınıfların uygulamasını zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle Türkiye'nin tüm illerinde birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılan okullar vardır. AB ülkelerinin hemen hepsinde, ABD'de Japonya ve Kanada gibi pek çok ülkede de birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılmaktadır (Köksal, 2005).

Milli Eğitim İstatistikleri (2009) incelendiğinde birleştirilmiş sınıf ile ilgili rakamların büyüklüğü dikkati çekmektedir. Ülke genelinde 33.769 ilköğretim okulu bulunmaktadır. Bunun 12.184'ünü birleştirilmiş sınıflar oluşturmaktadır. 2009 Mart ayı itibari ile birleştirilmiş sınıflı okul sayısı, bu okullarda görev yapan öğretmen sayısı ve öğrenim gören öğrenci sayısı Tablo1.5'te verilmiştir.

Tablo 1.5: Mart 2009 Tarihi İtibariyle Birleştirilmiş Sınıflara İlişkin Sayılar*

Öğretmen Sayısı	Öğrenci Sayısı						Toplam
	Kız	Erkek	İki Sınıf Bir Arada	Üç Sınıf Bir Arada	Dört Sınıf Bir Arada	Beş Sınıf Bir Arada	
12.424	185.394	189.257	166.987	124.162	12.297	71.205	374.651

*MEB bilgi edinme sisteminden 439648 numaralı başvuruya 08.06.2009 tarihinde verilen elektronik posta yanıtı. <http://www.meb.gov.tr/bilgiedinme/bilgiedinme.asp#>

Tablo 1.5'te görüldüğü gibi birleştirilmiş sınıflarda ki sayıların çokluğu dikkatleri her zaman çekmiş ve bunun üzerine değişik çalışmalar yapılmıştır. Cumhuriyet tarihi boyunca birleştirilmiş sınıflar ile ilgili yapılan çalışmalar şu şekilde özetlenebilir:

- İlk olarak, 1930 yılında çıkarılan “Köy Mektepleri Müfredat Programı” ile birleştirilmiş sınıflardaki öğretim, şehir ilkokullarında uygulanan programdan ayrılmıştır. Bu programla, köy şartlarına ve ihtiyaçlarına uygun ve köy çocuklarının çevrelerine daha etkin bir şekilde uymalarını sağlayacak bir eğitim-öğretim uygulaması hedeflenmiştir.

- Şehir ve köy ilkokul programlarının farklı olması toplumda, ayrımcılık yapıldığı fikrini oluşturmuştur. Konuyla ilgili yapılan araştırmalar sonucunda köy ve şehir öğretim programları birleştirilerek “1948 İlkokul Programı” çıkarılmıştır. 20 yıl gibi uzun bir süre boyunca bu program uygulanmıştır.

- 1952 yılında Amerika'dan davet edilen Prof. Dr. Kate Woffort, Türkiye'de yaptığı araştırmalar sonucunda köy ilkokullarına uygun yeni bir program hazırlanması gerektiğini tavsiye etmiştir. Ayrıca yurtdışına öğretmenler gönderilerek incelemeler yapmaları istenmiştir. Bunların sonucunda 1962 Program Taslağında köy ve şehir okullarının öğretim programları ayrılmış ve bazı illerdeki 6 yıllık ön uygulama sonucunda “1968 İlkokul Programı” çıkartılmıştır. Böylece köy ve şehir okullarının programları tekrar birbirinden ayrılmıştır.

- Talim ve Terbiye Kurulu'nun 18.05.2000 tarih ve 122 sayılı kararıyla 2000–2001 öğretim yılından itibaren uygulamadan kaldırılan programların yerine, müstakil sınıflarda uygulanan; "Fen Bilgisi", "Sosyal Bilgiler" ve "Hayat Bilgisi"

programlarının birleştirilmiş sınıflarda da okutulması kararlaştırılmıştır. Bu uygulamayla, köy ya da şehir ilköğretim ayrımı yapılmadan aynı program uygulanmıştır. Ayrıca, ülke genelinde eğitim-öğretimde birlik ve bütünlük sağlanması, program farklılığından kaynaklanan sınıf uyumsuzluklarının ortadan kaldırılması ve üst öğretime yönlendirmede bütünlüğün sağlanması hedeflenmiştir (Arslan,1997; Erdem, 2004; Yıldız, 2005).

Köy okullarını iyileştirmek için yukarıda görüldüğü gibi uzun yıllar boyunca farklı çalışmalar yapılmıştır. Yeni programda (2005) köy ve şehir ilköğretim okulu olarak ayırmamış ortak program benimsenmiştir.

3.3.1 2005 Programında Birleştirilmiş Sınıflar

2005–2006 öğretim yılından itibaren birleştirilmiş sınıflı ilköğretim okullarında Hayat Bilgisi 1. sınıf (I.yıl) temaları, Sosyal Bilgiler ile Fen ve Teknoloji derslerinde 4. sınıf (I.yıl) üniteleri uygulanmaya başlamıştır. Bu uygulama Tablo 1.6'daki gibi dönüşümlü olarak devam edecektir.

Tablo 1.6: Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Fen ve Teknoloji Ders Programlarının Yıllara Göre Uygulanması (MEB, 2005b)

Öğretim Yılı	Hayat Bilgisi Programı	Sosyal Bilgiler ve Fen ve Teknoloji Programı
2005–2006	1. Sınıf (I. yıl)	4. sınıf (I. yıl)
2006–2007	2. Sınıf (II. yıl)	5. sınıf (II. yıl)
2007–2008	3. Sınıf (III. yıl)	4. sınıf (I. yıl)
2008–2009	1. Sınıf (I. yıl)	5. sınıf (II. yıl)

2005 programıyla birlikte birleştirilmiş sınıflarda derslerin işlenişine ilişkin detaylı bilgi bulunmamaktadır. Genel hatlarıyla öğretmenlerin neler yapması gerektiği belirtilmiştir. Bunlar:

- Üç öğretmenli okullarda, birinci sınıf bağımsız, diğerleri birleştirilmiş ise, ikinci ve üçüncü sınıfları birlikte okutan öğretmen, ikinci sınıftan başlayarak (II. yıl) ve (III. yıl) diye devam etmelidir. Birinci yılı hesaba katmamalıdır. Birinci sınıfı okutan öğretmen ise, sadece (I.yıl) ünitelerine göre çalışmalarını planlamalıdır.

- Bazı durumlarda, okulun fiziki koşulları sınıfların normal birleşimini engelleyebilir. Örneğin, iki derslik ve iki öğretmenin bulunduğu bir okul; normal koşullarda (1, 2 ve 3.sınıfları) bir öğretmen, (4 ve 5. sınıfları) bir öğretmen okutacak biçimde oluşturulur. Ancak dersliğin fiziki yapısı bazen bunu engelleyebilir. Arzu edilmemesine karşın, (1, 2. sınıflar) bir arada, (3, 4 ve 5. sınıflar) bir arada biçiminde de oluşturulur. Böyle durumlarda, 1 ve 2. sınıfı okutan öğretmen, I. yıl ve II. yıl diye programını devam ettirirken, 3, 4 ve 5. sınıfı okutan öğretmen 3. sınıflar için sürekli III. yılı esas alacak, 4 ve 5. sınıflar için I ve II. yıl ünitelerini dönüşümlü olarak işleyecektir.

- Her yıl okullarda kutlanacak bayramlar, belirli gün ve haftalar, çevrenin özelliklerini yansıtan olaylar, sırası geldikçe ilgili kazanımlarla birlikte ele alınmalıdır.

- Birleştirilmiş sınıflarda öğretmen sadece A ya da sadece B grubunu okutuyorsa, bu öğretmen için öğretmenli ya da öğretmensiz ders saati yoktur. Öğretmen, bir grupta aktif olarak ilgilenirken diğer grubun (ödevli grup) çalışmalarını sürekli izleyerek onlara gerekli yardımlarda bulunur. Örneğin, öğretmen A grubunu okutuyor ve Türkçe dersinde 1. sınıflara bir sesin öğretimiyle ilgili bir etkinlik yapıyorsa, kendi kendine çalışan 2 ve 3. sınıf öğrencilerinin ödevlerini kontrol ederek düzeltmeler yapar.

- Birleştirilmiş sınıflarda öğretmen hem A, hem de B grubunu birlikte okutuyorsa, A grubunda işlediği Hayat Bilgisi temaları ile B grubunda işlediği Sosyal Bilgiler ile Fen ve Teknoloji dersi üniteleri farklı olduğundan öğretmenli ve ödevli saatlerini öğrencilerin ihtiyaçları ve konuların niteliğine göre kullanmalıdır.

- Öğretmen, 1. sınıf öğrencilerine okuma ve yazma becerisi ile sayı kavramını kazandırmak için daha fazla zaman ayırmalıdır.

- Özel beceri ve yetenek gerektiren dersler (resim, müzik, beden eğitimi) diğer derslerle bağlantılı olarak grupça işlenebileceği gibi, okulun tümüyle birlikte de işlenebilir. Örneğin; beden eğitimi dersinde öğretmen, B grubu öğrencilerine bir etkinlik yaptırırken, A grubu öğrencileri yardımcı öğrenci nezaretinde başka bir etkinlik yapabilir. Ya da müzik dersinde 23 Nisan Bayramı'nda söylenecek bir şarkıyı hep birlikte çalıştırabilir.

- Yardımcı öğrenci birleştirilmiş sınıflarda öğretmene zaman kazandırır. Bu görevi üstlenen öğrenciler, sosyal yönden gelişme ve olgunlaşma fırsatı bulurlar. Küçüklere rehberlik etmeleri onların liderlik yeteneklerini geliştirir.

- Özellikle tek öğretmenli birleştirilmiş sınıflarda; derslik, klasik sabit sıralar yerine imkânlar ölçüsünde küme çalışmalarına uygun sıra, masa, sandalye ve gerekli diğer malzemeler ile donatılmalıdır (MEB, 2005b).

Birleştirilmiş sınıflarda öğretim ülkemiz gerçeklerinden birisidir. Öğrenci azlığı, ulaşım sorunu gibi pek çok sebepten ötürü bu uygulamadan vazgeçmek ülkemiz için imkânsız görünmektedir. Bu şartlar düşünülerek, birleştirilmiş sınıflarda yapılacak öğretimin etkililiğini ve verimini artırmaya yönelik çalışmalar üzerine tartışılmalıdır.

4. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırmanın bu bölümünde konuyla ilgili daha önce yapılmış çalışmalara yer verilmiştir.

Uğur (2006), “2005 HBD Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri” konulu araştırmasında, öğretmenlerin, programın tüm boyutlarını (Beceri ve Kazanım, İçerik ve Etkinlikler, Ölçme ve Değerlendirme) olumlu bulduklarını saptamıştır.

Yıldırım (2006), “Yeni İlköğretim Programına Göre Hazırlanmış HBD Kitaplarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi” konulu araştırmasında, öğretmenlerin, HBD kitaplarında; akıcı bir dilin kullanıldığını, kişisel gelişimi sağlayan unsurlara yer verildiğini, basitten karmaşığa, somuttan soyuta, yakından uzağa ilkelerinin göz önünde bulundurularak hazırlandığını ortaya koymuştur.

Özden (2005), “2004 Yeni Hayat Bilgisi Programının, Öğretmen Görüşleri Esas Alınarak Değerlendirilmesi” konulu araştırmasında, öğretmenlerin uygulamada en zorlandıkları kısmın ölçme değerlendirme olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca süreç değerlendirmeye yönelik olarak hazırlanan ölçeklerin çok fazla zaman alması öğretmenleri olumsuz yönde etkilemiştir.

Çakır (2007), “Yeni Hayat Bilgisi Programında Yer Alan Kazanımların Önerilen Etkinlikler Çerçevesinde Gerçekleştirilebilme Düzeyinin Belirlenmesi”

konulu araştırmasında, 2005 HBD programının, öğrencileri merkeze aldığı, geleneksel öğretim yerine modern öğretim yöntemlerinin benimsendiği ve genel olarak öğretmenlerin programla ilgili olumlu görüş bildirdiklerini tespit etmiştir.

Ocak ve Gündüz (2006), “1998–2005 Hayat Bilgisi Ders Programlarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” konulu araştırmalarında, öğretmenlerin, eğitim programının öğeleri (kazanımlar, içerik, eğitim durumları ve değerlendirme) açısından 2005 programını, 1998 programına göre daha faydalı bulduklarını tespit etmiştir.

Özden (2006), “2004 Hayat Bilgisi Pilot Programının, 1998 Hayat Bilgisi Programıyla Karşılaştırılması” konulu araştırmasında, öğretmenlerin, 1998 programı ile 2004 pilot programlarını üç boyut (hedef/kazanım, içerik, öğretim-öğrenme süreci) açısından genel olarak karşılaştırdıklarında, 2004 programını, 1998 programına göre daha olumlu değerlendirdiklerini tespit etmiştir.

Gündoğar (2006), “2005–2006 Yılında Değişen İlköğretim Programının Uygulanma Durumu” konulu araştırmasında, yaptığı analizlerin sonucunda, öğretmenlerin en çok sorun yaşadıkları konuların; etkinliklerin çok olması, materyal gereksiniminin çok olması ve öğretmen veli işbirliğinin yetersizliği olarak tespit etmiştir.

Gerek (2006), “Sınıf Öğretmenlerinin Yeni İlköğretim Programı Hakkındaki Görüş Değerlendirme ve Yeterlilikleri” konulu araştırmasından elde edilen bulgular sonucunda; Yeni İlköğretim Programı’nın öğrencileri derse motive etme, öğrenme kolaylığı ve kalıcı öğrenme, öğrencilerin yaşam kalitesini artıracak temel beceriler kazandırma ve öğrencilerde istendik davranışlar oluşturma konusunda başarılı bir program olduğunu tespit etmiştir.

Abay (2006), “Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasında Öğretmenlerin Öğretim-Öğrenme Sürecinde Karşılaştığı Sorunlar” konulu araştırmasında, birleştirilmiş sınıf okutan öğretmenlerin; okul olanakları, öğretmen yeterliliği, programın yapısı, okul-aile işbirliği ve öğrencilerden kaynaklanan sorunlar yaşadıklarını tespit etmiştir.

İlgili literatür incelendiğinde, 2005 HBD programının genel olarak olumlu bulunduğu görülmektedir. Özellikle 1998 programıyla karşılaştırıldığında, beceri ve kazanımlar, içerik ve etkinlikler, ölçme ve değerlendirme boyutları açısından çok

daha iyi bulunmuştur. Birleştirilmiş sınıf öğretmenlerinin de görüşleri bu yöndedir. Ancak, programın uygulama aşamasına gelindiğinde, birleştirilmiş sınıflarda bir takım güçlüklerle karşılaşıldığı anlaşılmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

2005 Hayat Bilgisi Ders Programının birleştirilmiş sınıflarda uygulanmasıyla ilgili olan bu araştırma, birleştirilmiş sınıflarda bu dersi veren öğretmenlerin HBD ile ilgili görüşlerini incelemek ve derslerde karşılaştıkları güçlükleri belirlemeye yönelik nitel bir araştırmadır. Bu çalışma, yeni programın (2005) birleştirilmiş sınıflarda uygulanışına ilişkin derin sorgulama ve tanımlar içerdiği için nitel araştırma desenlerinden durum çalışması (örnek olay) niteliğindedir.

Nitel araştırmalar genellemeyi temel bir amaç olarak görmez. Bir durumun ya da olayın yeterli ölçüde ayrıntılı çalışılması ve önceden keşfedilmemiş ilişkilerin sınırlı bir çerçeve içinde anlaşılması daha önemlidir. Bu anlamda nitel araştırmada amaç, belirli bir içeriğin (bir kültür, bir okul, bir sınıf, bir sosyal katman, bir insanlar grubu, vb.) derinlemesine ve ayrıntılı olarak irdelenmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2003: 37–38).

İlgili literatür incelendiğinde herkes tarafından kabul edilen nitel araştırma tanımını bulmak zordur. Nitel araştırmayı belirli bir kaba sokmak ve sınırlandırmaktan herkes kaçınmıştır. Nitel araştırmalarda derine gidilerek, yüzeyin altındakini çıkarmak esastır (Mason,1996, Akt. Kuş, 2003). Özellikle sosyal bilimlerde derinlemesine analiz yapmak için birden fazla yöntem kullanmak gerekebilir. Bu yöntemlere, etnografya, söylem analizi, fenomenoloji, içerik analizi, betimsel analiz, gözlem, görüşme, doküman incelemesi ve daha pek çoğu örnek olarak verilebilir. Olaya ya da olguya farklı şekillerde yaklaşarak görünmeyeni ortaya çıkartmak mümkündür.

Nitel araştırmalarda çeşitlilik çok fazla olsa da, Kuş (2003), bu araştırmaların sistematik ve kurallara uygun bir şekilde yürütülmesi gerektiğini vurgulamıştır. Hiçbir zaman nicel araştırma kadar yapılaşmış olmasa da bu araştırmanın hiçbir keyfi yolu yoktur. Ancak esnek ve bağlamsal olduğu da bilinmelidir. Nitel araştırma, eleştirel bir titizlik içinde yürütülmeli ve sürekli kendi kendini yani özünü titizce kurgulamalıdır.

Her ne kadar tüm bu yönelimleri, yöntemleri, süreçleri ve özellikleri kapsayan bir tanım yapmak güç ise de, nitel araştırmayı, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlamak mümkündür (Yıldırım ve Şimşek, 2003: 19).

Nitel yöntemlerden en sık kullanılanı görüşmedir. Görüşme insanların perspektiflerini, deneyimlerini, duygularını ve algılarını ortaya koymada kullanılan oldukça güçlü bir yöntemdir (Bogdan ve Biklen,1992; Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2003). Görüşmenin amacı, görüşmecinin duygularını, bakış açısını ve perspektifini derinlemesine keşfetmektir (Baş, Akturan vd., 2008: 111). İlk bakışta görüşme, kolay bir veri toplama yöntemi olarak görülebilir ve sadece konuşma ve dinleme gibi herkes tarafından kullanılan temel becerileri gerektirdiği düşünülür. Ancak, “görüşme”, beceri, duyarlılık, yoğunlaşma, bireylerarası anlayış, öngörü, zihinsel uyanıklık ve disiplin gibi pek çok boyutu kapsamaması açısından hem sanat hem de bilimdir (Patton, 1987: 108, Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2003).

Tüm bu avantajları göz önünde bulundurularak, bu çalışmada, birleştirilmiş sınıflarda Hayat Bilgisi Dersini veren öğretmenlerin program hakkındaki görüşleri, uygulamada ve dersin işleniş sırasında karşılaştıkları güçlükler ve beklentilerinin neler olduğu, görüşme yöntemi kullanılarak tespit edilmeye çalışılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden, görüşmenin kullanılmasıyla; sohbet havasında geçen görüşmelerde, öğretmenlerin fikirlerini rahatça ifade etmesi sağlanmış ve anlık gelişen soruların yöneltmesiyle konu hakkında daha detaylı bilgi elde edilmeye çalışılmıştır. Öğretmenlerle yüz yüze yapılan görüşmelerde ses kaydının yanı sıra, anlık tepkiler, konuşma ile ilgili ek bilgiler (memo) ve konuşma sırasında keşfedilen yeni sorunlar da kayıt altına alınmıştır.

Ayrıca, görüşme yönteminin avantajları arasında; yazı ile yanlış anlamların daha fazla olabileceği, ek açıklamalarda bulunma olasılığının sınırlı olması, verilen bilgilerin, belgelenmiş bir sorumluluğunun yüklenilmek istenmemesi ile görüşmenin, çoğunun daha rahat ve az zaman alması sayılabilir. Görüşmede, söylenenlerin, yüzeysel anlamları yanında “gerçek” ve derinliğine anlamları da çıkarılabilir. Yapmacık cevapların ayıklanabilme ve gerçeklerin ortaya çıkarılabilme olasılığı yüksektir (Karasar, 2006).

2. ÇALIŞMA GRUBU

Kaynağın kalitesi, elde edilen verilerin kalitesini belirleyecek temel unsurdur. Bu yüzden görüşülecek kişilerin araştırılan konunun uzmanı olmaları ya da o konuda karar verici konumda bulunmaları beklenir (Baş, Akturan ve diğer., 2008: 111).

Buradan hareketle araştırma, 2008–2009 eğitim-öğretim yılında, Afyonkarahisar Merkez ve ilçelerinde, 1. 2. ve 3. sınıfı ya da 2. ve 3. sınıfı bir arada okutan 58 birleştirilmiş sınıf öğretmeniyle gerçekleştirilmiştir. Bu kişiler amaçlı örnekleme yöntemlerinden, maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılarak seçilmiştir. Maksimum çeşitlilik örneklemesinin seçilmesindeki amaç, Yıldırım ve Şimşek'e (2003) göre, görece olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme çalışan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır. Bu çalışmada da maksimum çeşitlilik örneklemesinin seçilmesiyle, farklı imkânlarla sahip (ulaşım, sosyal çevre, okul imkânları vb.) birleştirilmiş sınıflarda, HBD'nin işlenişine ilişkin daha zengin veri elde edilmeye çalışılmıştır. Patton'a (1987) göre, maksimum çeşitlilik gösteren küçük bir örneklem oluşturmanın en azından iki yararı vardır:

1) Örnekleme dair her durumun kendine özgü boyutlarının ayrıntılı bir biçimde tanımlanması,

2) Büyük ölçüde heterojenlik gösteren durumlar arasında ortaya çıkabilecek ortak temalar ve bunların değerinin ortaya çıkarılması (Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2003: 70).

Araştırma kalitesini arttırmak için görüşme yapılacak öğretmenlere konuyla ilgili daha önce bilgi verilmiş ve araştırmaya katılmakta gönüllü olup olmadıkları sorulmuştur. Böylece araştırmanın çalışma grubu gönüllülük çerçevesinde oluşturulmuştur.

Tablo 2.1: Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Özellikleri

Cinsiyet	Bay	Bayan		
	29	29		

Meslekteki Kıdem (yıl)	1-3 Yıl arası	4-6 Yıl arası	7-9 Yıl arası	10 yıl ve üzeri
	31	7	11	9

Tablo 2.1 -devam

Eğitim Düzeyi	Ön Lisans	Lisans	Yüksek Lisans	Diğer
	2	53	3	-

Çalışmakta Olduğu Okulun	Müdür Yetkili Öğretmeni	Öğretmeni
	41	17

Çalışma Durumu	Kadrolu	Sözleşmeli	Ücretli
	36	15	7

Birlikte Okuttuğu Sınıfın Mevcudu	10-24	25-35	35-50	50 ve üzeri
	42	14	2	-

Birlikte Okuttuğu Sınıf Sayısı	5 sınıf bir arada	4 sınıf bir arada	3 sınıf bir arada	2 sınıf bir arada
	5	1	43	9

Okuldaki Öğretmen Sayısı	1	2	3	4
	24	29	4	4

Programla İlgili Hizmetiçi Eğitim/Seminer Aldınız Mı?	Evet aldım	Hayır almadım
	13	45

3. VERİ TOPLAMA ARACI

Araştırmada, birleştirilmiş sınıf öğretmenlerinin 2005 Hayat Bilgisi Dersinin uygulanışıyla ilgili görüşlerini almak üzere, araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış olarak geliştirilen Öğretmen Görüşme Formu ve öğretmenler hakkında bilgi almak için Kişisel Bilgi Formu kullanılarak görüşmeler yapılmıştır.

Yarı yapılandırılmış sorularla, katılımcıların konu içerisinde kalması hedeflenmektedir. Ancak bu sorular katılımcıların konu ile ilgili düşüncelerini kısıtlayacak nitelikte olmamalıdır. Ayrıca bu tür formların kullanılmasındaki amaç,

araştırma problemi ile ilgili tüm boyutların ve soruların kapsanmasını güvence altına almaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2003; Kuş, 2003).

Görüşme formu 7 ana sorudan ve bunların alt maddelerinden oluşmuştur. Bu sorularla, Hayat Bilgisi Öğretim Programı temel hatlarıyla sorgulanmış ve birleştirilmiş sınıflardaki uygulanma düzeyi tespit edilmeye çalışılmıştır. Görüşme formunda, “uygulamadaki güçlük”, “sorunlar”, “birleştirilmiş sınıfa uygunluk”, “öğrencilere uygunluk”, “yeterlilik”, “kullanışlılık” ve “beklentiler” gibi araştırma desenindeki önemli kavramlara yer verilmiştir.

Öğretmen Görüşme Formu, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi İlköğretim Anabilim Dalı’nda görev yapan öğretim görevlilerine sunularak, formla ilgili uzman görüşleri alınmış ve gerekli düzeltmeler/eklemeler yapılmıştır. Formla ilgili uygulamada karşılaşılabilecek sorunları keşfetmek ve bunları önceden belirlemek için, Afyonkarahisar ilindeki birleştirilmiş sınıflar içinden rasgele (random) örnekleme yapılarak 9 öğretmen ile görüşülmüştür. Bu pilot çalışma sonrasında formun dil geçerliliği ile ilgili birkaç hata tespit edilmiş ve düzeltilmiştir. Tüm bu aşamalar sonucunda Öğretmen Görüşme Formu son halini almıştır.

4. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırma verilerinin 12’si ulaşım problemi nedeniyle yazılı olarak, 2’si telefon görüşmesiyle, geriye kalan 44’ü ise yüz yüze yapılan görüşmenin ses kayıt cihazına kaydedilmesiyle elde edilmiştir.

Afyonkarahisar ilinde bulunan 167 birleştirilmiş sınıflı okulun 109’una ulaşılmış, 58’ine ulaşım ile ilgili sorunlardan dolayı ve telefonları mevcut olmadığından görüşülememiştir. Ulaşılan 109 birleştirilmiş sınıflı okulun öğretmenleriyle görüşme talep edilmiş, 58’inin görüşü alınmıştır. Katılımcı sayısı gönüllülük esaslı göz önünde bulundurularak 58 birleştirilmiş sınıf okutan öğretmen ile sınırlı kalmıştır.

Öğretmenlerle yapılan görüşmeler, Afyonkarahisar İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nün 25.12.2008 tarih ve 38204 sayılı yazısında belirtilen, 05.01.2009 – 30.01.2009 tarihleri arasında ders saatleri dışında gerçekleştirilmiştir.

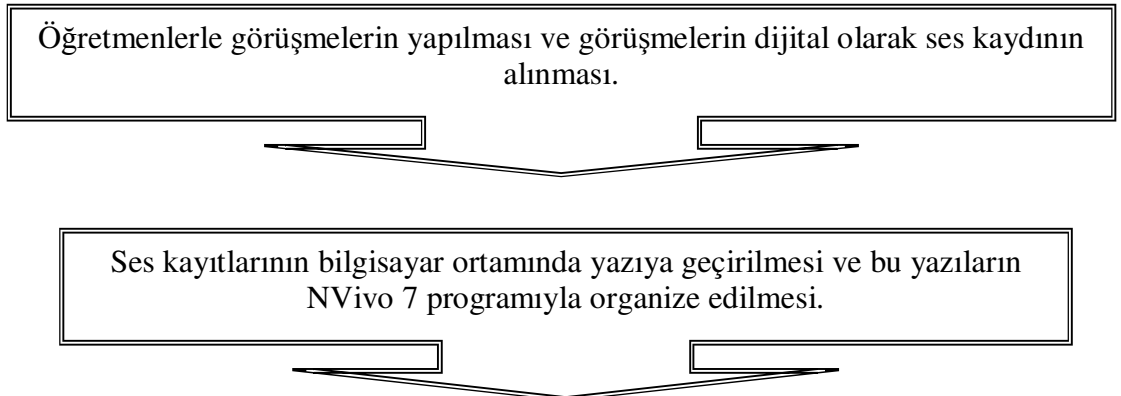
5. VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmada, birleştirilmiş sınıf okutan öğretmenlerle yapılan görüşmelerden elde edilen nitel verilere betimsel analiz ve içerik analizi yapılmıştır. Verilerin analizinde, öğretmenlerin HBD programı ile ilgili görüşlerini yansıtarak, var olan durumu açıklamak için betimsel, daha detaylı bulguları elde etmek ve yorumlamak için de içerik analizi yapılmıştır.

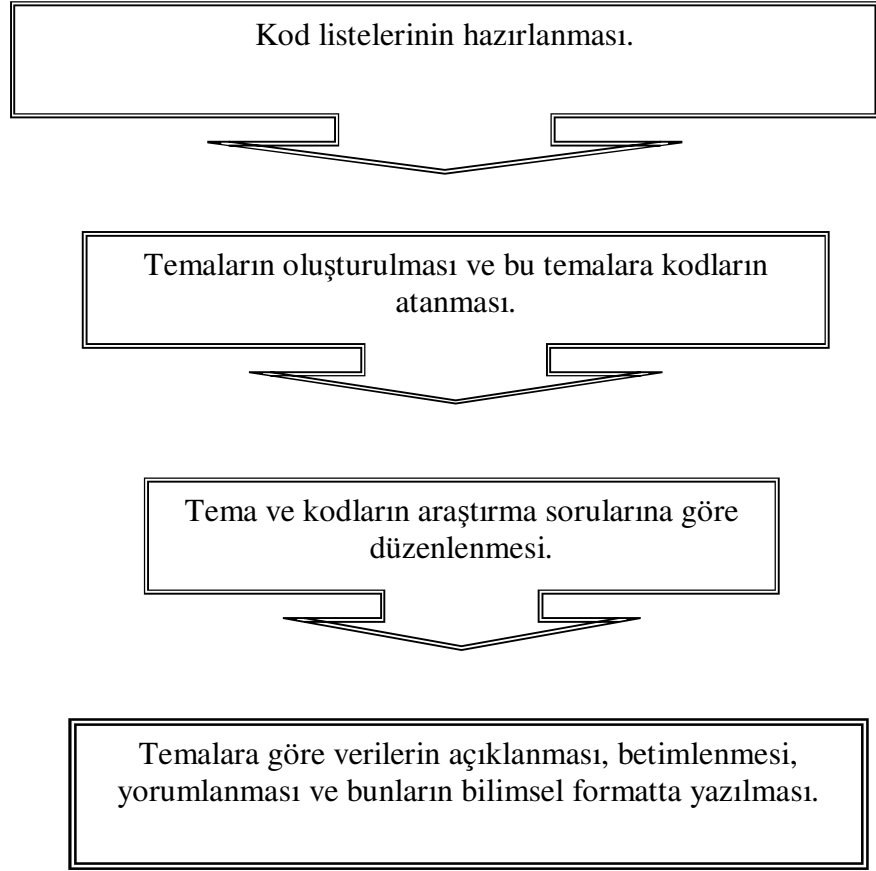
Yıldırım ve Şimşek'e (2003) göre, betimsel analiz, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmak amacıyla yapılır. Bu çalışmada da, katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar yaparak birleştirilmiş sınıflarda karşılaşılan sorunlar daha etkileyici bir biçimde yansıtmaya çalışılması nedeniyle betimsel analiz tercih edilmiştir.

Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel bir yaklaşımla fark edilmeyebilen kavram ve temalar içerik analizi sonucunda keşfedilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2003: 162). Bu araştırmada da içerik analizi sürecinde, sözcükler ve cümleler organize edilerek ve yorumlanarak kodlara ulaşılmış, bunlar arasındaki ilişkiler ise yorumlanarak ve yapılandırılarak temalar oluşturulmuştur. Bu makro yapılandırma süreciyle öğretmen görüşleri daha iyi organize edilmeye, uygulamadaki sorunlar ve beklentiler daha anlaşılır hale getirilmeye çalışılmıştır. Bahsi geçen işlemlerin yapılmasında nitel veri analizinde kullanılan bilgisayar programından (NVivo 7) faydalanılmıştır. Kodların ve temaların organize edilmesinden sonra bulguların tanımlanması ve yorumlanmasıyla elde edilen verilerin analizi tamamlanmıştır. Ayrıca öğretmenlerden alınan kişisel bilgiler sayı ve yüzde hesaplamalarıyla nicel olarak analiz edilmiştir.

Şekil 1: Araştırma Verilerinin Toplanması ve Analizinde İzlenen Süreç

Şekil 1 -devam

Kodlama işlemini bir örnek üzerinde göstermek faydalı olacaktır. Katılımcının “Ulaşılması istenen kazanımlar, birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin gerçek hayatta karşılaşacakları durumlara uygun mudur?” sorusuna verdiği cevap:

- Köyde birçok şey yok. Mesela yaya geçidi, trafik işaretleri. Hangi köyde yaya geçidi ya da trafik lambası var ki? Bu ilerde karşılaşılabileceği problemlere ön hazırlık ön bilgi niteliği taşıyor. Bu konular öğrencide bilgi düzeyinde kalıyor. Asıl olan onu hayatımızda tatbik etmek uygulamaktır. Şehirdeki imkânlar köyde olmadığı için kazanımlar köydeki gerçek hayata uygun değildir. Afyon’da mesela üst geçidi kullanan çok nadir gördüm ben.

Cevabın tamamı öğrencilere kazandırılmak istenen kazanımlarla ilgili olduğu için “Beceri ve Kazanımlar” düğümüne (node) atanmıştır. Ayrıca seçili alan kavramla ilgili olumsuz bir düşünce olduğu için “Olumsuz Düşünceler” düğümüne atanmıştır.

6. GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK

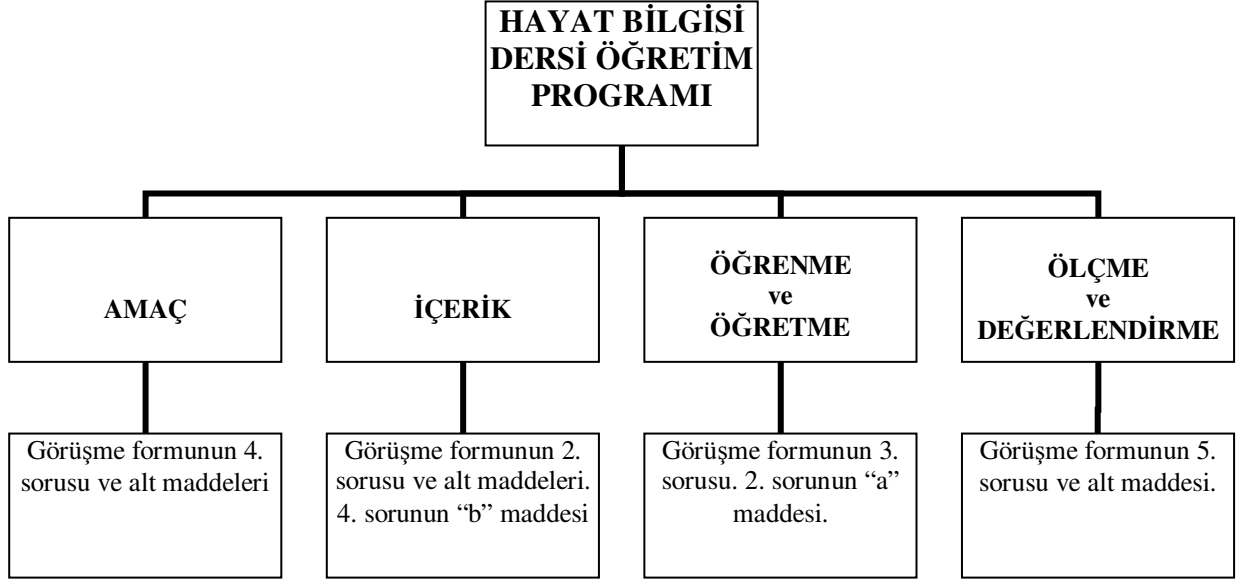
Nitel araştırmalara yöneltilen en önemli eleştirilerden birisi, özellikle güvenirlik konusunda nicel araştırmalarda olduğu gibi yaygın olarak kullanılan tanımların yöntemlerin ve testlerin olmayışıdır. Oysa nitel araştırmalarda gerek güvenirlik gerekse geçerlik ile ilgili alınan birtakım önlemler mevcuttur (Yıldırım ve şimşek, 2003: 76).

Geçerlik, kısaca araştırma sonuçlarının doğruluğunu konu edinir. *Dış geçerlik*, kullanılan veri toplama aracının benzer gruplarda benzer sonuçlar doğurup doğurmayacağına, *i geçerlik* ise araştırmacının ölçmek istediği veriyi, kullandığı araç ya da yöntemle gerçekten ölçüp lmeyeceğine ilişkindir (LeCompte ve Goetz, 1982, Akt. Yıldırım ve şimşek, 2003: 76).

Kuş da (2003), dış geçerliği; verilerin çalışmanın dışındaki alanlara genellenebilirlik derecesi olarak açıklamıştır. Dış geçerliğin sağlanması ile ilgili bu araştırmada, çalışma grubundan alınan görüşlerle, çalışma grubu dışındaki öğretmenlerin görüşleri karşılaştırılmıştır. Farklı şehirlerde birleştirilmiş sınıf okutan 8 öğretmene forum sayfaları kanalıyla ulaşılmış ve görüşleri alınmıştır. Bu öğretmenlerden alınan görüşler, araştırmadan elde ettiğimiz bulgularla karşılaştırıldığında, görüşlerin birbiriyle örtüştüğü grlmştir. Buna bağlı olarak, birleştirilmiş sınıf okutan ğretmenlerin Hayat Bilgisi dersinin uygulanışında karşılaşılan güçlükler ve değişmesini istedikleri temel kısımların birbirine benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

Araştırmada i geçerliğin sağlanması için, veri toplama aracının konuyu genel hatlarıyla kapsaması sağlanmıştır. Hayat Bilgisi Ders Programı dört yapısal boyuttan oluşmaktadır. 1) Amaç (Hedef), 2) İçerik, 3) ğrenme-ğretme Süreci, 4) lme-Değerlendirme. Öğretmen Görüşme Formunda mevcut soruların bu boyutları sorgulaması ve her birisi ile ilgili fikirler vermesi sağlanmıştır.

Şekil 2: Öğretmen Görüşme Formundaki Soruların HBD Öğretim Programının Yapısal Boyutlarıyla İlişkisi

Nitel araştırmalarda güvenirliliği sağlamanın yollarından birisi de araştırmaya birden fazla araştırmacının katılmasıdır. Yıldırım ve Şimşek'e (2003) göre, böylece verilerin toplanması, analizlerin yapılması, sonuçlara ulaşılması aşamalarında araştırmacılar arasında oluşacak uzlaşma noktaları, araştırmanın başkaları açısından da "kabul edilme" oranını artıracaktır.

Eş gözlemci, eğitim, psikoloji, antropoloji gibi bilim dallarında araştırma sürecinin niteliğinin yükseltilmesi amacıyla, bir başka gözlemciyle çalışılmasıdır (Borg ve Gall, 1979, Akt. Selçukoğlu, 2006).

Bu araştırmada da bir eş gözlemciyle çalışılmıştır. Eş gözlemci Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda yüksek lisans yapan Aslı AKGÜL'dür. Eş gözlemci, yapılan tüm görüşmelere katılmıştır. Ayrıca Nvivo 7 programı ile ilgili eğitimler alarak, nitel çalışmalar üzerine kendini geliştirmektedir.

Araştırmacılar arasındaki görüş birliğini tespit etmek için Miles ve Huberman (1994)'ın belirlediği güvenilirlik formülü kullanılmıştır.

$$\text{Güvenirlilik} = [\text{Görüş Birliği} / (\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı})] \times 100$$

Bu çalışmada, gözlemciler arasındaki uyum değerlerini tespit etmek için, temalara yapılan kodlamaların yüzdelerle değerleri karşılaştırılacaktır. Çünkü bu kodlamalar araştırma bulgularını açıklanmasını sağlayan temel unsurlardır. Bu açıdan gözlemciler arasındaki uyumu en iyi yansıtacağı düşünülmektedir.

Tablo 2.2: Gözlemciler Arası Uyum Değerleri

	Olumlu Görüşler			Olumsuz Görüşler		
	Gözlemci	Eş Gözlemci	Yüzdeler Uyum	Gözlemci	Eş Gözlemci	Yüzdeler Uyum
Beceri ve Kazanım Teması	%39	%32,44	%91	%31,25	%38,33	%91
İçerik ve Etkinlikler Teması	%24	%31,23	%88	%30,68	%27,08	%94
Ölçme/Değerlendirme Teması	%17	%19,26	%94	%22,73	%17,37	%88
Yapılandırıcılık Teması	%20	%17,07	%92	%15,34	%17,22	%94
Toplam	%100	%100	%91,2	%100	%100	%91,7

Tablo 2.2’de görüldüğü gibi, gözlemci ve eş gözlemcinin temalara yaptıkları kodlamaların tutarlılığı; olumlu görüşlerde ortalama %91,2, olumsuz görüşlerde ortalama %91,7 olduğu görülmektedir. Yapılan tüm kodlamaların ortalama %91,4 tutarlı olduğu tespit edilmiştir. Bu sonucun %90’ı (Miles ve Huberman, 1994: 64) geçmesi nedeniyle yapılan kodlamaların güvenilir olduğu kabul edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Çalışmanın bu bölümünde birleştirilmiş sınıf öğretmenlerinin, görüşme formundaki sorulara verdikleri yanıtlar incelenecektir. Bulguların daha anlaşılır olabilmesi için kodlamayla oluşturulan;

- a) *Beceri ve Kazanımlar,*
- b) *İçerik ve Etkinlikler,*
- c) *Ölçme ve Değerlendirme,*
- d) *Yapılandırmacılık,*
- e) *Yeni Fikir ve Tavsiyeler,*

temaları altında, “Olumlu ve Olumsuz Düşünceler” ile kıyaslanarak ele alınması düşünülmüştür. Ayrıca analiz sonucunda değişkenler ile temalar arasındaki ilişki, kelime frekansları ve çeşitli matrislerle açıklanmaya çalışılmıştır.

Nitel araştırmaların bulgular aşamasına gelindiğinde verilerin kolay anlaşılır ve okunabilir bir dille tanımlanmasına ve gereksiz tekrarlardan kaçınılmasına dikkat edilmelidir (Yıldırım ve Şimşek, 2003: 159). Araştırma bulgularının ana ve alt başlıklarında öğretmen görüşlerinden doğrudan alıntı yaparken sık tekrarlanan ve ortak görüşü temsil edecek nitelikteki düşünceler tercih edilmiştir.

1. 2005 HAYAT BİLGİSİ PROGRAMI İLE KAZANDIRILMAK İSTENEN BECERİ VE KAZANIMLARA İLİŞKİN BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIF ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİ

HBD beceri ve kazanımlarının birleştirilmiş sınıflara uygunluğunu tespit etmek için öğretmenlere görüşme formunun 4. sorusu ve alt başlıkları yöneltilmiştir:

- Hayat Bilgisi dersi öğretimi programında belirlenen beceri ve kazanımlar, birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin (sosyal açıdan) özelliklerine uygun mudur?
 - 1) Kazanımlar içerikle örtüşmekte midir?
 - 2) Ulaşılması istenen kazanımlar, birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin gerçek hayatta karşılaştıkları durumlara uygun mudur?

- 3) Birleştirilmiş sınıflarda öğrencilerin bir bölümü kendi sınıfına ait olmayan Hayat Bilgisi konularını işlemektedir. (Örn:1. 2. ve 3. sınıfın birleştiği grupta 1. sınıf öğrencisi, Hayat Bilgisi 3 konularını görmektedir.) Bu durum göz önünde bulundurularak kazanımlara ulaşılabileceğini düşünüyor musunuz?
- 4) Belirlenen kişisel beceriler, ara disiplinler ve Hayat Bilgisi dersine özel beceriler, birleştirilmiş sınıflarda gerçekleştirilebilir nitelikte midir?

Bu sorulara verilen yanıtlarla “Beceri ve Kazanımlar” temasına ulaşılmış ve bu başlık altında kodlama yapılmıştır. Tema ile ilgili kod referansları ve kodlama yapılan katılımcı sayısı Tablo 3.1’de gösterilmiştir.

Tablo 3.1: “Beceri ve Kazanımlar” Temasıyla İlgili Yapılan Kodlamaya İlişkin Bilgiler

Tema	Kodlama Yapılan				
	Katılımcı Sayısı	Kelime Sayısı	Paragraf Sayısı	Olumlu Görüş	Olumsuz Görüş
<i>Beceri ve Kazanımlar</i>	55	6521	247	%41,94	%58,06
Alt Temalar					
<i>Kazanım İçerik Örtüşmesi</i>	48	571	48	%59,52	%40,48
<i>Gerçek Hayata Uygunluk</i>	49	1359	50	%40,43	%59,57
<i>Seviye Farklılığı</i>	49	1407	49	%11,11	%88,89
<i>Özel Beceriler</i>	46	837	46	%27,03	%72,97

“Beceri ve Kazanımlar” ile ilgili genel görüşleri elde etmek için kullanılan sorunun yanıtlarında, 55 katılımcının sarf ettiği 6.521 kelime kodlanmıştır. Bununla ilgili öğretmen görüşleri Tablo 3.2’de gösterilmiştir.

Tablo 3.2 :“Hayat Bilgisi Dersi Öğretimi Programında Belirlenen Beceri Ve Kazanımlar, Birleştirilmiş Sınıf Öğrencilerinin (Sosyal Açıdan) Özelliklerine Uygun Mudur?” Sorusuna Verilen Yanıtlara İlişkin Bulgular

	Olumlu Düşünceler	Olumsuz Düşünceler	Kelime Frekansları
Birleştirilmiş Sınıflarda HBD İle Kazandırılmak İstenen ‘Beceri ve Kazanımlar’	<p>“Hepsini diyemeyeceğim fakat çoğunlukla uygun diyebilirim.” (AFA)</p> <p>“Evet uygundur.” (ÇYB)</p> <p>“Sosyal açıdan birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin özelliklerine uygundur.” (EME)</p> <p>“Hayat bilgisi dersi öğretimi programda belirlenen beceri ve kazanımlar o sene hayat bilgisi dersinde kaçınıcı sınıf programı okutuluyorsa o sınıf öğrencilerine sosyal açıdan uygundur.” (DNE)</p> <p>“Uygundur.” (AFR)</p> <p>“Sosyal açıdan özelliklerine uygun diyebiliriz.” (SNS)</p> <p>“Kısmen uygundur. Beceri ve kazanımlar genellikle şehir, köy diye düşünülmediğinden standarttır” (ÇYM)</p> <p>“Bence uygun. Televizyon, bilgisayar, internet var köyde artık. Gündemden haberdarlar. Köy çocuğu diye onları bir kenara atmak, onların seviyesini çok düşük görmek yanlış”(SNN)</p>	<p>“Köy okullarına göre hazırlanmadığı için pek uygun görmüyorum.” (SNA)</p> <p>“Kazanımlar 3 sınıftan sadece 1 tanesinin gelişim düzeyine uygun diğer sınıflar için ya üst seviyede ya da düşük seviyede. Buda kazanımların ulaşılabilirliğini engelliyor.”(SLA)</p> <p>“Çoğu uygun değildir. Çünkü çocukların çevresinde ev ve okul haricinde farklı ortam olmadığından öğrendiklerini uygulamaya geçiremiyorlar.” (EMB)</p> <p>“Konular hep havada kalıyor ve köy ortamında yaşayan çocuğun hayatından çok uzakta. Yani bizimkisi havanda su dövmekten başka bir şey olamıyor.”(BLC)</p> <p>“Kasaba köy okullarına pek uygun olduğunu düşünmüyorum biraz daha şehir kültürüne hitap eden kazanımlar hazırlanmış.” (ÇYE)</p> <p>“Kazanımların her öğrencinin kişisel özelliklerine bakılarak verilemiyor. Bireysel hız dikkate alınamıyor.”(AFKÇ)</p>	<p>“uygun değil, uygun bulmuyorum, uygun görmüyorum, uygun olduğunu düşünmüyorum” kelimeleri %82,4 düzeyinde diğer kelimelere göre anlamlı bulunmuştur.</p> <p>“uygundur” kelimesi %65,1 düzeyinde diğer kelimelere göre anlamlı bulunmuştur.</p> <p>Uygun: 76 defa Değil: 40 defa Köy: 32 defa Yok: 26 defa Zor: 22 defa tekrar edilmiştir.* (Tekrar edilen kelime sayıları, tema hakkında varılabilecek yargıları açıklamakta kullanılmaktadır.)</p>
Toplam Kod Referansı	39	54	6.521

*Konudan bağımsız kelimeler (bağlaç vb.) göz ardı edilmiştir.

Tablo 3.2’de görüldüğü gibi, HBD ile kazandırılmak istenen beceri ve kazanımlar ile ilgili olarak 39 olumlu düşünceye karşılık 54 olumsuz düşünce kodlanmıştır. Bu durumu programın kelime frekanslarına ilişkin verdiği sonuçlar da doğrulamaktadır. Şöyle ki, “uygundur” anlamındaki sözcüklerin düğüm içerisindeki

anlamlılık değeri %64,3 iken, “uygun değildir” anlamındaki sözcüklerin düğüm içerisindeki anlamlılık değeri %82,4’tür. Beceri ve kazanımlar ile ilgili olumlu düşüncelerin geneli incelendiğinde, “uygundur”, “kısmen uygundur” ve “okutulduğu sınıfa uygundur” yargıları ön plana çıkmaktadır.

“Uygundur” yargısını dile getiren öğretmenler, öğrencileri şehir veya köy çocuğu diye ikiye ayırmanın yanlış olduğunu ve tüm ülke genelindeki öğrenciler için kazanımların standart olarak hazırlaması gerektiğine inanmaktadırlar. “Uygundur” cevabını veren öğretmenlere ilave sorular yöneltilerek ve bununla ilgili kısa notlar (memo) tutularak bu yargıya varılmıştır.

“Kısmen uygundur” cevabını veren öğretmenler kazanımlardan bazılarının hedefe tam ulaşmadığını buna karşın ileride karşılaşılabilecekleri için gereksiz de olmadığını belirtmişlerdir. Bu durumu en iyi anlatan ve öğretmenler tarafından ilk akla gelen “trafik” konusudur. Çoğu köy için trafik durumu söz konusu değildir. Trafik ışıkları, yaya geçidi, üst geçit gibi trafik ile ilgili işaret ve simgeler köylerde bulunmamaktadır. Bu yüzden köyde duran öğrencilere bu bilgilerin verilmesi uygulama alanı olmadığı için gereksiz görülmektedir. Ancak ileride karşılaşılabilecekleri bir durum olduğu için de bu bilgilerin verilmesinde bir sakınca görmemektedirler. Konuyla ilgili öğretmen görüşleri:

“Mesela trafik konusu; işaretleri bilmiyor kitapta görüyor sadece. Çocuk okuldan çıktıktan sonra bu işaretleri görmeyecek, bunu uygulama şansı yok. Ama tamamen günlük hayatta karşılaşılamayacağı şeyler değildir demeyelim. Günlük hayatta karşılaşılabileceği kazanımlarda verilmektedir. Öğretmen olarak bizim görevimiz hem eğitim hem de öğretim. Şehre geldiğinde okulda kazanmış olduğu kazanımları uygulayabilir bu yüzden derste bu konuların verilmesinde hiçbir sakınca yok. Hatta verilmeli.” (SNS)

“Trafik işaretleri, apartman yaşantısı gibi şehirlerde karşılaşılan durumlar uygun sayılmaz ama günümüzde etkili iletişim araçlarının var olması bunları bilmedikleri anlamına gelmiyor. Fazla bilgi göz çıkarmaz bence. İleride karşılaşıacakları durumları şimdiden gösterebiliriz. Belki tam olarak öğretemeyeceğiz, pekiştiremeyeceğiz günlük hayatta karşılaşılmayacakları konuları ama vermekte bir sakınca yok bence.” (ÇYK)

Üç sınıfın birleştiği bir grupta HBD konularının I. II. ve III. yıl üniteleri olarak, iki sınıfın birleştiği grupta da II. ve III. yıl üniteleri olarak dönüşümlü bir şekilde işlendiğini daha önce de belirtmiştik. Öğretmenler, HBD kazanımlarının o yıl hangi grubun konuları işleniyorsa sadece o gruba uygun olduğunu belirtmişlerdir.

“Hayat bilgisi dersi öğretimi programda belirlenen beceri ve kazanımlar o sene hayat bilgisi dersinde kaçınıcı sınıf programı okutuluyorsa o sınıf öğrencilerine sosyal açıdan uygundur.” (DNE)

“Bu sene içeriğin büyük kısmını resimler oluşturuyor. Birinci sınıfların kazanımlara ulaşması için bunlar çok uygun. Üst sınıflar için aynı şeyi söylemek zor.” (SNM)

Beceri ve kazanımlar ile ilgili olumsuz düşünceler incelendiğinde, birleştirilmiş sınıfların genellikle köylerde bulunmasından ve buna bağlı olarak imkânların kısıtlı olmasından kaynaklandığını görmekteyiz. Bu şekilde düşünen öğretmenlerin görüşleri:

“Köy yerinde uygulama alanın olmadığı için bence olmuyor. Zaten HBD’nde bilgiden ziyade önemli olan uygulamadır. Bilgiyi vermek kolay onun uygulanabilirliği çok önemli. Böyle bir şeyi köy yerinde uygulamak uygulamaya çalışmak pek mümkün olmuyor. Yani her zaman örtüşmüyor diyebilirim. Gerçek hayatla pekiştirdiği sürece, uygulanabildiği düzeyde birbirine örtüşüyor.” (AFA)

“Köy okullarına göre hazırlanmadığı için pek uygun görmüyorum.” (SNA)

“Pek uygun olmadığını düşünüyorum. Öğretilen kazanımları köy yaşantısında uygulamaya geçirilebileceğini düşünmüyorum. Uygulama olmadığı için de bir türlü kalıcı öğrenmeler sağlanamayacak.” (İSE)

Yukarıda belirtilen görüşler pek çok öğretmen tarafından tekrarlanmaktadır. Köylerdeki yaşantı çeşitliliğinin az olması kazanımlara ulaşmada öğretmenler tarafından sorun teşkil etmektedir.

1.1. HBD KAZANIMLARININ İÇERİKLE ÖRTÜŞMESİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Kazanımlara verilen içerikle ulaşılp ulaşılmadığını tespit etmek için öğretmenlere yöneltilen sorunun yanıtlarında, 48 katılımcının sarf ettiği 571 kelime kodlanmıştır. Bununla ilgili öğretmen görüşleri Tablo 3.3’te gösterilmiştir.

Tablo 3.3 :“Kazanımlar İçerikle Örtüşmekte Midir?” Sorusuna Verilen Yanıtlara İlişkin Bulgular

	Olumlu Düşünceler	Olumsuz Düşünceler	Kelime Frekansları
Belirlenen İçerikle HBD Kazanımları Örtüşmekte Midir?	<p>“Kazanımlar içerikle örtüşmektedir.” (EME)</p> <p>“Kazanımlar içerikle örtüşüyor bence. İçeriğin ana temasını veriyor. Hatta bazı kazanımlara baktığımız zaman hangi konuyu hangi içeriği işleyeceğimi tahmin edebiliyorum. Bence gayet güzel olmuş.” (ŞHK)</p> <p>“Yeni sistemde içeriği kazanımlara göre yapıp işlemişler. Bakıp incelediğim kadarıyla herhangi bir sıkıntı yok içerik konusunda. Bence örtüşüyor.” (SNM)</p> <p>“İçerikte ne varsa kazanımlarda ona uygun olarak belirlenmiş.” (SNSE)</p>	<p>“Bilgiyi vermek kolay onun uygulanabilirliği çok önemli. Böyle bir şeyi köy yerinde uygulamak uygulamaya çalışmak pek mümkün olmuyor. Yani her zaman örtüşmüyor diyebilirim. Gerçek hayatla pekiştirdiği sürece, uygulanabildiği düzeyde birbirine örtüşüyor.” (AFA)</p> <p>“Öğrenciye doğru ifadeler ve doğru yöntem kullanılarak içerikle kazanımlar kazandırılabilir. Ama bunu normal bir sınıfta kolaylıkla yapabiliriz. Birleştirilmiş sınıfta bu daha zorlaşıyor.” (ÇYB)</p> <p>“Hayır, bu biraz zor. Öğretmenin ek etkinlik yapması gerekiyor.” (SLM)</p> <p>“Bazı konularda tam olarak örtüşmemektedir.” (İSE)</p> <p>“Kazanımların her öğrencinin kişisel özelliklerine bakılarak verilemiyor. Bireysel hız dikkate alınamıyor.”(AFKÇ)</p>	<p>“örtüşüyor” kelimesi %77,9 düzeyinde diğer kelimelere göre anlamlı bulunmuştur.</p> <p>“örtüşmüyor” kelimesi %74,7 düzeyinde diğer kelimelere göre anlamlı bulunmuştur.</p> <p>Örtüşüyor: 13 defa Evet: 9 defa Örtüşmüyor: 6 defa tekrar edilmiştir.*</p>
Toplam Kod Referansı	25	17	571

*Konudan bağımsız kelimeler (bağlaç vb.) göz ardı edilmiştir.

Tablo 3.3’ten anlaşılacağı gibi çoğu öğretmen kazanımların içerikle örtüşmediğini söylemektedir. Soruyla ilgili 25 olumlu düşünceye karşılık 17 olumsuz düşünce kodlanmıştır. Olumsuz görüş beyan eden öğretmenlerin; birden çok grubun

birlikte okutulması, bilgileri uygulama alanının olmaması ve kitaptaki içeriği yetersiz görmesi gibi sebeplerden dolayı böyle düşündükleri anlaşılmaktadır. Örnek öğretmen görüşleri:

“Kazanımla içerik normal sınıftaki öğrenciler açısından bakıldığında ölçülebilir, fakat birleştirilmiş sınıftaki öğrenci için örtüşmüyor bence.” (AFSE)

“Bilgiyi vermek kolay onun uygulanabilirliği çok önemli. Böyle bir şeyi köy yerinde uygulamak uygulamaya çalışmak pek mümkün olmuyor. Yani her zaman örtüşmüyor diyebilirim. Gerçek hayatla pekiştirdiği sürece, uygulanabildiği düzeyde birbirine örtüşüyor.” (AFA)

1. sınıf konuları işlenirken çoğu içerik sadece resimlerden oluşmaktadır, okumaya geçmedikleri ya da yeni geçtikleri için metinler yok denecek kadar azdır. Bununla ilgili bir öğretmen görüşü:

“Birinci sınıf kitapları tamamen resimlerden oluşuyor, metin hiç yok. Şahsen dersi tam olarak dolduramıyorum 10 dakikada bitiyor ders.” (SNME)

HBD öğretmen kılavuz kitabında, işlenecek içerikle ilgili kazanımlar ve beceriler ders anında öğretmenin fark etmesi için belirtilmiştir. Ulaşılmak istenen kazanımın ne olduğunu bilen öğretmen, kendi metotlarıyla dersi şekillendirip doldurabilir. Bu açıdan içerikte metnin olmaması öğretmen için yeni fırsatlar sunabilir.

1.2 HBD KAZANIMLARININ GERÇEK HAYATA UYGUNLUĞUNA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

HBD ile kazandırılmak istenen kazanımların birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin gerçek hayatta karşılaşılabilecekleri durumlara uygun olup olmadığını tespit etmek için sorulan sorunun yanıtlarında, 49 katılımcının sarf ettiği 1.359 kelime kodlanmıştır. Bununla ilgili öğretmen görüşleri Tablo 3.4’te gösterilmiştir.

Tablo 3.4: “Ulaşılması İstenen Kazanımlar, Birleştirilmiş Sınıf Öğrencilerinin Gerçek Hayatta Karşılaşacakları Durumlara Uygun Mudur?” Sorusuna Verilen Yanıtlara İlişkin Bulgular

	Olumlu Düşünceler	Olumsuz Düşünceler	Kelime Frekansları
HBD Kazanımları Birleştirilmiş Sınıf Öğrencilerinin Gerçek Hayatlarına Uygun Nitelikte Midir?	<p>“Birçoğuyla karşılaşabilir aslında. Konular mantıklı ve güzel.” (SNA)</p> <p>“Evet uygundur. Öğrenci konularda kendi hayatından izler bulmaktadır.” (ÇYB)</p> <p>“Köy çocukları bir yönden şehir çocuklarına göre daha şanslı. Okulda olmasa bile günlük hayatta gerçek yaşamın daha çok içindeler.” (ÇYE)</p> <p>“Var karşılaşılabilir. En son örnek olarak, ailesi ve çevresiyle toplu etkileşim konusu vardı, sünnet, düğün gibi filan. Yalnız orada gösterilen resimler ve verdiği örnekler farklı. Köydeki gelenek görenek ve kültür yapı şehirdekinden biraz farklıdır. O anda bir doğaçlama yaparak orta yolu buluyorsunuz.” (AFO)</p> <p>“Görgü kuralları, sınıf kuralları, çevreye duyarlılık gibi pek çok kavram ve konu birleştirilmiş sınıf öğrencileri için elbette uygundur.” (ÇYK)</p>	<p>“Hepsi için aynı şeyi söyleyemem belki ama çoğu kazanım öğrencinin gerçek hayatta karşılaşabileceği durumlara uygun değil.” (EMÖ)</p> <p>“Kazanımların çoğu gerçek hayatta karşılaşacakları durumlara uygun değildir. Çocuklar öğrendiklerini çevresel koşullar ve imkânsızlıklar yüzünden uygulamaya geçirememektedir.” (BYE)</p> <p>“Kazanımları günlük hayatla ilişkilendirmeye çalışmışlar ama köyde bu çok zor. Okulda öğrendiğini gerçek hayatta uygulayamaması çok kötü.” (ŞHK)</p> <p>“Trafik konusunda mesela, mecburen bu işaretleri tahtaya çiziyorsun, ne kadar bilgisayar veya projeksiyon aletiyle gösterseniz de, çocuk bunları günlük yaşamında görmediği için soyut kalıyor. Birçoğu köyden dışarıya çıkmamış, yay geçidi nedir kaldırım nedir bilmiyor.” (AFO)</p>	<p>“evet” kelimesi %92,2 düzeyinde diğer kelimelere göre anlamlı bulunmuştur.</p> <p>“hayır” kelimesi %100 düzeyinde diğer kelimelere göre anlamlı bulunmuştur.</p> <p>Uygun: 19 defa Trafik: 15 defa Var: 14 defa Değil: 12 defa tekrar edilmiştir.*</p>
Toplam Kod Referansı	19	28	1.359

*Konudan bağımsız kelimeler (bağlaç vb.) göz ardı edilmiştir.

Tablo 3.4’te görüldüğü gibi kazanımların gerçek hayata uygunluğu daha çok olumsuz yönde eleştirilmiştir. 28 olumsuz düşünceye karşılık 19 olumlu düşünce kodlanmıştır.

Olumsuz öğretmen görüşlerinin büyük kısmı, trafik ve şehir hayatına mahsus kavramları (Apartman, büyük marketler, sinema, tiyatro gibi) ele alan konuların

kazanımının güç olmasından kaynaklanmaktadır. Bununla ilgili bazı öğretmen görüşleri:

“Bazı olaylarla gerçek hayatta karşılaşıyorlar fakat birleştirilmiş sınıfta okuyan çocukların dünyası o kadar da dar ki, benim anlattıklarım, verdiğim örnekler bile onlara hayal gibi geliyor ve inanmadıkları zamanlar oluyor.” (ÇYS)

“Birleştirilmiş sınıflar köylerde olduğu için, genelde hedefler merkezdeki öğrencilere yönelik olduğu için zor bence. Mesela trafik konusunu ele alsak yani köy yerinde çok zor karşılaşması.” (SNH)

“Buldukları ortam düşünülünce, küçük bir dünyaları var. Hayat bilgisi konularının bazıları onlar için ulaşılmaz bir yerde. Elde ettiği kazanımları hayata geçirebilecek bir ortam bulunmamaktadır.” (ŞHG)

Birleştirilmiş sınıflı okulların bulunduğu yerler genellikle küçük yerleşim birimleridir. Buna bağlı olarak aileler şehirdekilere göre daha geleneksel yapıda yaşamlarını sürdürmektedir. Dede ya da diğer aile büyüklerinin otoritesi baskın durumdadır. Birleştirilmiş sınıflı okulların bulunduğu yerlerin fiziksel imkânsızlıklarının yanı sıra ailevi imkânsızlıklarda mevcuttur. Bu tür durumlar da bazı kazanımlara ulaşmayı engellemektedir. Örneğin, HBD 1. 2. ve 3. sınıf kitaplarında “Benimde Bir Fikrim Var” konusuyla öğrenciye, aile içerisinde söz hakkının olduğu bilinci kazandırılmaya çalışılmaktadır. Ancak, evde öğrencilerin fikirleri çok önemsenmemektedir. Öğrencilerin söyledikleri, evde bir birey olarak değil de bir çocuk düşüncesi olarak değerlendirilmektedir. Fikrinin önemsenmediğini gören öğrenci derste öğrendiği durumu gerçek hayata yansıtamamaktadır.

Köylerde evler genellikle bir bahçe içerisinde ahır, samanlık ve kümes ile beraberdir. Yollar da çamurdur. Yaşam alanı bu şekilde olan yerlerde temizlik ve hijyeni sağlamak oldukça güçtür. Çevresel şartlar, HBD kazanımlarının gerçek hayata uygunluğunu engellemektedir. Konuyla ilgili bir öğretmen görüşü:

“Sadece trafik kuralları değil, sağlık, temizlik gibi konularda da öğrencilerin aileleri dikkatli değil. Gerçi biz bu sağlıklı ortamı okulda bile sağlayamıyoruz. Sınıfımıza sürekli çamur giriyor. Okul bahçesi çamur içinde. Biz öğretmenler olarak bunu yapamıyoruz. Ailelerde çocuk temizliği görmüyor.” (AFR)

Bilinçli tüketicilik, tasarruf, Atatürkçülük, demokrasi, mevsimler, iletişim ve ilişkiler gibi pek çok konu gerçek hayatta karşılaşılabılır niteliktedir. Öğretmenlerin konuyla ilgili olumlu görüş bildirmesini sağlayan bu tür konulardır.

“Görgü kuralları, sınıf kuralları, çevreye duyarlılık gibi pek çok kavram ve konu birleştirilmiş sınıf öğrencileri için elbette uygundur.” (ÇYK)

“Var karşılaşılabılır. En son örnek olarak, ailesi ve çevresiyle toplu etkileşim konusu vardı, sünnet, düğün gibi filan. Yalnız orada gösterilen resimler ve verdiği örnekler farklı. Köydeki gelenek görenek ve kültür yapı şehirdekenden biraz farklıdır. O anda bir doğaçlama yaparak orta yolu buluyorsunuz.” (AFO)

Çevresel ve ailevi şartların etkilemediği tüm kazanımlar öğretmenler tarafından gerçek yaşamda karşılaşılabılır durumlardan oluşmaktadır. Ayrıca, HBD kitapları incelendiğinde konuların büyük kısmı her öğrenci için anlam ifade edebilecek ve değerli kılınabilecek kavram, bilgi ve değerlerden oluştuğu görülmektedir.

1.3 BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIFLARDAKİ SEVİYE FARKLILIĞININ KAZANIMLARA ULAŞMADAKİ ETKİSİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Üç sınıfın birleştiği bir grupta, sadece bir grup kendi seviyesine uygun HBD konularını görmektedir. Bu durum göz önünde bulundurularak kazanımların ulaşılabilirliğini tespit etmek için sorulan sorunun yanıtlarında, 49 katılımcının sarf ettiği 1.407 kelime kodlanmıştır. Bununla ilgili öğretmen görüşleri Tablo 3.5'te gösterilmiştir.

Tablo 3.5 : “Birleştirilmiş Sınıflarda Öğrencilerin Bir Bölümü Kendi Sınıfına Ait Olmayan Hayat Bilgisi Konularını İşlemektedir. Bu Durum Göz Önünde Bulundurularak Kazanımlara Ulaşılabileceğini Düşünüyor Musunuz?”

Sorusuna Verilen Yanıtlara İlişkin Bulgular

	Olumlu Düşünceler	Olumsuz Düşünceler	Kelime Frekansları
	“Kendi sınıfına ait konular işleniyorsa ulaşılabilir.” (SİN)	“Yani mümkün değil ulaşamaz.” (SLM)	“İmkânsız, ulaşamaz, mümkün değil” kelimeleri %90,3 düzeyinde diğer kelimelere göre anlamlı bulunmuştur.

Tablo 3.5 -devam

	Olumlu Düşünceler	Olumsuz Düşünceler	Kelime Frekansları
Birleştirilmiş Sınıflardaki Seviye Farklılığı Göz Önünde Bulundurularak Kazanımlara Ulaşılabiliyor mu?	<p>“Evet, ama ertelemeli.” (DNE)</p> <p>“İkinci ve üçüncü sınıfları okuttuğum için kazanımlara ulaşabileceğini düşünüyorum. Yalnız birinci sınıfta ne işleniyor onu bilemiyorum. İkinci ve üçüncü sınıf konularını bir önceki sene veya bir sonraki sene göstermek fark etmez çünkü birbirlerine çok yakın.” (AFR)</p>	<p>“İşte bu durumda iş güçleşiyor. Öğrencinin seviyesinin altında ise kitap zaten öğrenci o kazanıma ulaşmış oluyor. Ama öğrencinin seviyesinin üzerinde ise anlamakta zorlanıyor. Veya arada denge kurulmaya çalışırken bazı kazanımlar göz ardı edilebiliyor.” (ÇYB)</p> <p>“Hayır. Çünkü belli hazır bulunuşluk düzeyine ulaşmadan üzerine o konuyla ilgili bir üst düzey konuyu vermek çok zor oluyor. Öğrencilerde anlamakta zorluklar yaşıyorlar.” (İSE)</p> <p>“Hayır ulaşmıyor. Kendi sınıfının konusunu görmeyen çocuklara üzülüyorum çok sıkılıyorlar ve bir şey öğrenemiyorlar tam bir saçmalık. Öğrencinin seviyesine göre denilen ilkeye tamamen aykırı. Ama şartlar buna zorluyor yapacak bir şey yok ayrı ayrı uygulamak imkânsız.” (EMY)</p>	<p>Hayır: 20 defa</p> <p>Sıkıntı: 18 defa</p> <p>Zor: 11 defa</p> <p>Değil: 9 defa tekrar edilmiştir.*</p>
Toplam Kod Referansı	5	40	1.407

*Konudan bağımsız kelimeler (bağlaç vb.) göz ardı edilmiştir.

Tablo 3.5’te de görüldüğü gibi seviye farklılığı kazanımlara ulaşma açısından öğretmenlere göre büyük sorundur. Toplam 40 olumsuz düşünceye karşılık 5 olumlu düşünce kodlanmıştır. Olumlu düşüncelerin çoğu iki grubun birleştiği grupları okutan öğretmenlerden gelmiştir. Seviyelerin birbirine daha yakın olduğu için sorun yaşamadıklarını belirtmişlerdir.

“İkinci ve üçüncü sınıfları okuttuğum için kazanımlara ulaşabileceğini düşünüyorum. Yalnız birinci sınıfta ne işleniyor onu bilemiyorum. İkinci ve üçüncü

sınıf konularını bir önceki sene veya bir sonraki sene göstermek fark etmez çünkü birbirlerine çok yakın.” (AFR)

Afyonkarahisar genelindeki birleştirilmiş sınıflarda birleştirilen grup sayısı ikiden daha fazladır. Araştırmamıza katılan 58 öğretmenden 48’i ikiden fazla grubu bir arada okutmaktadır. Bu gruptaki öğretmenlerin hepsi konuyla ilgili olumsuz görüş bildirmiştir. Örnek öğretmen görüşleri:

“Çok mu karamsarım bilmiyorum ama siz 1. sınıf öğrencisine 3. sınıf hayat bilgisi,3. sınıflara 1. sınıf hayat bilgisi işlemeye kalkarsanız ki kalkmak zorunda da kalıyoruz öğrencinin anlamasını ve kazanıma ulaşmasını bekleyemem. Neden dersiniz 1. sınıf öğrencisinin yaşına ve seviyesine göre çok ağır konular oluyor basitleştirmeye kalktığınız da ise bu kez diğer sınıflar bu bebek işi deyip sıkılıyolar dinlemek bile istemiyorlar. Ortasını ben bu zamana kadar bulamadım. Bulursanız lütfen benimle paylaşın.” (EMÖ)

“Hayır. Bu iş merdivenin 1. basamağına basmadan 3. basamağına basmaya benziyor. Sonra tekrar 1. basamağına dönüliyor.” (EMS)

“Kazanımlara ulaşamıyor. Çünkü üçüncü sınıftaki bir öğrenci o sene birinci sınıfın dersini göreceksin bu ona çok basit geliyor. Zaten biz biliyoruz bunları görmüştük diyorlar. O dersten artık sıkılıyolar. Ya da tam tersi birinci sınıflar için üçüncü sınıfın dersi çok farklı geliyor. Yeni okula gelmiş ve birden değişik konularla karşılaşılıyor.” (AFS)

Olumsuz düşünceler, alt sınıf öğrencilerin seviyelerinin üstündeki konuları görmesinden konuları anlayamadığı, üst sınıf öğrencilerinde seviyelerinden düşük konuları görmekten sıkıldığı görüşleri altında toplanmıştır.

1.4 HBD AİT BECERİ VE ARA DİSİPLİNLERİN BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIFLARDA GERÇEKLEŞME DÜZEYİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

HBD’nin kapsamı diğer derslere göre daha geniştir. Bu yüzden seçilecek olan kişisel beceriler, ara disiplinler ve HBD’ye ait özel beceriler ayrı bir önem teşkil etmektedir. Kişisel becerilerin, ara disiplinlerin ve HBD’ye ait özel becerilerin birleştirilmiş sınıflarda gerçekleşme düzeyi ile ilgili sorulan sorunun yanıtlarında, 46

katılımcının sarf ettiği 837 kelime kodlanmıştır. Bununla ilgili öğretmen görüşleri Tablo 3.6’da gösterilmiştir.

Tablo 3.6 : “Belirlenen Kişisel Beceriler, Ara Disiplinler Ve Hayat Bilgisi Dersine Özel Beceriler, Birleştirilmiş Sınıflarda Gerçekleştirilebilir Nitelikte Midir?” Sorusuna Verilen Yanıtlara İlişkin Bulgular

	Olumlu Düşünceler	Olumsuz Düşünceler	Kelime Frekansları
Kişisel Beceriler, Ara Disiplinler ve HBD’ne Ait Özel Beceriler Birleştirilmiş Sınıflarda Gerçekleştirilebilir Nitelikte Midir?	<p>“Gerçekleştirilebilir niteliktedir.” (ÇYO)</p> <p>“Birçoğu değil ama ek çalışmalarla yaklaştırılabilir.” (EMÖ)</p> <p>“Çok kısıtlı olsa evet” (AFKÇ)</p> <p>“Kısmen gerçekleştirilebilir.” (ÇYM)</p>	<p>“Birleştirilmiş sınıflarda gerçekleştirilebilir nitelikte değildir. Birleştirilmiş sınıflara uygun bir birleştirilmiş sınıf programı bulunmuyor. İhmal edilmiş bir şey. Baştan sona nereye elinizi atsanız elinizde kalacak bir yapı. Amaçlar şunlar olmalı davranışlar şunlar olmalı diye yazıyoruz ama maalesef yazıda kalıyor.” (ÇYE)</p> <p>“Hayır. Zaman kısıtlı ve gruplar farklı.” (AFO)</p> <p>“Çok fazla değil. Mesela öz yönetim becerisini, eleştirel düşünme becerisini, yaratıcılığı birleştirilmiş sınıf ortamında sağlamak çok güç.” (SİN)</p> <p>“Tam olarak değil. Kazanımların yanında ara disiplinlere yer vermek için yeterli zaman bulamayabiliyorum.” (DNE)</p> <p>“Her sınıf seviyesine farklı etkinlikler verilip gerçekleştirilmeye çalışılır. Fakat normal bir sınıftaki kadar başarı sağlanamıyor.” (ÇYB)</p>	<p>“Gerçekleştirilebilir nitelikte değil” kelimeleri %95,6 düzeyinde diğer kelimelere göre anlamlı bulunmuştur.</p> <p>Gerçekleştirme: 19 defa</p> <p>Değil: 17 defa</p> <p>Hayır: 12 defa tekrar edilmiştir.*</p>
Toplam Kod Referansı	10	27	837

*Konudan bağımsız kelimeler (bağlaç vb.) göz ardı edilmiştir.

Öğretmenlerin çoğu (n=27), Tablo 3.6’da da görüldüğü gibi belirlenen becerilerin ve ara disiplinlerin gerçekleştirilebilir nitelikte olmadığını belirtmiştir. Birleştirilmiş sınıfların yapısı istenen becerilere ulaşmaya engel olarak görülmektedir. Örnek öğretmen görüşleri:

“Teoride uygulanabilir nitelikte olup uygulamaya gelince sıkıntılar kendini göstermektedir” (DNE)

“Bahsi geçen becerileri kazandırmak özel ilgi ve aile işbirliği gerektirmektedir. Dolayısıyla birleştirilmiş sınıflarda bunu gerçekleştirmek bu anlamda zordur.” (ÇYK)

“1. 2. ve 3. Sınıf dersleri farklı olduğu için ara disiplinlerinin çoğunun gerçekleştirilmesi imkânsız. Diğer becerilerde çoğu zaman mekân ve ortam farkı yüzünden havada kalıyor.” (BLC)

Öğretmenlerin bir kısmı da (n=10), birleştirilmiş sınıfta olsa bu becerilerin gerçekleştirilebileceğini söylemiştir. Ancak görüşlerini net bir ifadeyle değil kısıtlama yaparak belirtmişlerdir.

“Belirlenen kişisel beceriler, ara disiplinler ve Hayat Bilgisi Dersine özel beceriler, birleştirilmiş sınıflarda belirli bir düzeye kadar gerçekleştirilebilir niteliktedir.” (ÇYA)

“Bazı sınıflarda gerçekleştirilebilir. Mesela 3. sınıflarda.” (EMSA)

Olumsuz görüş bildirenlerin (n=27), olumlu görüş bildirenlerden (n=10) sayıca çok üstün olması HBD’ye ait becerilerin ve ara disiplinlerin gerçekleşmesinin güç olduğunu göstermektedir.

2. HBD KİTAPLARINDAKİ İÇERİK VE ETKİNLİKLERE İLİŞKİN BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIF ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİ

HBD içerik ve etkinliklerinin birleştirilmiş sınıflardaki uygulanabilirliğini tespit etmek için öğretmenlere görüşme formunun 2. sorusu ve alt başlıkları yöneltilmiştir:

- Hayat Bilgisi ders ve çalışma kitabındaki içerik ve etkinlikleri, birleştirilmiş sınıfta öğrenim gören öğrencilere uygun buluyor musunuz? Uygun bulmuyorsanız sebepleri nelerdir?
 - 1) Öğrencilerin çevresi ve özelliklerine uygun ek etkinlik ilave etme ihtiyacı duyuyor musunuz?

- 2) Etkinlikleri uygulamada güçlüklerle karşılaşıyor musunuz? Karşılaşıyorsanız bunlar nelerdir?
- 3) Uygulamadığınız ya da uygulayamadığınız etkinlikler var mı? Varsa bunlar ne tür etkinlikler?
- 4) Mevcut içerik birleştirilmiş sınıf öğrencilerini belirlenen kazanımlara ulaştırmakta mıdır? Birleştirilmiş sınıflar için içerik eklemesi ya da değiştirmeler yapılabilir mi?

Öğretmenlerin bu sorulara verdikleri yanıtlar doğrultusunda “İçerik ve Etkinlikler” temasına ulaşılmış ve bu başlık altında kodlama yapılmıştır. Tema ile ilgili kod referansları ve kodlama yapılan katılımcı sayısı Tablo 3.7’de gösterilmiştir.

Tablo 3.7 : “İçerik ve Etkinlikler” Temasıyla İlgili Yapılan Kodlamaya İlişkin Bilgiler

Tema	Kodlama Yapılan				
	Katılımcı Sayısı	Kelime Sayısı	Paragraf Sayısı	Olumlu Görüş	Olumsuz Görüş
<i>İçerik ve Etkinlikler</i>	57	9267	251	%30,77	%69,23
Alt Temalar					
<i>Ek Etkinlik</i>	48	1178	48	%15,39	%84,62
<i>Uygulamalardaki Güçlük</i>	48	3002	99	%26,23	%73,77
<i>İçerik Niteliği</i>	48	1789	47	%24,32	%75,68

“İçerik ve Etkinlikler” temasına yapılan tüm kodlama bilgileri Tablo 3.7’de gösterilmiştir. Tema ile ilgili genel görüşlerin elde edilmesi için sorulan sorunun yanıtlarında, 57 katılımcının sarf ettiği 9.267 kelime kodlanmıştır. Bununla ilgili öğretmen görüşleri Tablo 3.8’de gösterilmiştir.

Tablo 3.8: “Hayat Bilgisi Ders Ve Çalışma Kitabındaki İçerik Ve Etkinlikleri, Birleştirilmiş Sınıfta Öğrenim Gören Öğrencilere Uygun Buluyor Musunuz? Uygun Bulmuyorsanız Sebepleri Nelerdir?” Sorusuna Verilen Yanıtlara İlişkin Bulgular

	Olumlu Düşünceler	Olumsuz Düşünceler	Kelime Frekansları
HBD Kitaplarındaki İçerik ve Etkinlikler Birleştirilmiş Sınıf Öğrencilerine Uygun Mudur?	<p>“Bence çoğu içerik birleştirilmiş sınıftaki öğrenciler için uygundur.” (ÇYK)</p> <p>“Etkinlikler genelde basit ve anlaşılır olduğu için uygulamada pek sorun olmuyor.” (DNŞ)</p> <p>“Genel olarak öğrenci yapısına uygun. Ben yeni müfredatın birleştirilmiş sınıflar için daha uygun olduğunu düşünüyorum. Çünkü daha önceki müfredatlarda öğretmen merkezli bir eğitim sistemi vardı, yalnız yeni müfredatta öğrenciyi merkeze almaya yönelik.” (SNSE)</p> <p>“Evet, etkinlikler güzel.” (SNM)</p> <p>“Eğer o sene kullanılan kitap öğrencinin sınıf seviyesinde ise sorun olmuyor zevk olarak yapıyor.” (ÇYB)</p>	<p>“1. 2. ve 3. sınıflarda ortak ders ve ortak kitap kullandığımızdan dolayı sınıflar arasındaki fark göze çarpıyor. Alt sınıflara zor gelen bir konu üst sınıflarca basit algılanıyor. Ben hayat bilgisi 1’i okutuyorum. 3. sınıflara çok basit geliyor. 1. sınıflara etkinliği anlatana dek 3 ve 2’ler etkinliği bitirmiş oluyor. Bu süre zarfında da üst sınıflar dersten uzaklaşıyor.” (EMA)</p> <p>“Tabii ki de uygun bulmuyorum. İşlenen konular çocuğun çevresinden ve hayatından çok uzak.” (BLC)</p> <p>“Zaman yeterli gelmiyor. Müfredatla zaman ilişkisi yoğun.” (ÇYE)</p> <p>“Etkinlik örneklerinde bilgi yüklemesi çok az ya da hiç yok. Çocuklara bir iki üçte vermiş olduğumuz HBD Fen ve Sosyal bilgiler derslerinin başlangıcıdır. Çocuğu bir iki üçün hayat bilgisi müfredatıyla dördüncü sınıfa yetiştirmek mümkün değil.” (SLM)</p> <p>“Kitapta kullanılan kelimelerin eğitim seviyesi yüksek çocuklar için kullanılan kelimeler olduğunu söyleyebiliriz. Çocuklar bunu anlamakta zorluk çekiyor.” (SNER)</p>	<p>“Uygun değildir” kelimeleri %86 düzeyinde diğer kelimelere göre anlamlı bulunmuştur.</p> <p>Etkinlikler: 185 defa</p> <p>Uygun: 78 defa</p> <p>Kolay: 38 defa</p> <p>İçerik: 37 defa</p> <p>Değil: 37 defa tekrar edilmiştir.*</p>
Toplam Kod Referansı	24	54	9.267

*Konudan bağımsız kelimeler (bağlaç vb.) göz ardı edilmiştir.

Tablo 3.8’de görüldüğü gibi HBD kitaplarındaki içerik ve etkinliklerin uygunluğu ile ilgili 24 olumlu düşünceye karşılık 54 olumsuz düşünce vardır.

HBD, öğretmen kılavuz kitabı, ders kitabı ve çalışma kitaplarıyla işlenmektedir. Bu açıdan öğretmenlere ders esnasında çeşitlilik sunmaktadır. Kitaplardaki içerik ve etkinlikleri uygun bulan öğretmenlerin görüşleri şu şekilde özetlenebilir:

“Yeni müfredattaki etkinlik örnekleri öğrencilerin yaşamlarıyla ilintili olması somut olması bunlar olumlu değişiklikler. Faydalı buluyorum.” (SLM)

“Çalışma kitaplarını çocukların seviyelerine uygun buluyorum. Hayat Bilgisi çalışma kitapları çocukların ilgilerini çok çekiyor. Özellikle kendilerini ifade etme ve boyama etkinlikleri onları çok eğlendiriyor ve etkinlikleri büyük bir istekle gerçekleştirmelerini sağlıyor.” (ŞHKY)

“Bazı konularda içeriğin avantajı olabiliyor köydeki çocuklar adına. Mesela yön konusuyla ilgili ağaçların ve taşların yosun tutan tarafları kuzeyi gösterir dediğimizde, şehirdeki öğrenci bunları çok fazla göremeyebilir.” (AFS)

“Aslında etkinlikleri uygun buluyorum. Şöyle bu yıl yeni öğretmen olduğum için hayat bilgisi bir kitabı birinci sınıflara göre çok uygun. Etkinlikler içerik tamamen birinci sınıflara yönelik bu konuda kitaplarda bir problem yok. Ben memnunum içerikten işlenişten.” (ŞHK)

İçerik ve etkinliklerin öğrencilerin ilgisini çekecek biçimde hazırlanması öğretmenler tarafından beğeni toplamaktadır. İçerikle ilgili pek çok etkinlik sunulmuştur, öğretmenler kendilerine uygun olan etkinlikleri seçip yaptırabilmektedir. Bu tür avantajlar öğretmenlerin olumlu düşünmesini sağlamaktadır.

Tablo 3.8’de görülen olumsuz düşüncelerden de anlaşılacağı gibi, birleştirilmiş sınıflardaki seviye farklılığı, çevresel şartların kısıtlı olması, zamanın etkinlikler için yetersiz görülmesi, bilgi yüklemesinin az olması ve kullanılan kelimelerin öğrencilere yabancı gelmesi gibi faktörler öğretmenlerin olumsuz görüş belirtmesine sebep olmaktadır. Konuyla ilgili diğer öğretmenlerin görüşleri şu şekilde özetlenebilir:

“Her şey yüzeysel verilmiş ve gerekli bilgiler olmadan etkinliklere geçilmiş. Bunu temeli olmayan bir evi dekore etmeye benzetiyorum.” (DZK)

“Çocuklar etkinliklerin nasıl yapılacağını tek tek gelip soruyorlar. Düşünmelerine yönelik etkinlikleri bir cümle ile yazıp, uydurup bana getiriyorlar. Geniş bir hayal güçleri yok. Çünkü yaşam alanları sadece köy.” (ÇYS)

“İçerik uygun ama etkinlikler yetersiz ve öğrencileri araştırmaya sevk etmiyor. Etkinlikler daha çok kalem kâğıt etkinliği, yapılandırmacı yaklaşıma çok uygun değil.” (SİN)

“Etkinliklerde istenen öğrenci yeterlilikleri maalesef birleştirilmiş sınıfta öğrenim gören öğrencilerde mevcut değil. Aynı şekilde kırtasiye ihtiyacı duyulan etkinlikler birleştirilmiş sınıf öğrencileri için uygun değildir.” (ÇYK)

Yukarıdaki görüşlerden de anlaşılacağı gibi, içerik yüzeysel, etkinlikler ise yetersiz görülmektedir. Araştırmanın 1.sınıf konuları işlendiği dönemde yapılması içeriğin öğretmenler tarafından yüzeysel olarak değerlendirilmesini etkilemiştir. Konuyla ilgili en çok tekrarlanan görüş ise; 1.sınıf konularında 2. ve 3. sınıf öğrencilerinin sıkılması ve dersten kopması, üst sınıfların dersinin de okuma yazma bilmeyen 1. sınıflara ağır gelmesidir.

2.1 HBD KİTAPLARINDAKİ ETKİNLİKLERİN YETERLİLİĞİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

HBD öğretmen kılavuz ve çalışma kitabındaki etkinliklerin birleştirilmiş sınıflardaki yeterliliği ile ilgili sorulan sorunun yanıtlarında, 48 katılımcının sarf ettiği 1.178 kelime kodlanmıştır. Bununla ilgili öğretmen görüşleri Tablo 3.9’da gösterilmiştir.

Tablo 3.9: “Öğrencilerin Çevresi Ve Özelliklerine Uygun Ek Etkinlik İlave Etme İhtiyacı Duyuyor Musunuz?” Sorusuna Verilen Yanıtlara İlişkin Bulgular

	Olumlu Düşünceler	Olumsuz Düşünceler	Kelime Frekansları
	“Ek etkinlik yapma ihtiyacı duymuyorum.” (SNE)	“Köy okulunda görev yapmam nedeniyle öğrencilerin düzeylerine, özelliklerine, çevre şartlarına ve maddi olanaklarına, okulun araç-gereç ve materyal imkânlarına göre etkinlikler yapmaya çalışıyorum. Bazı etkinlikleri bu faktörlere uygun olarak değiştiriyorum, bazen de ek etkinlikler ilave ediyorum.”(ÇYA)	“İhtiyaç duymak” kelimeleri %94,9 düzeyinde diğer kelimelere göre anlamlı bulunmuştur.

Tablo 3.9-devam

	Olumlu Düşünceler	Olumsuz Düşünceler	Kelime Frekansları
HBD Kitaplarındaki Etkinlikler Yeterli Midir? Ek Etkinlik Yapma İhtiyacı Duyuyor Musunuz?	<p>“Bence etkinlikler yeterli.” (BLO)</p> <p>“Çocukların seviyeleri iyi olduğu için gerek duymuyoruz. Var olan etkinlikler yeterli.” (SNMU)</p> <p>“Öğrenci çalışma kitabındaki etkinlikleri yaptırdıktan sonra, kılavuz kitapta örnek olarak verilen etkinlikleri çevrenin şartlarına uydurarak uyguluyorum.” (ÇYB)</p>	<p>“Evet, ilçe veya ilde yetişen çocuklara uygun etkinlikleri yapmayı, köy hayatına uyarlıyorum.” (ÇYS)</p> <p>“Vakit kalmıyor bu yüzden ihtiyaç duysam da ek etkinlikler yapamıyoruz. Yapılandırmacı eğitime pekte uygun değil.” (HCT)</p> <p>“Köy okulları için ihtiyaç var. Yalnız müdür yetkili olduğum için iş yükünden dolayı fırsat bulamıyorum.” (AFO)</p> <p>“Sadece birkaç öğrencim için yapıyorum. Seviyesi düşük olanlar için daha basit etkinlikler birde seviyesi yüksek olan öğrencilerim için etkinlik kitapları alıyorum. (AFAY)</p>	<p>Etkinlik: 58 defa</p> <p>Ek: 30 defa</p> <p>İhtiyaç: 23 defa</p> <p>Köy: 18 defa tekrar edilmiştir.*</p>
Toplam Kod Referansı	6	33	1.178

*Konudan bağımsız kelimeler (bağlaç vb.) göz ardı edilmiştir.

Tablo 3.9’da da görüldüğü gibi yanıtlarında kodlama yapılan öğretmenlerin çoğu (n=33) olumsuz görüş belirtmiştir. Öğretmenlerin yanıtları incelendiğinde, sıkıntılarını; etkinliklerin köy şartlarına uygun olmaması, birleştirilmiş sınıftaki zaman problemi ve seviye farklılığından kaynaklandığı görülmektedir. 48 katılımcıdan 22’si özellikle köy şartlarına göre ek etkinlikler yaptığını ve yapma gereği hissettiğini vurgulamıştır. Bununla ilgili örnek öğretmen görüşleri:

“Genellikle ek etkinlik yapıyorum. Konuların içeriğini köy şartlarına uygun hale getirmeye çalışıyorum.” (BLC)

“Kesinlikle bu tür etkinlikler hazırlıyorum ve ya hazırlamaya çalışıyorum. Çünkü köyde öğretmenlik yaptığımız için birçok konu köy çocuklarının çerçevesine girmiyor ve ya yakınından geçmiyor. Bu da yakından uzağa bilinenden bilinmeyene ilkesine ters durumlar ortaya çıkarabiliyor.” (EMA)

“Öğrencilerin çevrelerine uygun etkinliklere öncelik verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Kaldı ki kırsal kesim ile kentsel kesimlerde sosyo-ekonomik özellikler eşit değil. Bütün programlar ülkedeki bütün çocukların aynı özelliklere sahip olduğunu düşünen genel bir yapıda hazırlanıyor.” (AFH)

HBD çalışma kitaplarının yanı sıra öğretmen kılavuz kitaplarında da etkinlikler bulunmaktadır. Öğretmenler bu etkinliklerden uygun gördüklerini seçip uygulamaktadır. Tablo 3.9’deki olumlu görüşlerde bu çeşitliliği yeterli bulan öğretmen sayısının oldukça az olduğu görülmektedir. (n=6)

2.2 HBD KİTAPLARINDAKİ ETKİNLİKLERİN UYGULANIŞINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Görüşme formundaki 2. sorunun “b” ve “c” maddeleri etkinliklerin birleştirilmiş sınıflardaki uygulamasına ilişkin olduğu için ortak başlık altında bulguların açıklanması uygun görülmüştür. Etkinlikleri uygulamada karşılaşılan güçlüklerle ilgili sorulan sorunun (b) yanıtlarında, 48 katılımcının sarf ettiği 1.523 kelime kodlanmıştır. Bununla ilgili öğretmen görüşleri Tablo 3.10’da gösterilmiştir.

Tablo 3.10: “Etkinlikleri Uygulamada Güçlüklerle Karşılaşıyor Musunuz? Karşılaşıyorsanız Bunlar Nelerdir?” Sorusuna Verilen Yanıtlara İlişkin

Bulgular

	Olumlu Düşünceler	Olumsuz Düşünceler	Kelime Frekansları
	“Etkinlikler gayet uygun.” (SLM)	“Etkinlikleri uygularken karşılaştığım en büyük zorluk 1.sınıf HBD 3. sınıfa çok kolay, 3. sınıf HBD de 1.sınıfa çok zor gelmektedir. Bu da verimliliği etkiliyor.” (DNE)	“Güçlükle karşılaşmak” kelimeleri %94,4 düzeyinde diğer kelimelere göre anlamlı bulunmuştur.

Tablo 3.10-devam

Birleştirilmiş Sınıflarda Etkinliklerin Uygulanışında Güçlkle Karşılaşıyor Musunuz? Varsa Bunlar Nelerdir?	Olumlu Düşünceler	Olumsuz Düşünceler	Kelime Frekansları
Toplam Kod Referansı	15	38	1.523

*Konudan bağımsız kelimeler (bağlaç vb.) göz ardı edilmiştir

Tablo 3.10’da görüldüğü gibi etkinliklerin uygulanışında sıkıntı çekmediğini söyleyen 15, güçlüklerle karşılaştığını söyleyen 38 öğretmen vardır. Sıkıntı çekmediğini ifade eden öğretmenler genel olarak etkinliklerin basit ve anlaşılır olduğunu vurgulamışlardır. Örnek öğretmen görüşleri:

“Etkinlikleri uygulamada güçlük kesinlikle güçlük yaşamıyorum. Çünkü çok araştırmaya yönelik bir şeyler yok. Genelde çocuk kendisi yapıyor, böyle eşleştirmeler gibi. Etkinlikleri işlemekten zorlanmıyorum açıkçası.” (ŞHK)

“Birinci yıl programında ki etkinlikler gayet basit, uygulamakta güçlüklerle karşılaşmıyoruz.” (ÇYK)

Olumlu görüş bildiren öğretmenlerin tamamına bakıldığında, HBD 1. sınıf etkinliklerini düşünerek cevap verdikleri anlaşılmaktadır.

Olumsuz görüş bildiren öğretmenlerin yanıtları incelendiğinde, seviye farklılığından dolayı etkinliklerin üçüncü sınıflara kolay geldiği ve derste sıkıldıkları, birinci sınıfların ise etkinliklerde zorlandığı görüşü sık tekrarlanmıştır.(n=15)

“En önemlisi hazırlanan etkinlikler 2. ve 3. Sınıf öğrencileri için çok kolay. Bu yüzden öğrenciler etkinlikleri yaparken sıkılıyorlar.” (BLC)

“Yalnız üçüncü sınıfların çok sıkılmasını ve o etkinlikleri tabiri caizse adam yerine koymamalarını güçlük olarak sayabiliriz.” (ÇYK)

Katılımcıların ikinci en sık tekrarladığı (n=13) görüş ise, araç-gereç eksikliğinden dolayı etkinliklerde karşılaştıkları güçlüklerdir. Örnek öğretmen görüşleri:

“Evet. Karşılaşıyorum. Köy şartlarında araç-gereç ve materyal bulmak çok zor oluyor. Bazı etkinlikleri bu yüzden yapamıyoruz.” (DNE)

“Dediğim gibi köy olması nedeniyle bazı kırtasiye malzemelerine zamanında ulaşamıyorum. Burası dağ köyü ve şehir merkezine uygun saatlerde ulaşım yok.” (AFKS)

Diğer olumsuz öğretmen görüşlerinin de, zaman ve öğrencilerin bilişsel yetersizliğinden kaynaklanan güçlüklerden oluştuğu görülmektedir.

“Etkinliklerle ilgili tabi güçlüklerle karşılaşıyoruz. Mesela birleştirmiş sınıflarda okuduğunu anlama seviyesi düşük. Etkinlikleri mutlaka birden fazla açıklamak gerekiyor. Öğrenciye çok somuta indirgeyerek açıklamak gerekiyor. O zor. Çocuklar hadi şu etkinliği yapın dediğin zaman onu pek kolay anlayamıyorlar. Zaten bütün etkinlikleri yapma şansımız olmuyor.” (ÇYE)

“Güçlüklerle karşılaşıyorum. Araç gereç eksikliği, canlandırma türü etkinliklerde öğrencilerin çok pasif olması bunun nedeni de özgüven eksikliği galiba, iş birliği ve takım çalışması gerektiren etkinlikleri de çok zor uyguluyorum. Türkçeyi doğru ve etkili kullanma becerileri de çok gelişmiş değil.” (SİN)

“Öğrencilerin ilgisizliğinden kaynaklanan güçlüklerle karşılaşıyoruz. Mesela, ödev olarak araştırma konusu veriyorsun, Atatürkçülük ile ilgili, doğru düzgün araştırma yapamıyorlar. En fazla üst sınıfların kitaplarından bir şey bulup getiriyorlar.” (AFR)

Yukarıdaki görüşleri incelediğimizde, etkinliklerin uygulanışı ile ilgili olumsuz öğretmen görüşlerini, seviye farklılığı, materyal eksikliği, zaman ve öğrenci yetersizliği gibi faktörler altında toplayabiliriz.

Uygulanamayan etkinliklerin türünü belirlemek için sorulan sorunun (c) yanıtlarında, 48 katılımcının sarf ettiği 1.479 kelime kodlanmıştır. Bununla ilgili öğretmen görüşleri Tablo 3.11’de gösterilmiştir.

Tablo 3.11: “Uygulamadığınız ya da Uygulayamadığınız Etkinlikler Var Mı? Varsa Bunlar Ne Tür Etkinlikler?” Sorusuna Verilen Yanıtlara İlişkin Bulgular

	Olumlu Düşünceler	Olumsuz Düşünceler	Kelime Frekansları
HBD Etkinliklerinde Uygulamadığınız ya da Uygulayamadığınız Etkinlikler Var Mı? Varsa Bunlar Ne Tür Etkinlikler?	<p>“HBD’nde karşılaşmadım.” (SNME)</p> <p>“Bu sene uygulamadığımız ya da uygulayamadığımız etkinlikler yok. İşlenen konular üçlere çok kolay geliyor. Üçüncü sınıfların konusu işlenseydi üçler için problem olmayacaktı ama iki ve birler için problem olabilirdi. Malzeme noktasında pek imkânsızlıkla karşılaşmıyoruz, o konuda bir sıkıntımız yok.” (SNN)</p> <p>“Şu ana kadar karşılaşmadım.” (ÇYB)</p> <p>“Şimdiye kadar böyle bir sorunla karşılaşmadım.” (DNŞ)</p>	<p>“Malzeme eksikliğinden dolayı bazı etkinlikleri uygulayamıyoruz diyebilirim. Bu etkinlikler yüzde on yüzde yirmi civarında. Bilerek uygulamadığım etkinliklerde var. HBD’nde çok seviyelerinin üstünde olan, araştırma gerektirecek etkinlikler. Mesela birisiyle görüşmesi gerekecek çocuğun, veteriner ya da bir doktorla böyle bir şey veremiyorum maalesef çocuklara.” (AFAY)</p> <p>“10 Kasım haftasında Anıtkabir’e gitmek gibi. Hayvanlar konusunu işlerken hayvanat bahçesine ziyaret gibi.” (EMA)</p> <p>“Uygulayamadığım etkinlikler var. Ancak bunlar zaman ve materyal eksikliğinin yaşandığı etkinlikler oluyor. Kendi albümünü hazırlama ve gün şeridi yapma gibi.” (EMES)</p> <p>“Evet var. Gereksiz bulduklarım ve ya maliyeti köy için pahalı olacak etkinlikler.” (AFKS)</p>	<p>“uygulamadığım, uygulayamadığım” kelimeleri %83,6 düzeyinde diğer kelimelere göre anlamlı bulunmuştur.</p> <p>Uygulamak: 59 defa Etkinlik: 57 defa Materyal: 31 defa Var: 25 defa tekrar edilmiştir.*</p>
Toplam Kod Referansı	6	40	1.479

*Konudan bağımsız kelimeler (bağlaç vb.) göz ardı edilmiştir.

Tablo 3.11'de görüldüğü gibi 6 öğretmen, bilerek uygulamadığı veya uygulayamadığı herhangi bir etkinliğin mevcut olmadığını belirtmiştir. Buna karşın 40 öğretmen çeşitli sebeplerden dolayı uygulamadığı/uygulayamadığı etkinliklerin olduğunu belirtmiştir. En sık tekrarlanan görüş (n=31) malzeme eksikliğinden kaynaklanan etkinliklerin uygulanamadığı yönündedir. Örnek öğretmen görüşleri:

“Ben uygulayamamaktan yakınıyorum. Materyal olsa çocuklar açlar, her türlü bilgiyi almaya açıklar ama elde malzeme olmadığı için onlara görsel açıdan yardımcı olamıyorsunuz. Bazı konular çocukların seviyesinin çok üstünde bunları atlardım ya da o konuları çocukların seviyesine indirmeye çalıştım. Hiç olmazsa geçmek zorunda kaldım.” (AFSE)

“Genellikle araç- gereç gerektiren, çok fazla materyal gerektiren, teknolojik alet gerektiren etkinlikleri uygulayamıyoruz.” (ÇYA)

Diğer olumsuz görüş bildiren öğretmenlerin görüşleri şu şekilde özetlenebilir:

“Belki çok gereksiz bulmuşumdur, çocuk bunu yapsa da yapmasa da bir faydası olmayacağını düşündüğüm etkinlikleri uygulamamış olabilirim.”

“Var. Örneğin; İlk temanın ilk konusu Okul Heyecanım. Burada kılavuz kitapta Benim İsmim Oyunu etkinliği vardı. Bize verilen yönergede sınıfı 6 kişilik gruplara ayırın deniliyor. Zaten 1. 2. ve 3. Sınıfım toplam 11 kişi ve herkes birbirini tanyor zaten küçük yer olduğu için. Aynı şekilde öğrencilerin birbirlerini tanması için İsim Kartları etkinliği vardı. Bunu da uygulamadım. Birlikte büyümüş çocuklar zaten.” (İHŞ)

“Belki çok gereksiz bulmuşumdur, çocuk bunu yapsa da yapmasa da bir faydası olmayacağını düşündüğüm etkinlikleri uygulamamış olabilirim.” (ŞHG)

“Ulaşım gerektiren geziler postane kütüphane gibi etkinlikler.” (BLO)

“Var. Daha çok gezi ya da gözlem gerektiren etkinlikleri ya da araştırma tarzı etkinlikleri öğrencilerin ortamları gereği yapmıyorum.” (HCA)

Tüm olumsuz öğretmen görüşleri değerlendirildiğinde, uygulanamayan etkinliklerin, başta malzeme eksikliği, şehir imkânlarının yoksunluğu (Kütüphane, müze, internet vb.) ve seviyeye uygun olmamasından kaynaklandığı görülmektedir.

2.3 HBD DERS KİTAPLARINDAKİ İÇERİĞE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Birleştirilmiş sınıf okutan öğretmenlerin HBD ders kitaplarındaki içeriğin uygunluğuna ilişkin sorulan sorunun yanıtlarında 48 katılımcının sarf ettiği 1.968 kelime kodlanmıştır. Bununla ilgili öğretmen görüşleri Tablo 3.12’de gösterilmiştir.

Tablo 3.12: “Mevcut İçerik Birleştirilmiş Sınıf Öğrencilerini Belirlenen Kazanımlara Ulaştırmakta Mıdır? Birleştirilmiş Sınıflar İçin İçerik Ekleme Ya Da Değiştirmeler Yapılabilir Mi?” Sorusuna Verilen Yanıtlara İlişkin Bulgular

	Olumlu Düşünceler	Olumsuz Düşünceler	Kelime Frekansları
HBD Ders Kitabındaki İçerik Kazanımlara Ulaştırmakta Mıdır? İçerik Ekleme ya da Değiştirmeler Yapılabilir Mi?	<p>“İçeriğin dili daha iyi eskisine nazaran. Önceden konular daha düz yalın ifade ediliyordu. Şimdi daha çok konular hikâyeleştirildiği için ve gerçek hayattan örneklerle sunulduğu için çocuk kendi hayatıyla bağdaştırabiliyor.” (AFA)</p> <p>“Kazanımlar çocuklar açısından etkili oluyor. Sanmıyorum içerik eklemesi yapılmasını düşünmüyorum ben.” (SNMU)</p> <p>“HBD çocukları çok fazla zorlamıyor. Bu nedenlere sınıflara HBD verildiğinde kazanımlara ulaşabiliyorlar. Çok fazla eksik kalmıyor. Şuan ki ders içeriği kazanımlarla beraber dengeli bir şekilde yürütülmüş.” (SNMUS)</p> <p>“Kısmen ulaştırmakta olduğunu ama birleştirilmiş sınıflar için içerik eklemesi ve değiştirmeler yapılırsa daha faydalı olacağını düşünüyorum.” (ŞHT)</p> <p>“İçeriği kendi yılı açısından uygun buluyorum” (AFKS)</p>	<p>“İçerikler olabildiğince boş bence. Kazanımlara ulaştırmak için çeşitleme ve örnekleme yapılmalıdır. Tabi bunlar köy öğrencilerinin seviyelerine ve çevresel şartlarına göre ayarlanmalıdır. Bu noktada içerik eklemesi bence şart görünüyor.” (ÇYK)</p> <p>“Bir kere birleştirilmiş sınıflar üç sıfır geride başlıyor. En mükemmel şekilde hazırlasanız da müstakil sınıftaki kadar başarıyı yakalayamazsınız. O yüzden mevcut içeriğin mutlaka eksiklikleri var. İçerik düzeltilse bile öğrencilerin istenilen seviyeye gelmesi çok zor.” (ÇYE)</p> <p>“Tam anlamıyla ulaştırdığını düşünmüyorum. Birleştirilmiş sınıflar için çeşitli içerik eklemeleri yapılması gerektiğini düşünüyorum.” (İSE)</p> <p>“Ertelemeli olarak ulaştırıyor. Çünkü birleştirilmiş sınıflarda mihver ders sırayla okutuluyor. Yani sıra 3. sınıf HBD’nde ise öğrenci 1. sınıfta olsa 3. sınıf hayat bilgisi dersini okumak zorunda kalıyor. (DNE)</p>	<p>“Birleştirilmiş sınıflara göre” kelimeleri %88,6 düzeyinde diğer kelimelere göre anlamlı bulunmuştur.</p> <p>İçerik: 41 defa Birleştirilmiş: 33 defa Ekleme: 28 Göre: 19 defa tekrar edilmiştir.*</p>
Toplam Kod Referansı	9	28	1.789

*Konudan bağımsız kelimeler (bağlaç vb.) göz ardı edilmiştir

Tablo 3.12’de de görüldüğü gibi 9 olumlu öğretmen görüşüne karşılık 28 olumsuz öğretmen görüşü bulunmaktadır. Olumlu görüş bildiren öğretmenler aynı zamanda içeriği eksik gördüklerini de ifade etmişlerdir. Örnek öğretmen görüşleri:

“Ulaştırmaktadır. Köy hayatını konu alan, buldukları coğrafya ve yaşadıkları kültür ile ilgili konular ilave edilebilir.”(İHEY)

“İçerik bazı durumlarda eksik kalıyor, bazı durumlarda çocukları çok fazla zorlayabiliyor.” (SNMUS)

Yukarıdaki görüşlerde de görüldüğü gibi öğretmenlerin çoğu, içeriğin birleştirilmiş sınıflara göre düzenlenmesinin faydalı olacağı düşüncesindedir. Aynı şekilde olumsuz görüş bildiren öğretmenlerde bunu ifade etmişlerdir. Örnek öğretmen görüşleri:

“Ulaştıramıyor. Çünkü küçük ortamlarda yaşayan, köylerde yaşayan çocuklar için uygun değil etkinliklerin çoğu, işlenen konularda uzak kalıyor çocuklara. Bu nedenle hedef ve önümüzdeki malzeme birbirine uyuşmadığı için hedefe ulaşmakta güçlük çekiyoruz. Tabi bunu genellemek yanlış olur. Yüzde seksen oranında belirli hedeflere ulaşılabilir. Saygı, sevgi gibi genel konularda mutlaka hedeflere ulaşılabilir.” (SNER)

“Birleştirilmiş sınıflar göz önünde bulundurularak içerik eklemesi ya da değiştirmeler kesinlikle yapılmalıdır.” (EMÖ)

“İçerikler hazırlanırken köy öğrencileri BSİO öğrencileri dikkate alınmıyor. Ankara merkezli içerik hazırlanıyor. BSİO’lar için de içeriğin uygun hale getirilip hazırlanmasını isterim.” (BLY)

Olumsuz görüş bildiren diğer öğretmenlerin görüşleri:

“İçerikten daha öte süre arttırılmalı.” (AFKÇ)

“Ulaştırmaz. Çünkü yarı yarıya bölüyoruz, haftada otuz saat ise dersler birleştirilmiş sınıftaki bir çocuk 15 saat alıyor. İçerik çok ayrıntılı, çok gereksiz şeylere yer verilmiş.” (AFR)

“Yok, hocam dediğim gibi ulaştırmaz. Daha çok müstakil sınıflara yönelik. Birkaç değiştirmeler olsa iyi olur. Mesela seviye farklılığına ilk başta dikkat edilmeli.”

Belirli konular bir, iki, üçe bölünmeli. Bir ay birlere ayırsak sonra ikilere gibi. Birer aylık şekilde parçalanmalı.” (SNH)

Sürenin yetersizliği ve birleştirilmiş sınıftaki seviye farklılığı olumsuz görüş bildirme gerekçesi olarak görülmüştür.

“AFR” kodlu katılımcı “İçerik çok ayrıntılı, çok gereksiz şeylere yer verilmiş” şeklinde görüş bildirmiştir. Katılımcı 2. ve 3. sınıf olmak üzere iki grubu bir arada okutmaktadır. Bu şekilde birleşen gruplarda bu yıl 2. sınıf HBD konuları işlenmektedir. Dolayısıyla görüşünü bildirirken kendi sınıfına ait içeriği düşünerek cevap vermiştir. 3 grubun birleştiği sınıflarda ise 1. sınıf HBD konuları okutulmaktadır. Bu gruptaki katılımcılar da içerikle ilgili, “İçerik boş bence (ÇYK)”, “Bu sene içeriğin büyük kısmını resimler oluşturuyor (SNM)”, “Yeni müfredatın tamamen içi boşaltıldı, etkinlik örneklerinde bilgi yüklemesi çok az ya hiç yok (SLM)” şeklinde görüş bildirmişlerdir. İçerikle ilgili, katılımcı değişkenlerinin görüşlerde oluşturduğu bu fark dikkat çekicidir.

3. HBD KİTAPLARINDAKİ ÖLÇME DEĞERLENDİRME ÇALIŞMALARINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

HBD ölçme değerlendirme çalışmalarının birleştirilmiş sınıflardaki uygulanabilirliğini tespit etmek için öğretmenlere görüşme formunun 5. sorusu ve alt başlığı yöneltilmiştir:

- Birleştirilmiş sınıf öğretmeni olarak Hayat Bilgisi dersindeki mevcut ölçme değerlendirme çalışmalarını nasıl buluyorsunuz? Yeterli midir? Ne tür ilaveler yapılabilir?

1) Ölçme değerlendirme formları birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin özelliklerine uygun mudur? Uygulamada karşılaştığınız güçlükler var mı? Varsa neler?

Öğretmenlerin bu sorulara verdikleri yanıtlar doğrultusunda “Ölçme ve Değerlendirme” temasına ulaşılmış ve bu başlık altında kodlama yapılmıştır. Tema ile ilgili kod referansları ve kodlama yapılan katılımcı sayısı Tablo 3.13’te gösterilmiştir.

Tablo 3.13: “Ölçme ve Değerlendirme” Temasıyla İlgili Yapılan Kodlamaya İlişkin Bilgiler

Tema	Kodlama Yapılan				
	Katılımcı Sayısı	Kelime Sayısı	Paragraf Sayısı	Olumlu Görüş	Olumsuz Görüş
<i>Ölçme ve Değerlendirme</i>	54	2369	90	%29,82	%70,18
Alt Tema					
<i>Formların Niteliği</i>	43	893	43	%23,08	%76,92

Tablo 3.13’te görüldüğü gibi “Ölçme ve Değerlendirme” ile ilgili genel görüşleri tespit etmek için kullanılan sorunun yanıtlarında, 54 katılımcının sarf ettiği 2.369 kelime kodlanmıştır. Bununla ilgili öğretmen görüşleri Tablo 3.14’te gösterilmiştir.

Tablo 3.14: “Birleştirilmiş Sınıf Öğretmeni Olarak Hayat Bilgisi Dersindeki Mevcut Ölçme Değerlendirme Çalışmalarını Nasıl Buluyorsunuz? Yeterli Midir? Ne Tür İlaveler Yapılabilir?” Sorusuna Verilen Yanıtlara İlişkin Bulgular

Olumlu Düşünceler	Olumsuz Düşünceler	Kelime Frekansları
“Değerlendirme bence yeterli çünkü sınava yer vermeden direk öğrencilerin dersteki etkinliklerine yönelik değerlendirme yapılıyor. Değerlendirme formları yeterli. Ürün dosyalarının değerlendirilmede önemli bir yeri var.” (EMÖM)	“Üç sınıfta aynı HBD programı işlendiğinden ölçek bir sınıfa göre olduğundan diğer sınıflara yeterli olmuyor. HBD 3. sınıf üniteleri işlenirken ölçğe göre 1. ve 2. sınıf öğrencilerinin başarı oranları düşük oluyor. HBD 1. sınıf üniteleri işlenirken ölçğe göre özellikle 3. sınıf öğrencilerini değerlendirme de yetersiz kalıyor.” (EBU) “Yani çoğu zaman bunları yetiştiremiyorum. Fazla bile geliyor. Hepsini yapmamız mümkün olmuyor zaten.” (AFA)	“Uygun değil” kelimeleri %75,5 düzeyinde diğer kelimelere göre anlamlı bulunmuştur.

Tablo 3.14 -devam

HBD'deki Ölçme Değerlendirme Çalışmalarını Nasıl Buluyorsunuz? Yeterli Midir? İlaveler Yapılabilir Mi?	Olumlu Düşünceler	Olumsuz Düşünceler	Kelime Frekansları
Toplam Kod Referansı	17	40	2.369

*Konudan bağımsız kelimeler (bağlaç vb.) göz ardı edilmiştir.

Tablo 3.14'te de görüldüğü gibi 17 olumlu görüşe karşılık 40 olumsuz görüş bildirilmiştir. Olumlu görüşler incelendiğinde, ölçme değerlendirmedeki çeşitlilik (Öz, akran, grup ve ürün değerlendirmesi gibi) öğretmenler tarafından beğenilmektedir. Diğer örnek öğretmen görüşleri:

“Ben ölçme değerlendirme çalışmalarını eskisine nazaran daha kapsamlı ve yeterli buluyorum. Öğrencinin kendi kendini değerlendirmesi, arkadaşını değerlendirmesi gibi durumlarda var çok faydalı oluyor. Öğrenci kendini tanıyor değerlendirmesini öğreniyor. Diğer arkadaşını değerlendirmesini de öğrenebiliyor. Sadece öğretmenin değerlendirmesiyle kalmıyor bu gerçekten güzel. Daha detaylı ve güzel.” (AFA)

“Mevcut ölçme değerlendirme yeterlidir. Uygundur güçlükler yok.” (ÇYO)

Bu çeşitliliği öğrenciler için faydalı bulanların yanı sıra, birleştirilmiş sınıf öğrencisi için bu değerlendirme biçimlerinin zor olduğunu vurgulayan bazı katılımcılar da bulunmaktadır. Örnek öğretmen görüşleri:

“Ölçme değerlendirme formları birleştirilmiş sınıflar için daha basit daha açık olabilir. Zira bu formlardaki davranışların tümünün birleştirilmiş sınıflarda gözlenebilmesi mümkün değildir.” (BYM)

“Öğrencilerin anlama, öğrenme kapasiteleri farklı olduğu için değerlendirmelerde tabii ki yeterli olmuyor. Üçler rahat yapıyor ama birler sıkıntı çekiyor. HBD kitabındaki etkinlikleri çalışmaları yetiştirebilecek kişi yoktur.” (AFO)

“Birleştirilmiş sınıflar için fazla. Hepsini yetiştirmesi yapması zor. Ben içinden eleyerek ölçme değerlendirme yapıyorum.” (AFA)

Diğer olumsuz öğretmen görüşlerine bakıldığında, öğrencilerin kendi seviyelerinde değerlendiremediği ve buna bağlı olarak gerçekçi uygulamalar olmadığı yönünde eleştiriler vardır. Örnek öğretmen görüşleri:

“Yeterli bulmuyorum. Bu yıl tüm sınıflarda 1. sınıf HBD işliyoruz. Mevcut ölçme değerlendirme formlarına göre bütün öğrencileri aynı kefeye koymuş oluyoruz. Ne derece objektif davranıyoruz tartışılır. O yüzden madem böyle bir uygulama yapılıyor her sınıf düzeyine uygun değerlendirme formları ve testler bulunmalıdır. Ölçme ve değerlendirme formları birleştirilmiş sınıf öğrencilerine uygun olmadığını düşünüyorum.” (EMÖ)

“Çoğu değerlendirme formunu öğrencinin kendisinin doldurması gerekiyor. Bu da seviye düşüklüğü göz önünde bulundurulursa mümkün olmuyor.” (İSE)

“Uygun değil. Müstakil sınıflarda da çocuk sevdiği bir arkadaşı için akran değerlendirme formu doldurduğunda yanlış davranmaktadır. Arkadaşının dersleri kötü olsa bile onun hakkında kötü bir şey yazmadığı için pek bu formlara güvenmiyorum ben. Öğretmen içinde angarya işler, pek gerçekçi bulmuyorum bunları.” (SNAL)

Öğretmenlerin olumsuz görüş belirtme sebeplerinin başında, seviye farklılığından dolayı değerlendirmenin anlamsız olması gelmektedir.(n=18)

3.1 HBD KİTAPLARINDAKİ ÖLÇME DEĞERLENDİRME FORMLARININ UYGULANIŞINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Ölçme değerlendirme formlarının birleştirilmiş sınıf öğrencilerine uygun olup olmadığını ve uygulamada karşılaştıkları güçlükleri tespit etmek için sorulan sorunun yanıtlarında, 43 katılımcının sarf ettiği 893 kelime kodlanmıştır. Bununla ilgili öğretmen görüşleri tablo 3.15’te gösterilmiştir.

Tablo 3.15: “Ölçme Değerlendirme Formları Birleştirilmiş Sınıf Öğrencilerinin Özelliklerine Uygun Mudur? Uygulamada Karşılaştığımız Güçlükler Var mı? Varsa Neler?” Sorusuna Verilen Yanıtlara İlişkin Bulgular

	Olumlu Düşünceler	Olumsuz Düşünceler	Kelime Frekansları
HBD’ndeki Ölçme Değerlendirme Formları Uygun Mudur? Uygulamada Karşılaştığımız Güçlükler Var mı?	<p>“Ölçme değerlendirme çalışmaları birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin özelliklerine uygundur.” (EMES)</p> <p>“Uygun, herhangi bir güçlükle karşılaşmıyorum.” (ÇYB)</p> <p>“Pek fazla uyumsuzluk yok.” (BLO)</p> <p>“Uygundur, güçlükler yok.” (ÇYO)</p>	<p>“Çoğu ölçme değerlendirme formunu kullanmıyorum. Sorular kendini tekrar ediyor. Farklılıkları göz önünde bulundurmuyor. 1 sınıf öğrencisi için kullanılan formlar diğer sınıflar uygun olmuyor.” BLC)</p> <p>“Hepsini uygulayamıyorum. Çünkü imkânlarımdan dolayı (okulda fotokopi ve köyde kırtasiyenin bulunmayışından) bazen bunları çoğaltamıyorum.” (HCA)</p> <p>“Kazanımları veremediğim için o formu doldurmak gerçekçi değil. Olması gerektiği için dolduruyorum. Güçlük ise zamanımı almasıdır.” (ŞHK)</p> <p>“Ürün dosyalarını öğrencilerin oluşturması zor oluyor.” (DNE)</p> <p>“Bu formlar angarya bence. Şahsen ben prosedüre pek uymayan bir öğretmenim.” (SNSE)</p>	<p>“Uygun değil” kelimeleri %87 düzeyinde diğer kelimelere göre anlamlı bulunmuştur.</p> <p>Değerlendirme: 38 defa</p> <p>Form: 31 defa</p> <p>Uygun: 23 defa</p> <p>Çok: 22 defa tekrar edilmiştir.*</p>
Toplam Kod Referansı	9	30	893

*Konudan bağımsız kelimeler (bağlaç vb.) göz ardı edilmiştir.

9 olumlu, 30 olumsuz öğretmen görüşüne temsil edecek düşünceler Tablo 3.15'te gösterilmiştir. Olumlu öğretmen görüşlerinin tamamında “uygun” kelimesi kullanılmıştır. Gerekçelere çok fazla yer verilmemiştir.

Öğretmenlerden olumsuz görüş bildirenlerin çoğu (n=18), birleştirilmiş sınıf öğrencisinin seviyesinin formlar için düşük olmasını sebep olarak göstermiştir. Örnek öğretmen görüşleri:

“Ölçme değerlendirme formları birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin özelliklerine uygun değildir. Bütün öğrencileri aynı formla değerlendiremeyiz. Bütün sınıfların kendi yaşlarında kazanmaları gereken bilgiler, beceriler vardır. Ben değerlendirme formlarını doldururken acaba öğrencinin kendi sınıfı düzeyine mi yoksa işlenen kitabın düzeyine göre mi dolduracağımı düşünüyorum. Ama ikisinin de yanlış olduğunu düşünüyorum.” (ÇYA)

“Çocukların seviyeleri bazı noktalarda eksik kaldığı için o formları doldurmak ta biraz zorlaşıyor. Formlar pek yerini bulmuyor. Öğretmenlerinde zaten o formlara pek itibar ettiğini görmedim ben. Müfredatın ilk başladığı sıralarda ben iyi hatırlıyorum, sadece fotokopi olarak yapılacak uygulanacak dendi, müstakil bir sınıf okuttuğum dönem, kendi cebimden elli lira vererek fotokopi çektirdim beş yıl önce hiç birini kullanmadım. Bir miktar kullandık sonra yıldım dolduramadım yani.” (SLM)

“Kesinlikle yeterli değil eksik öğrenen, bireysel ilgilenilmeden öğrenmeye maruz bırakılan bir öğrenciye tam bir ölçme yapılması mümkün değil. Bu yüzden araçlarda öğrenciye ağır geliyor.” (AFKÇ)

Öğrenci seviyesinin yanı sıra formları sayı olarak çok fazla ve nitelik bakımından geçersiz bulan örnek öğretmen görüşleri:

“Hepsini uygulayamıyorum. Çünkü imkânlarımdan dolayı (okulda fotokopi ve köyde kırtasiyenin bulunmamasından) bazen bunları çoğaltamıyorum.” (HCA)

“Kazanımları veremediğim için o formu doldurmak gerçekçi değil. Olması gerektiği için dolduruyorum. Güçlük ise zamanımı almasıdır.” (ŞHK)

“Bu formlar angarya bence. Şahsen ben prosedüre pek uymayan bir öğretmenim.” (SNSE)

Tüm öğretmen görüşleri incelendiğinde, yukarıda belirtilen çeşitli sebeplerden ötürü, ölçme değerlendirme formlarıyla ilgili sıkıntılarla karşılaşmakta oldukları anlaşılmaktadır.

4. HBD PROGRAMININ YAPILANDIRMACI EĞİTİM ANLAYIŞINA UYGUNLUĞUNA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Yapılandırmacı eğitim anlayışının birleştirilmiş sınıflarda uygulanışına ilişkin öğretmen görüşlerini tespit etmek için görüşme formunun 3. sorusu yöneltilmiştir.

- Hayat Bilgisi dersi öğretmen kılavuz kitabındaki etkinlikler ve talimatlar izlenerek yapılan Hayat Bilgisi dersi öğretimi, yapılandırmacı eğitim anlayışına uygun mudur? Açıklayınız.

Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlar doğrultusunda “Yapılandırmacılık” temasına ulaşılmış ve bu başlık altında kodlama yapılmıştır. Tema ile ilgili kod referansları ve kodlama yapılan katılımcı sayısı Tablo 3.16’da gösterilmiştir.

Tablo 3.16: “Yapılandırmacılık” Temasıyla İlgili Yapılan Kodlamaya İlişkin Bilgiler

Tema	Kodlama Yapılan				
	Katılımcı Sayısı	Kelime Sayısı	Paragraf Sayısı	Olumlu Görüş	Olumsuz Görüş
<i>Yapılandırmacılık</i>	50	1440	51	%42,55	%57,45

Tablo 3.16’da görüldüğü gibi “Yapılandırmacılık” ile ilgili genel görüşleri tespit etmek için kullanılan sorunun yanıtlarında, 50 katılımcının sarf ettiği 1.440 kelime kodlanmıştır. Bununla ilgili öğretmen görüşleri Tablo 3.17’de gösterilmiştir.

Tablo 3.17: “HBD Öğretmen Kılavuz Kitabındaki Etkinlikler Ve Talimatlar İzlenerek Yapılan HBD Öğretimi, Yapılandırmacı Eğitim Anlayışına Uygun Mudur? Açıklayınız.” Sorusuna Verilen Yanıtlara İlişkin Bulgular

	Olumlu Düşünceler	Olumsuz Düşünceler	Kelime Frekansları
HBD Programı Yapılandırmacı Eğitim Anlayışına Uygun Olarak Düzenlenmiş Midir?	<p>“Öğrenciyi sorgulayarak düşünmeye sevk ediyor. Öğrenci kendisi konunun özünü bulmaya çalışıyor. Bu bakımdan kılavuz kitap yapılandırmacı eğitimi destekliyor.” (ÇYB)</p> <p>“İçeriğin çoğu yapılandırmacı anlayışa uygun olarak düzenlenmiştir.” (EMES)</p> <p>“Öğrenciyi merkeze alma açısından yapılandırmacı eğitim anlayışına uygun olduğunu söyleyebiliriz.” (DNER)</p> <p>“Kılavuz kitabındaki etkinlikler ve talimatları yerinde ve güzel buluyorum. Yapılandırmacı çağdaş eğitim anlayışına uygundur. Öğrenmede en önemlisi meraktır. İnsanın öğrencinin merakını uyandıran şeyler dikkatini çeker güdüler. İçten güdülenme öğrenciyi aktif olmaya iter böylece öğrenme öğretme işi daha iyi işler. Kitaptaki etkinlikler merak uyandırıyor ilgi çekiyor.” (İHG)</p>	<p>“Birleştirilmiş sınıfta yapılandırmacı bir eğitim olamaz. Çünkü tamamen öğretmen merkezli bir ortam var. Sadece birleştirilmiş sınıflar için değil sınıf mevcudu fazla olan sınıflarda da yapılandırmacı eğitim yapılamaz.” (AFR)</p> <p>“Sadece güya yapılandırmacı yaklaşımla hareket edermiş gibi görünüp çocuklara soru cevap yöntemiyle buldurmaya çalışıyoruz.” (EMÖ)</p> <p>“Yapılandırmacı eğitim anlayışına uygun değildir. Benim gözlemlediğim kadarıyla o etkinlikler en iyi şartlara ve öğrenme düzeyi yüksek olan öğrencilere göre hazırlanmış. Bir köy okulunda onların çoğunu uygulamak mümkün değil.” (ÇYM)</p> <p>“Birleştirilmiş sınıflarda okuyan köy çocukları kendi yaşantıları ile öğrendiklerini tam olarak bütünleştirememekte ve öğrendiklerini tam anlamıyla yaşantısına geçirebileceği imkânlarla sahip olamamaktadır. Bu bakımdan hayat bilgisi programı yapılandırmacı eğitim anlayışı açısından birleştirilmiş sınıflarda tam olarak amacına ulaşamamaktadır.” (SLÜ)</p>	<p>“Uygun değil” kelimeleri %90 düzeyinde diğer kelimelere göre anlamlı bulunmuştur.</p> <p>Uygun: 49 defa</p> <p>Yapılandırmacı: 43 defa</p> <p>Eğitim: 33</p> <p>Değil: 28 defa tekrar edilmiştir.*</p>
Toplam Kod Referansı	20	27	1.440

*Konudan bağımsız kelimeler (bağlaç vb.) göz ardı edilmiştir.

Tablo 3.17’de de görüldüğü gibi olumlu (n=20) ve olumsuz (n=27) görüş bildiren öğretmenlerin sayıları birbirine çok yakındır. Olumlu görüş bildiren öğretmenler genel olarak bu görüşlerini, programın öğrenciyi merkeze alan bir yapısı olduğunu gerekçe göstererek belirtmişlerdir. Örnek öğretmen görüşleri:

“Uygundur. Çünkü öğrenciye doğrudan bilgi vermek yerine bilgiye kendilerinin ulaşmasını sağlamaktadır.” (İHE)

“Bence uygun, ben uygun buluyorum. Öğrencinin dersi alıp götürmesi sağlanıyor. Buda bence faydalı, yapılandırmacı eğitim anlayışına uygun. Etkinliklere ve çalışma kitaplarına baktığımızda bence yapılandırmacı eğitim anlayışına uygun. Öğretmen sorular sorarak yapılandırmasını istiyor. Çünkü çocuğun bir şeyler üretmesi sağlanıyor. Çocuğun örnek vermesini istiyor ya da örnek verip çoğaltmasını istiyor bu da çocuğun düşüncelerini fikirlerini ortaya çıkarması için uygun bence.” (ŞHG)

“Tabi bu yaklaşımdan esinlenerek hazırlandığı aşikârdır. Çünkü ilk başta sorular sorarak öğrenciler düşünmeye sevk ediyor ve cevapları kendilerinin bulmaları isteniyor. Bu anlamda uygun diyebiliriz.” (ÇYK)

“Uygun olarak görüyorum. Çünkü yeni sistemle birçok şey değişmiş. HBD kılavuz kitaptaki etkinlikler ya da talimatlar çocukların konuları daha iyi kavramasını sağlayacak nitelikte seçilmiş. Yapılandırmacı eğitim anlayışına da uygun olarak görüyorum ben.” (SNMUS)

Ancak, olumsuz görüş bildiren öğretmenlerin görüşlerine göre, HBD kitapları yapılandırmacı anlayışa uygun olsa bile birleştirilmiş sınıflarda bu anlayışa uygun eğitim yapmak zor olarak görülmektedir. Örnek öğretmen görüşleri:

“Kesinlikle yapılandırmacı eğitim anlayışına uygun değil. Daha önce dediğim gibi, ben anlatmazsam öğrenci yapılandıramıyor. Öğretmen merkezli bir eğitim var sınıfta. Ben yapılandırma olduğuna inanmıyorum birleştirilmiş sınıflarda. Ders içerisinde yapılandırma yapılmaya çalışıyor resimlere bakıyor yorumluyor, örnekler veriyor peki bundan ne anladın bu bize ne ders veriyor dediğimiz zaman hiç bir şey söyleyemiyor öğrenci. Yapılandırma bu değil, çocuk sonuçta bir şey öğrenemiyor, sonuç çıkartamıyor.” (ŞHK)

“Yapılandırmacı eğitim anlayışını bu şartlarda uygulamak gerçekten çok zor. Birleştirilmiş sınıflarda yapılandırmacı eğitim düşünülemez. Kitap bu anlayışa kısmen uygundur.”(DNO)

“Hayır, çünkü çocuklar bilgiye kendisi değil öğretmen sayesinde ulaşmaktadır. Trafik konusunda olduğu gibi.” (EMSA)

“Yapılandırmacı eğitimde çoklu zekâ vardır. Çoklu zekâda da bütün öğrencilerin yaş grubuna uygun etkinliklerin yapılması öngörülür. Buna göre üçüncü sınıftaki bir öğrenciye birinci sınıf etkinliklerini yaptırmak çok saçma. Bireysel sınıfla birleştirilmiş sınıf çok farklı, bence yapılandırmacı eğitim anlayışı uygulanmıyor.” (AFSE)

Öğretmenler, HBD'nin yapılandırmacı eğitim anlayışına göre birleştirilmiş sınıflarda gerçek anlamda işlenilememesini, öğrencilerin yeterli bilişsel seviyede olmaması ve birleştirilmiş sınıflardaki seviye farklılığına bağlamaktadırlar.

5. BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIF ÖĞRETMENLERİNİN HBD PROGRAMINA İLİŞKİN TAVSİYELERİ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Birleştirilmiş sınıf öğretmenlerin tüm sorulara verdikleri yanıtlar içerisinde çözüm önerisi ve tavsiye niteliğindeki görüşler “Yeni Fikir ve Tavsiyeler” teması altında kodlanmıştır. Tema ile ilgili kod referansları ve kodlama yapılan katılımcı sayısı Tablo 3.18’de gösterilmiştir.

Tablo 3.18: “Yeni Fikir ve Tavsiyeler” Temasıyla Yapılan Kodlamaya İlişkin Bilgiler

Tema	Kodlama Yapılan		
	Katılımcı Sayısı	Kelime Sayısı	Paragraf Sayısı
<i>Yeni Fikir ve Tavsiyeler</i>	55	4841	149

Tablo 3.18’de de görüldüğü gibi tüm yanıtlar içerisinde alınan, 55 katılımcının sarf ettiği 4.801 kelime “Yeni Fikir ve Tavsiye” olarak kodlanmıştır. Temayla ilgili öğretmen görüşleri Tablo 3.19’da gösterilmiştir.

Tablo 3.19: “Yeni Fikir ve Tavsiyeler” Temasıyla İlgili Öğretmen Görüşleri

HBD Programı İle İlgili Birleştirilmiş Sınıf Öğretmenlerinin Çözüm Önerileri ve Tavsiyeleri	Yeni Fikir ve Tavsiyeler
	<p>Beceri ve Kazanımlar temasına yapılan kodlamalar:</p> <p>“Kazanımlar, beceriler, etkinlikler köy ortamı düşünülerek hazırlanmalı hatta birleştirilmiş sınıflar için kitaplar ayrı basılmalı.” (SİN)</p> <p>“Hayat bilgisi dersi öğrenci kazanımlarında öğretmenin sınıftaki öğrenciler arasında bireysel farklılıkları dikkate almalı çeşitli yöntem ve teknikleri kullanmalıdır.” (BYG)</p> <p>“Ders içerisinde farklı yollara başvurmak gerekiyor, daha neşeli eğlenceli hale getirmek için. Keşke bu konuda bir düzenleme yapılsa.” (ŞHG)</p> <p>“Biz Türk milleti olarak bir musibet bin nasihatten iyidir. Keşke musibet olmadan kavratsak daha iyi olur. Çocuklara görsel olarak, eğitim CD’leri ile çocuklara konular canlandırmalar yaptırılarak uygulanırsa daha kalıcı bir öğrenme yapılmış olur. Sadece kitaplara dayalı olursa çocuklar bunu unuttur giderler.” (SNN)</p> <p>İçerik ve Etkinlikler temasına yapılan kodlamalar:</p> <p>“Köy hayatını konu alan, buldukları coğrafya ve yaşadıkları kültür ile ilgili konular ilave edilebilir.” (İHE)</p> <p>“Birleştirilmiş sınıflar için ortak bir kitap hazırlanabilir.” (SNSA)</p> <p>“Birkaç değiştirmeler olsa iyi olur. Mesela seviye farklılığına ilk başta dikkat edilmeli. Belirli konular bir, iki, üçe bölünmeli. Bir ay birlere ayırsak sonra ikilere gibi. Birer aylık şekilde parçalanmalı.” (SNH)</p> <p>“Bazı kelimelerin anlamları dipnot olarak yazılmalı.” (ŞHK)</p> <p>“İçerikten daha öte süre artırılmalı.” (AFKÇ)</p> <p>“Eklentiler yapılmalıdır elbet. Bunlar müzik, görseller ve kısa filmler olmalı bence.” (DNE)</p> <p>“Etkinlik kitaplarındaki etkinliklerin hemen hemen hepsi resim çizme ya da bir ürün ortaya koyma şeklinde bunun yerine boşluk doldurma ya da test türü etkinliklerin olması daha etkili olur.” (HCA)</p> <p>“Onların seviyesine uygun onların yapabileceği tarzda etkinlikler olmalı.” (ÇYE)</p> <p>Ölçme ve Değerlendirme temasına yapılan kodlamalar:</p> <p>“Takviye yapılabilir. Müstakil sınıflarla birleştirilmiş sınıflara aynı ölçme değerlendirmeyi uygulamak yerine, kademe kademe bir, iki, üçü ayırarak şekilde düzenlenebilir.” (SNH)</p> <p>“Ölçme değerlendirme formları birleştirilmiş sınıflar için daha basit daha açık olabilir.” (BYM)</p> <p>“Daha fazla zenginleştirilebilir. Resimler sıkıştırılıp daha çok etkinlik yerleştirilebilir.” (ÇYP)</p> <p>“En güzel değerlendirme şekli de öğrencilerin verileni alıp almadığına bakmaktır. Bu da soru cevap şeklinde oluyor, ya da öğrencilerin bilgiyi davranışa çevirip çevirmediğine bakmakla oluyor. Değerlendirmeler canlı bir şekilde olmalı. Öyle kâğıt üzerinde olmamalı.” (SNN)</p> <p>“Birleştirilmiş sınıflarda her sınıf düzeyine uygun değerlendirme formları ve testler bulunmalıdır.” (EMÖ)</p> <p>Yapılandırıcılık temasına yapılan kodlamalar:</p> <p>“Kesinlikle yeni yöntemlere karşı değilim. Ben genç bir öğretmen olarak bu güne kadar kalıplaşmış şeyleri sürdürmek de istemem fakat eğitim ve öğretimde eğer yeni bir yöntem teknik uygulanacaksa önce fiziki şartların, öğrencinin sosyal ekonomik düzeyinin, yaşadığı çevrenin göz önünde bulundurularak uygulanmasından yanayım. Şehirdeki bir öğrenciyle köydeki bir öğrenciye aynı yöntemi uygulayamazsınız. Hele hele kılavuz kitabındaki yapılandırıcılık yaklaşımıyla ders anlatmaya kalkışırsam istemesem de öğrenciye ulaşamam. Kendin söyle kendin işit durumu ortaya çıkar.” (EMÖ)</p> <p>“Kılavuz kitapta daha çok etkinlik olmalı ki öğretmen içinden öğrenci seviyesine ve sınıf ortamına uygun olanı seçebilsin.” (SİN)</p>

Tablo 3.19 –devamı

Toplam Kod Referansı	Beceri ve Kazanımlar: 14 kodlama, İçerik ve Etkinlikler: 37 kodlama, Ölçme ve Değerlendirme: 13 kodlama, Yapılandırıcılık: 2 kodlama	Kelime Frekansları	“eklenebilir, değiştirilebilir, hazırlanabilir” kelimeleri %80,3 düzeyinde diğer kelimelere göre anlamlı bulunmuştur. Birleştirilmiş: 83 defa, Uygun: 63 defa,* Köy: 47 defa Yeni: 46 defa tekrar edilmiştir.

*Konudan bağımsız kelimeler (bağlaç vb.) göz ardı edilmiştir.

Öğretmenlerin çözüm öneri ve tavsiyelerini Tablo 3.19’da görüldüğü gibi temalara ayırarak belirtmek daha uygun bulunmuştur. Beceri ve kazanımlar temasıyla ilgili 14 öğretmenin çözüm önerisi ve tavsiyesi bulunmaktadır. Örnek öğretmen görüşleri:

“Birleştirilmiş sınıflara göre değişik kazanımlar eklenebilir. En azından köy okullarına göre değişik bir kitap çıkabilir, merkezi okullara göre değişik kitaplar çıkarılabilir. En azından köy okullarında çocukların erişebileceği materyaller şeklinde etkinlikler düzenlenebilir. Çocukların anlayabileceği şekilde düzenlenmeli etkinlikler.” (SNA)

“Genelde uygun ancak, birleştirilmiş sınıflar kırsal kesimde olduğu için köy hayatı daha ön plana çıkarılabilir programda.” (ÇYO)

“Benim isteğim HBD birlere ayrı, ikilere ayrı, üçlere ayrı şekilde konular oluşturulabilir. Aynı diğer derslerde olduğu gibi. Aynı ortamda bulunmaları onları aynı şeyleri bildiği anlamına gelmiyor. Aksine birler iki ve üçlerin konularına yabancı kalıyor. Bunun ara modeli ya birleştirilmiş sınıflar tamamen kaldırılıp müstakile dönüşürler, ya da birleştirilmiş sınıf devam ediyorsa birleştirilmiş sınıfların anlayabileceği düzeyde bir kitap, ikilerin ayrı olur üçlerin ayrı olur.” (SNN)

Yukarıdaki görüşler doğrultusunda, öğretmenlerin beceri ve kazanımlar temasıyla ilgili tavsiyeleri genel olarak, birleştirilmiş sınıfların bulunduğu köy hayatına uygun beceri ve kazanımlar hazırlanması yönündedir.

Yeni fikir ve tavsiyeler temasına yapılan en çok kodlama, içerik ve etkinlikler ile ilgili öğretmen görüşlerinden oluşmaktadır.(n=37) Öğretmenlerin içerik ve etkinliklere ilişkin tavsiyeleri:

“Birleştirilmiş sınıflar göz önünde bulundurulup içerik eklemesi ya da değiştirmeler kesinlikle yapılmalıdır.” (EMÖ)

“İçerik biraz daha ülkemizin yaşam koşulları düşünülerek düzenlenmelidir. Etkinlikler sadece şehir merkezinde öğrenim yapan öğrencilere yönelik olmamalıdır.” (BLE)

“Öğrencilerin çevrelerine uygun etkinliklere öncelik verilmesi gerektiğini düşünüyorum.” (AFHE)

“Onun için içeriğin belki birazcık daha düzeltilmesi ya da eklentiler yapılması veya bazı durumların çıkartılması gerekebiliyor. İşlenen derste alt sınıfları zorlayacak bazı etkinlikler kaldırılabilir.” (SNMUS)

İçerik ve etkinlikler ile ilgili çözüm önerileri ve tavsiyeler incelendiğinde, içerik ve etkinliklerin daha çok birleştirilmiş sınıftaki öğrencilerin düzeylerinin düşünülerek hazırlanması gerektiği yönündedir.

Ölçme ve değerlendirme ile ilgili 13 öğretmen çözüm önerisi ve tavsiyelerde bulunmuştur. Örnek tavsiyeler:

“Çocuk konuyu kavradı mı davranış haline getirdi mi şeklinde ölçme yapılabilir. İlave kesinlikle olmamalı, birleştirilmiş sınıftaki çocukların seviyelerine göre değiştirilmelidir.” (ŞHK)

“HBD günlük yaşamda uygulayabileceğimiz konuları içermektedir. Bence bunlar için değerlendirme çalışmaları yazılı olarak yapılmamalıdır. HBD’nde öğrenciyi gözlemleyerek yapılmalıdır. Amaç öğrencinin öğrendiklerini günlük hayatta kullanmasıdır ki bu da sınavla, gözlem formlarıyla belirlenemez; belirlense de bunun doğruluğu tartışılır. (ÇYA)

“BSİO’lar için ayrı kazanımları ölçen değerlendirmeler yapılabilir.” (SLÜ)

Öğretmenlerin ölçme değerlendirme ile ilgili tavsiyelerine bakıldığında genel olarak; değerlendirmelerin her sınıf için ayrı yapılması gerektiği öğretmenler tarafından vurgulanmıştır.

“Yapılandırmacılık” temasında çözüm önerisi ve tavsiye niteliğinde 2 öğretmen görüşü mevcuttur. Bunlar:

“Kesinlikle yeni yöntemlere karşı değilim. Ben genç bir öğretmen olarak bu güne kadar kalıplaşmış şeyleri sürdürmek de istemem fakat eğitim ve öğretimde eğer yeni bir yöntem teknik uygulanacaksa önce fiziki şartların, öğrencinin sosyal ekonomik düzeyinin, yaşadığı çevrenin göz önünde bulundurularak uygulanmasından yanayım. Şehirdeki bir öğrenciyle köydeki bir öğrenciye aynı yöntemi uygulayamazsınız. Hele hele kılavuz kitabındaki yapılandırmacı yaklaşımla ders anlatmaya kalkışırsam istemesem de öğrenciye ulaşamam. Kendin söyle kendin işit durumu ortaya çıkar.” (EMÖ)

“Kılavuz kitapta daha çok etkinlik olmalı ki öğretmen içinden öğrenci seviyesine ve sınıf ortamına uygun olanı seçebilsin.” (SİN)

6. BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIF ÖĞRETMENLERİNİN KİŞİSEL BİLGİ VE NİTELİKLERİNE GÖRE GÖRÜŞLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN BULGULAR

Öğretmenlerin bildirdikleri olumlu ve olumsuz görüşler; kıdem, birlikte okuttuğu sınıf sayısı, çalışma durumu, konu ile ilgili eğitim çalışması, okuldaki görevi ve sınıf mevcudu değişkenlerine göre karşılaştırılmıştır.

6.1 ÖĞRETMENLERİN KIDEM DURUMUNA GÖRE GÖRÜŞLERİ

Katılımcı görüşlerinin, kıdem değişkenine göre karşılaştırılmasına ilişkin frekans ve yüzde dağılımları Tablo 3.20’de gösterilmiştir.

Tablo 3.20: Kıdem Durumuna Göre Olumlu ve Olumsuz Görüşlerin Dağılımı

Kıdem	Olumlu Görüşler		Olumsuz Görüşler	
	f	%	f	%
1–3 Yıl	25	45,45	30	54,55
4–6 Yıl	6	46,15	7	53,85
7–9 Yıl	10	47,62	11	52,38
10 ve üstü	9	50	9	50

Tablo 3.20’de görüldüğü gibi kıdemi, 1–3 yıl, 4–6 yıl ve 7–9 yıl arasında olan öğretmenlerin görüşlerine yapılan kodlamada, olumsuz görüşler, olumlu görüşlere

oranla daha fazla olduğu görülmektedir. Kıdemi 10 yıl ve üstü olan öğretmenlerin görüşlerinde ise eşitlik görülmektedir. Ayrıca kıdem arttıkça, olumlu görüşlerinde arttığı görülmektedir.(1–3 yıl %45,45, 4–6 yıl %46,15, 7–9 yıl %47,62, 10 yıl ve üstü %50)

6.2 ÖĞRETMENLERİN BİRLİKTE OKUTTUĞU SINIF SAYISINA GÖRE GÖRÜŞLERİ

Katılımcı görüşlerinin, birlikte okuttuğu sınıf sayısına göre karşılaştırılmasına ilişkin frekans ve yüzde dağılımları Tablo 3.21’de gösterilmiştir.

Tablo 3.21: Birlikte Okuttuğu Sınıf Sayısına Göre Olumlu ve Olumsuz Görüşlerin Dağılımı

Birleştirilmiş Sınıf Sayısı	Olumlu Görüşler		Olumsuz Görüşler	
	f	%	f	%
2 sınıf	9	47,37	10	52,63
3 sınıf	37	46,25	43	53,75
4 sınıf	0	0	0	0
5 sınıf	5	50	5	50

Tablo 3.21’de görüldüğü gibi, 2 sınıfı birlikte okutan öğretmenler ile 3 sınıf birlikte okutan öğretmenlerin belirttikleri olumsuz görüşler, olumlu görüşlere göre daha fazla olduğu görülmektedir. 4 sınıfı birlikte okutan öğretmen bulunmamaktadır. Ayrıca, 5 sınıfı birlikte okutan öğretmenlerin görüşlerinde ise eşitlik olduğu görülmektedir.

6.3 ÖĞRETMENLERİN ÇALIŞMA DURUMUNA GÖRE GÖRÜŞLERİ

Katılımcı görüşlerinin, çalışma durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin frekans ve yüzde dağılımları Tablo 3.22’de gösterilmiştir.

Tablo 3.22: Öğretmenlerin Çalışma Durumuna Göre Olumlu ve Olumsuz Görüşlerin Dağılımı

Çalışma Durumu	Olumlu Görüşler		Olumsuz Görüşler	
	f	%	f	%
Kadrolu	32	47,06	36	52,94
Sözleşmeli	12	44,44	15	55,56
Ücretli	7	50	7	50

Tablo 3.22’de görüldüğü gibi, kadrolu ve sözleşmeli olarak çalışan öğretmenlerin bildirdikleri olumsuz görüşler, olumlu görüşlere göre daha fazla olduğu görülmektedir. Ayrıca kadrolu öğretmenlerin bildirdiği olumlu görüşler (%47,06), sözleşmeli öğretmenlerin olumlu görüşlerinden (%44,44) fazladır. Ücretli öğretmenlerin görüşlerinde ise eşitlik görülmektedir.

6.4 ÖĞRETMENLERİN KONU İLE İLGİLİ BİLGİ DURUMLARINA GÖRE GÖRÜŞLERİ

Katılımcı görüşlerinin, birleştirilmiş sınıflar ve yeni öğretim programı (2005) ile ilgili sahip oldukları bilgi düzeyine göre karşılaştırılmasına ilişkin frekans ve yüzde dağılımları Tablo 3.23’te gösterilmiştir.

Tablo 3.23: Öğretmenlerin Bilgi Düzeyine Göre Olumlu ve Olumsuz Görüşlerin Dağılımı

Seminer/Kurs alanlar	Olumlu Görüşler		Olumsuz Görüşler	
	f	%	f	%
Evet	11	45,83	13	54,17
Hayır	40	47,06	45	52,94

Tablo 3.23’te görüldüğü, birleştirilmiş sınıflar ve/veya yeni program ile ilgili hizmet içi eğitim/seminer alan öğretmenlerin sayısı (n=13), almayanların sayısından (n=45) çok azdır. Ancak her iki grubun da bildirdiği olumsuz görüşler olumlu görüşlerden daha fazladır.

6.5 ÖĞRETMENLERİN OKULDAKİ GÖREVLERİNE GÖRE GÖRÜŞLERİ

Katılımcı görüşlerinin, okuldaki görevlerine göre karşılaştırılmasına ilişkin frekans ve yüzde dağılımları Tablo 3.24'te gösterilmiştir.

Tablo 3.24: Öğretmenlerin Okuldaki Görevlerine Göre Olumlu ve Olumsuz Görüşlerin Dağılımı

Görevi	Olumlu Görüşler		Olumsuz Görüşler	
	f	%	f	%
Müdür	37	47,44	41	52,56
Yet.Öğretmen				
Öğretmen	14	45,16	17	54,84

Tablo 3.24'te görüldüğü gibi, birleştirilmiş sınıf okutan öğretmenlerin ve müdür yetkili öğretmenlerin bildirdikleri olumsuz görüşler, olumlu görüşlere göre daha fazladır.

6.6 ÖĞRETMENLERİN SINIF MEVCUDUNA GÖRE GÖRÜŞLERİ

Katılımcı görüşlerinin, okuttukları sınıf mevcuduna göre karşılaştırılmasına ilişkin frekans ve yüzde dağılımları Tablo 3.25'te gösterilmiştir.

Tablo 3.25: Sınıf Mevcuduna Göre Olumlu ve Olumsuz Görüşlerin Dağılımı

Sınıf Mevcudu	Olumlu Görüşler		Olumsuz Görüşler	
	f	%	f	%
10-24	37	46,84	42	53,16
25-35	12	46,15	14	53,85
36-50	2	50	2	50
51 ve üstü	0	0	0	0

Tablo 3.25'te görüldüğü gibi, sınıf mevcudu, 10-24 ve 25-35 öğrenci arasında olan öğretmenlerin bildirdikleri olumsuz görüşler, olumlu görüşlerden daha fazladır. Sınıf mevcudu 36-50 öğrenci arasında olanların görüşlerinde ise eşitlik vardır. Sınıf mevcudu 51 ve üstü olan öğretmen bulunmamaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, elde edilen bulgular ışığında sonuçlar ortaya çıkarılmış ve tartışılmıştır. Ayrıca, ilgililere gelecekte ışık tutacağına inandığımız önerilere yer verilmiştir.

1. SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmadan elde edilen sonuçlar, bulgular kısmında belirtilen temalar çerçevesinde sunulmuştur.

1.1 HBD PROGRAMI İLE KAZANDIRILMAK İSTENEN BECERİ VE KAZANIMLARIN BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIFLARDAKİ UYGUNLUĞUNA İLİŞKİN SONUÇLAR

“Beceri ve Kazanımlar” temasına ait bulgular değerlendirildiğinde;

- Birleştirilmiş sınıf ya da müstakil sınıf farkı gözetmeksizin aynı programın uygulanmasının programın bütünlüğü açısından doğru olduğu,
- Çevresel faktörlerin etkilemediği beceri ve kazanımların, birleştirilmiş sınıftaki öğrencilerin gerçek hayatta karşılaşılabilecekleri nitelikte olduğu,
- İki sınıfın birleştiği gruplarda seviye farklılığının çok sorun olmadığı,
- Kazanımların içerikle örtüştüğü,
- Belirlenen kişisel becerilerin, ara disiplinlerin ve Hayat Bilgisi dersine özel becerilerin belirli bir düzeye kadar gerçekleştirilebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Ayrıca bu çalışmada;

- Birleştirilmiş sınıfların bulunduğu çevrenin öğrencilere sunduğu imkân bakımından yetersiz olmasının, beceri ve kazanımlara ulaşmaya engel olduğu,
- Birleştirilmiş sınıflardaki seviye farklılığının beceri ve kazanımlara ulaşmaya engel olduğu,

- Beceri ve kazanımlara ulaşmak için zamanın yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır.

Genel olarak, birleştirilmiş sınıflarda; araç gereçlerin ve fiziki koşulların yetersizliği, gelişim özellikleri farklı öğrencilerin bir arada olması, köylerde sağlık, ulaşım ve iletişim sorunlarının yaşanması gibi pek çok sorunun, ilköğretimin hedeflerine ulaşılmasını zorlaştırdığı görülmektedir. Dursun (2006), yaptığı çalışmada da, benzer bulguları tespit etmiştir. Ayrıca Uğur (2006), yaptığı çalışmada da yeni HBD programının (2005), beceri ve kazanımlar ile kişisel nitelikler, değerler ve ara disiplinlerin gerçekleştirilebilir olduğunu tespit etmiştir. Bu çalışmada da, beceri ve kazanımlar ile kişisel nitelikler, değerler ve ara disiplinlerin belirli bir düzeye kadar gerçekleştirilebilir olduğu tespit edilmiştir.

1.2 HBD PROGRAMINDAKİ İÇERİK VE ETKİNLİKLERİN BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIFLARA UYGUNLUĞUNA İLİŞKİN SONUÇLAR

“İçerik ve Etkinlikler” temasına ilişkin bulgular değerlendirildiğinde;

- İçerik ve etkinliklerin öğrenciyi merkeze aldığı ve onların ilgisini çekecek nitelikte hazırlandığı,
- Etkinlik çeşitliliğinin çok olduğu,
- 1. sınıf HBD etkinliklerinde herhangi bir güçlükle karşılaşılmadığı sonucu varılmıştır.

Ayrıca bu çalışmada;

- İçerik ve etkinliklerin uygulanışında öğrencilerin bilişsel yetersizliğine bağlı olarak zamanın yetmediği,
- Birleştirilmiş sınıftaki öğrencilerin konuları kavraması için ek etkinlik yapma ihtiyacı duyulduğu,
- Öğrencilerin, içerik ve etkinliklerde kullanılan dili anlamakta zaman zaman zorluk çektiği,
- Bazı içerik ve etkinliklerin birleştirilmiş sınıfların bulunduğu çevrelere uygun olmadığı,

- Araç-gereç temininin zor olmasının, içerik ve etkinliklerin uygulanışını zorlaştırdığı,
- Birleştirilmiş sınıflardaki fiziksel yetersizliklerden dolayı bazı etkinliklerin uygulanamadığı,
- HBD içerik ve etkinliklerinde, bilgi yüklemesinin az olduğu ve buna bağlı olarak ileriki sınıflarda görülecek “Sosyal Bilgiler” ve “Fen ve Teknoloji” dersleri için gerekli alt yapının oluşturulamadığı,
- Dönüşümlü olarak işlenen HBD’de, 2. ve 3. sınıf öğrencilerinin I. Yıl üniteleri işlenirken sıkıldığı ve dersten koştukları, 1. sınıf öğrencilerinin ise II. ve III. yıl üniteleri işlenirken zorlandıkları ve derse katılımlarının düşük olduğu sonuçlarına varılmıştır.

Yeni programın uygulanması ile ilgili karşılaşılan sorunların nedenlerini genel olarak, birleştirilmiş sınıflardaki seviye farklılığı, fiziki ortamın yetersizliği, materyal gereksiniminin fazla olması, öğretmen veli işbirliğinin eksik olması şeklinde sıralanabilir. Bu bulgular, Gündoğar’ın (2006) yaptığı çalışmada da tespit edilmiştir. Ayrıca, Çakır (2007), yaptığı çalışmada, içerik ve etkinliklerin öğrenci merkezli hazırlandığı ve etkinliklerde öğrencilerin gelişimsel özelliklerinin dikkate alındığını belirtmiştir. Bu çalışmada da, etkinliklerin öğrenci merkezli olduğu ve etkinlik çeşitliliğinin olumlu karşılandığı tespit edilmiştir.

1.3 HBD PROGRAMINDAKİ ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ÇALIŞMALARININ BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIFLARDA UYGULANIŞINA İLİŞKİN SONUÇLAR

“Ölçme ve Değerlendirme” temasına ilişkin bulgular değerlendirildiğinde;

- Öz, akran, grup ve ürün değerlendirme çalışmaları öğretmenlerin faydalı bulunduğu,
- Ölçme değerlendirme çalışmalarının derste istenen kazanımları ölçmeye yönelik olduğu sonuçlarına varılmıştır.

Ayrıca bu çalışmada;

- Mevcut ölçme değerlendirme çalışmalarının birleştirilmiş sınıflarda okuyan öğrencilerin seviyesine ağır geldiği,
- Ölçme değerlendirme çalışmalarının çok fazla olduğu, birleştirilmiş sınıflarda bütün ölçme değerlendirme çalışmalarını yetiştirmenin zor olduğu,
- Okullarda fotokopi makinesinin bulunmaması ve köylerde kırtasiyenin bulunmamasına bağlı olarak, ölçme değerlendirme formlarının etkin bir şekilde kullanılmadığı,
- Ölçme değerlendirme formlarını zaruretten dolayı doldurduğu,
- Birleştirilmiş sınıflarda HBD'nin dönüşümlü olarak işlenmesinden dolayı, öğrencilerin, kendi sınıfına ait olmayan ölçme değerlendirme çalışmalarıyla değerlendirilmesinin uygun olmadığı sonuçlarına varılmıştır.

Ölçme değerlendirme ile ilgili karşılaşılan güçlükler -formların çok fazla olması, zamanın yetersizliği, öğrenci seviyesinin üstünde olması- Coşkun (2007) ve Özden'in (2005) yaptığı çalışmada da tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra HBD programındaki ölçme değerlendirme çalışmalarının çeşitliliğinin öğretmenler tarafından beğenildiği sonucuna varılmıştır. Ocak ve Gündüz de (2006) yaptıkları çalışmada yeni HBD programının (2005) ölçme değerlendirme boyutunu daha önceki programlara göre faydalı bulmuşlardır.

1.4 HBD PROGRAMININ BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIFLARDA UYGULANIŞININ YAPILANDIRMACI EĞİTİM ANLAYIŞINA UYGUNLUĞUNA İLİŞKİN SONUÇLAR

“Yapılandırımcılık” temasıyla ilgili bulgular değerlendirildiğinde;

- HBD programının genel olarak öğrenciyi merkeze alan bir yapısının olduğu,
- Kitapların öğrencilerde merak uyandırdığı ve ilgilerini çektiği,
- İçerik ve etkinliklerin öğrencileri düşünmeye ve oluşturmaya yönlendirdiği sonuçlarına varılmıştır.

Ayrıca bu çalışmada;

- HBD programı yapılandırımcı eğitim anlayışına göre hazırlanmış olsa da, birleştirilmiş sınıflarda bu anlayışa uygun eğitim yapılamadığı,

- Birleştirilmiş sınıftaki öğrencilerin seviye farklılığının, yapılandırmacı eğitim anlayışıyla bağdaşmadığı,
- Köy okullarındaki fiziksel yetersizliğin, yapılandırmacı eğitim anlayışının uygulanmasına engel olduğu sonuçlarına varılmıştır.

Yapılandırmacı eğitim uygulamak için gerekli koşulların birleştirilmiş sınıflarda mevcut olmaması, bu anlayışın uygulanmasını engellediği tespit edilmiştir. Coşkun (2007), yaptığı çalışmada da, yapılandırmacı yaklaşım felsefesi dikkate alınarak hazırlanmış olan yeni programın bu kadar fazla uygulama sorunu ile karşılaşma sebebi olarak ihtiyaç analizleri yapılmadan programın hazırlanması ve uygulamaya geçirilmesi olarak tespit etmiştir. Bunun yanı sıra HBD'deki etkinliklerin öğrenciyi merkeze aldığı ve ilgisini çektiği düşünülerek yapılandırmacı eğitim anlayışının belirli bir düzeye kadar uygulandığı tespit edilmiştir. Sert (2008) ve Şentürk de (2007) yaptıkları çalışmalarda, 2005 HBD programında yapılandırmacı eğitim anlayışının benimsendiğini saptamıştır.

1.5 HBD PROGRAMI İÇİN BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ÇÖZÜM ÖNERİLERİ VE TAVSİYELERİNE İLİŞKİN SONUÇLAR

“Yeni fikir ve tavsiyeler” temasına ait bulgular değerlendirildiğinde;

- Programa, köy hayatına uygun beceri ve kazanımlarında eklenmesinin,
- Birleştirilmiş sınıflar için ayrı bir kitap çıkarılmasının,
- İçerik ve etkinliklerin hazırlanırken, birleştirilmiş sınıfların fiziksel yapısına ve seviye farklılığına dikkat edilmesinin,
- Birleştirilmiş sınıflardaki seviye farklılığı düşünülerek ölçme değerlendirme çalışmalarının, yeniden düzenlenmesinin faydalı olacağı sonuçlarına varılmıştır.

Araştırmanın sonuçlarında birleştirilmiş sınıf okutan öğretmenlerin, birleştirilmiş sınıflarda uygulanacak olan programın, bağımsız sınıftakilerden ayrılması yönünde beklenti içerisinde oldukları tespit edilmiştir. Yıldız ve Köksal (2009) yaptıkları çalışmada da, yeni bir düzenleme yapılması gerektiğini belirtmişlerdir.

1.6 BİRLEŞTİRİLMİŞ SINIF ÖĞRETMENLERİNİN KİŞİSEL BİLGİ VE NİTELİKLERİNE GÖRE GÖRÜŞLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASINA İLİŞKİN SONUÇLAR

Birleştirilmiş sınıf öğretmenlerinin; meslekteki kıdemi, birlikte okuttuğu sınıf sayısı, çalışma durumu, konu ile ilgili bilgi durumları, okuldaki görevleri ve sınıf mevcuduna göre görüşlerinin karşılaştırılmasından elde edilen sonuçlar şu şekilde özetlenebilir:

- Meslekteki kıdemi, 1–3 yıl, 4–6 yıl ve 7–9 yıl arasında olan öğretmenlerin HBD'ye ilişkin bildirdikleri olumsuz görüşler, olumlu görüşlerden daha fazladır. Ayrıca meslekteki kıdem arttıkça bildirilen olumlu görüşlerin de arttığı tespit edilmiştir.
- 2 sınıfı birlikte okutan öğretmenlerin ve 3 sınıfı birlikte okutan öğretmenlerin HBD'nin uygulanaşına ilişkin olumsuz görüşleri olumlu görüşlerinden daha fazladır.
- Kadrolu ve sözleşmeli öğretmenlerin HBD'ye ilişkin olumsuz görüşleri olumlu görüşlerinden daha fazladır. Bunun yanı sıra kadrolu öğretmenlerin programa ilişkin olumlu görüşlerinin, sözleşmeli öğretmenlerin olumlu görüşlerinden daha fazla olduğu tespit edilmiştir.
- Birleştirilmiş sınıflar ve/veya yeni program ile ilgili hizmet içi eğitim/seminer alan ve almayan öğretmenlerin HBD'ye ilişkin olumsuz görüşlerinin, olumlu görüşlerden daha fazla olduğu tespit edilmiştir.
- Birleştirilmiş sınıflarda müdür yetkili öğretmen ve sadece öğretmen olarak görev yapanların, HBD'ye ilişkin olumsuz görüşlerinin, olumlu görüşlerinden daha fazla olduğu tespit edilmiştir.
- Sınıf mevcudu, 10–24 ve 25–35 öğrenci arasında olan öğretmenlerin HBD'ye ilişkin olumsuz görüşleri, olumlu görüşlerden fazla olduğu tespit edilmiştir.

2. ÖNERİLER

1. HBD kitaplarının birleştirilmiş sınıflarda daha etkili kullanılabilmesi için, yeni programın felsefesine bağlı kalarak, birleştirilmiş sınıflar için kitaplar yeniden hazırlanmalıdır. Araştırmanın sonuçlarında, öğretmenlerin çoğundan gelen,

birleştirilmiş sınıflar için ortak kitap hazırlanması fikri uygulanabilir bir fikir değildir. Çünkü birinci sınıfa yeni gelen bir öğrenci, üç yıl boyunca aynı kitabı okumak durumunda kalır. Bunun yerine, üç ayrı kitap oluşturulup, içerik ve etkinlikler köy yaşantısı düşünülerek hazırlanabilir, beceri ve kazanımlara yeni içerik ve etkinlikler çerçevesinde ulaşılmış olur. Böylece kazanımlar ortak kaldığı için şehir ve köy uygulaması diye bir fark oluşturulmamış olur.

2. HBD’de, birleştirilmiş sınıflardaki seviye farklılığının sebep olduğu güçlükleri gidermek için, her sınıf seviyesine uygun etkinliklere ve ölçme değerlendirme çalışmalarına yer verilmelidir. I. Yıl ünitelerinin okutulduğu dönemde 2. ve 3. sınıflara, 1. sınıf HBD çalışma kitabı vermek yerine, onlar için düzenlenmiş 2. ve 3. sınıf çalışma kitapları verilir ve öğrenciler kendi seviyelerine uygun etkinliklerle ve ölçme değerlendirme çalışmalarıyla dersi işlemiş olur.

3. Birleştirilmiş sınıf öğretmenlerinin dersi daha verimli geçirebilmesi için, HBD öğretmen kılavuz kitapları birleştirilmiş sınıf öğretmenleri için yeniden düzenlenmelidir. Kılavuz kitaplarındaki talimatlar, birleştirilmiş sınıflardaki seviye farklılığı düşünülerek, öğrencilerin seviyelerine uygun izlenebilecek yöntemlere yer vermelidir.

4. Birleştirilmiş sınıflarda etkili eğitim-öğretim yapmak için, öğretmenlerle hizmet içi eğitim ve seminer çalışmaları yapılmalıdır. Bu çalışmalarla öğretmenler, küme çalışmaları, büyüklerin rehberliği ve seviye grupları gibi yöntemleri kullanmaya teşvik edilmelidir

5. Sınıf öğretmenlerinin genellikle ilk atamaları birleştirilmiş sınıflara yapılmaktadır. Bu yüzden meslekteki acemiliğin ve birleştirilmiş sınıflardaki ağır eğitim öğretim faaliyetlerinin dezavantajını en aza indirmek için, eğitim fakültelerinde verilen birleştirilmiş sınıflar ile ilgili derslerin etkinliği artırılmalı ve bu sınıflarda yapılacak eğitimle ilgili bilgi ve beceri kazandırılmalıdır. Ayrıca, okul deneyimi derslerinin birleştirilmiş sınıflarda uygulanması, öğretmen adaylarının beklentilerinin belirlenmesi açısından faydalı olacaktır.

6. Birleştirilmiş sınıflı okullarda karşılaşılan sorunların çözümü için, ulaşım imkânlarının el veriliği olduğu bölgelerde taşınmalı eğitime geçilerek, öğrencilerin kendi seviyelerine uygun eğitim görmeleri sağlanmalıdır. Ayrıca, taşınmalı eğitimle,

BSİO'larda ve YİBO'larda karşılaşılan eğitim sorunlarına çözüm bulunmuş olacaktır.

7. Birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenlerin, müstakil sınıflardaki öğretmenlere göre iş yükleri fazladır. Bu durum düşünülerek bakanlık tarafından birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenlere ek ücret verilmesi durumunda, öğretmenlerin çalışma azminin ve bu okullarda görev yapma istekliliğinin artacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Acat, B., Anılan, H., Girmen, P., Anagün, Ş., (2005). Öğretmen Adaylarının İlköğretim Hayat Bilgisi Programında Yer Alan Becerilere Sahip Olma Düzeylerine İlişkin Görüşleri, *Eğitimde Yansımalar VIII: Yeni İlköğretim Programlarının Değerlendirilmesi Sempozyumu*, Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Kayseri.
- Abay, S. (2006). *Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasında Öğretmenlerin Öğretme-Öğrenme Sürecinde Karşılaştığı Sorunlar*, (Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Baş, T., Akturan, U., ve diğer. (2008). *Nitel Araştırma Yöntemleri NVivo 7.0 ile Nitel Veri Analizi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Binbaşıoğlu, C. (1999). *Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Bulut, Z. (2005). Yeni İlköğretim programları ve Öğretmenler, *Eğitime Bakış Dergisi*, 1(3), s.58–62.
- Cicioğlu, H. (1985). *Türkiye Cumhuriyetinde İlk ve Ortaöğretim (Tarihsel Gelişim)*, Ankara Üniversitesi EBF Yayınları, Ankara.
- Coşkun, A. (2007). *İlköğretim 4. ve 5. Sınıflar Sosyal Bilgiler Programı Hakkında Öğretmen Görüşlerine İlişkin Nitel Bir Çalışma (Ankara İli Örneği)*, (Yüksek Lisans Tezi), Başkent Üniversitesi, Ankara.
- Çakır, G. (2007). *Yeni Hayat Bilgisi Programında Yer Alan Kazanımların, Önerilen Etkinlikler Çerçevesinde Gerçekleştirilebilme Düzeyinin Belirlenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi) Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Çelebi, C. (2006). *Yapılandırmacılık Yaklaşımına Dayalı İşbirlikli Öğrenmenin İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilerin Erişi ve Tutumlarına Etkisi*, (Yüksek Lisans Tezi) Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Çıkrık, O. (2001). *İlköğretim Okulu Hayat Bilgisi Dersi İçeriğinin Öğretmen, Yönetici ve Müfettiş Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi*, (Yüksek Lisans Tezi) Çukurova Üniversitesi, Adana.

- Demirel, Ö. (2000). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*, PegemA Yayıncılık, Ankara.
- Demirel, Ö. (2001). *Eğitim Sözlüğü*, PegemA Yayıncılık, Ankara.
- Demirtaş, H. ve Güneş, H. (2002). *Eğitim Yönetimi ve Denetimi Sözlüğü*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Dursun, F. (2006). Birleştirilmiş Sınıflarda Eğitim Sorunları ve Çözüm Önerileri, *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2, s. 33-57.
- Erdem, A. R. (2004). *Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Erdoğan, Y. (2000). *Bilgisayar Destekli Kavram Haritalarının Matematik Öğretiminde Kullanılması*, (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Gerek, Ö. (2006). *Sınıf Öğretmenlerinin Yeni İlköğretim Programı Hakkındaki Görüş Değerlendirme ve Yeterlilikleri Üzerine Bir Araştırma*, (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Gündoğar, A. (2006). *2005–2006 Yılında Değişen İlköğretim Programının Uygulanma Durumu (Adıyaman İli Örneği)*, (Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Güven, S. (2005). Yapılandırmacı Eğitim Anlayışına Göre Hazırlanan 2004 İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi Programının Uygulanmasında Sınıf Öğretmeninin Rolü, *14. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Güven, M., Güven, S. Ve Karabağ, G. (Ed.) (2006). *İlköğretim 2. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Kafadar, O. (1997). *Türk Eğitim Düşüncesinde Batılulaşma*, Vadi Yayınları, Ankara.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Keser, Ö. F. ve Akdeniz, A. R. (2003). Bütünleştirme Öğrenme Ortamlarında Öğretim Etkinliklerinin Planlanması ve Değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi 12. Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri*, Antalya.

- Kılıç, G. B. (2001). Oluşturmacı Fen Öğretimi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), s.9-22.
- Köksal, K. (2005). *Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim*, PegemA Yayıncılık, Ankara.
- Köklü, M. (2000). *Birleştirilmiş Sınıfların Yönetimi ve Öğretim*, Beta Yayınları, İstanbul.
- Kuş, E. (2003). *Nicel-Nitel Araştırma Teknikleri*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Küçüközer, H., Bostan, A., Kenar, Z., Seçer, S. ve Yavuz, S. (2008). Altıncı Sınıf Fen ve Teknoloji Kitaplarının Yapılandırmacı Öğrenme Kuramına Göre Değerlendirilmesi. *İlköğretim Online*, 7(1), s. 111-126.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *An Expanded Sourcebook Qualitative Data Analysis*. Second Edition. California: Sage Publications, Inc.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2005a). *İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2005b). *İlköğretim Matematik Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2009). *İlköğretim 1, 2 ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara.
- Ocak, G. ve Gündüz, M. (2006). 1998–2005 Hayat Bilgisi Ders Programlarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Afyonkarahisar Örneği), *Milli Eğitim Dergisi*, 172, s. 40-54.
- Özben, K. (1997). *Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar*, (Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Özçelik, D. A. (1992). *Eğitim Programları ve Öğretimi*, ÖSYM Yayınları, Ankara.
- Özdemir, M. (1998). *Hayat Bilgisi Öğrenme ve Öğretme Etkinlikleri*, PegemA Yayıncılık, Ankara.
- Özden, Y. (2003). *Öğrenme ve Öğretme*, PegemA Yayıncılık, Ankara.

- Özden, Y. (2005). 2004 Yeni Hayat Bilgisi Programının, Öğretmen Görüşleri Esas Alınarak Değerlendirilmesi, *Eğitimde Yansımalar VIII: Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu*, Kayseri.
- Özden, Y. (2006). "2004 Hayat Bilgisi Pilot Programının, 1998 Hayat Bilgisi Programıyla Karşılaştırılması, (Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Öztürk, C. ve Dilek, D. (Ed.) (2002). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, PegemA Yayıncılık, Ankara.
- Saban, A. (2000). *Öğrenme-Öğretme Süreci: Yeni Teori ve Yaklaşımlar*. Nobel Yayınevi, Ankara.
- Sert, N. (2008). İlköğretim Programlarında Oluşturmacılık, *Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi*, 4(2), s. 291-316.
- Şaşan, H. H. (2002). Yapılandırmacı Öğrenme, *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, Hacettepe Üniversitesi, 75, s.49-52.
- Şentürk, Ş. (2007). *Yeni İlköğretim Programlarının Öğretmen ve Müfettiş Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Amasya İli Örneği)*, (Yüksek Lisans Tezi), Niğde Üniversitesi, Niğde.
- Selçukoğlu, Z. (2006). *Bilişsel Yaklaşım Temelli Psikolojik Danışma Sürecinde Danışman ve Danışanın Sözel ve Sözel Olmayan Davranışları Üzerine Nitel Bir Araştırma*, (Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya
- Sifoğlu, N. (2007). *İlköğretim 8. Sınıf Fen Bilgisi Dersinde Yapısalcı Öğrenme ve Probleme Dayalı Öğrenme Yaklaşımlarının Öğrenci Başarısı Üzerine Etkisi*, (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Şimşek, N. (2004). Yapılandırmacı Öğrenmeye Eleştirel Bir Yaklaşım, *Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi*, 3(5), s. 115-139.
- Sönmez, V. (1998). *Hayat Bilgisi Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*, Anı Yayıncılık, Ankara.

- Şentürk, Ş. (2007). *Yeni İlköğretim Programlarının Öğretmen Ve Müfettiş Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*, (Yüksek Lisans Tezi) Niğde Üniversitesi, Niğde.
- Uğur, T. (2006). *2005 İlköğretim 1. 2. ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri (Uşak İli Örneği)*, (Yüksek Lisans Tezi) Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Ülgen, G. (1997). *Eğitim Psikolojisi: Kavramlar, İlkeler, Yöntemler, Kuramlar ve Uygulamalar*, Alkım Yayınları, İstanbul.
- Yaşar, S. (1998). Yapısalcı Kuram ve Öğrenme Öğretme Süreci, *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1-2), s. 68-75.
- Yıldırım, A. (2006). *Yeni İlköğretim Programına Göre Hazırlanmış Hayat Bilgisi Ders Kitaplarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi (Elazığ İli Örneği)*, (Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2003). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık. Ankara.
- Yıldız, M. (2005). *Birleştirilmiş Sınıf Öğretmenlerinin Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasına İlişkin görüşlerinin Değerlendirilmesi (Ankara İli Örneği)*, (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Yıldız, M. ve Köksal, K. (2009). Birleştirilmiş Sınıf Uygulamasına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(1), s. 1-14.

İnternet Kaynakları

- Arslan, M. (1997). *Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Programları ve Belli Başlı Özellikleri*, (01.02.2009)
http://www.psikoweb.com/ilkogretim_programlari.html
- Kabaca, T. (2002). *Bir Öğrenme ve Öğretme Yaklaşımı: Yapılandırmacılık (Constructivism)*, (03.02.2009)
http://www.tolgakabaca.com/dokumanlar/CONS_ODEV.pdf

Milli Eğitim Bakanlığı, (2009). Milli Eğitim İstatistikleri 2008–2009, (09.06.2009)

http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2008_2009.pdf

<http://www.meb.gov.tr/bilgiedinme/bilgiedinme.asp#> (09.10.2009)

<http://sgb.meb.gov.tr> (04.06.2009)

<http://www.memurlar.net/haber/96430> (10.05.2009)

http://personel.meb.gov.tr/sayfa_goster.asp?ID=207 (10.05.2009)

EKLER DİZİNİ

	Sayfa
EK 1. Öğretmen Görüşme Formu.....	106
EK 2. Araştırma İzni.....	109
EK 3. Örnek Nvivo çıktısı (Temalara Yapılan Kodlama Bilgileri).....	110

ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU

Araştırma Konusu: 2005 Hayat Bilgisi dersi öğretim programının, birleştirilmiş sınıflarda uygulanabilirliğinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi.

Okul:.....

Tarih:.....

Saat:.....

Giriş

Merhaba, adım Süreyya Şevki Yıldız. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans öğrencisiyim. Aynı zamanda birleştirilmiş sınıflı bir okulda sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktayım. 2005 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının birleştirilmiş sınıflarda uygulanmasına ilişkin bir araştırma yapıyorum. Ülkemiz gerçeği olan birleştirilmiş sınıflarda Hayat Bilgisi Dersindeki kazanımların, kazanımlara ulaştıracak olan içeriğin ve değerlendirme biçiminin uygulanabilirliğini ve aksaklıklarını tespit etmek gerekmektedir. Dolayısıyla yapılacak olan çalışmayla, sizlerin görüşleri doğrultusunda programa birtakım eleştiriler getirilerek katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Görüşmemizin gizli olduğunu ve görüşmede konuşulanların yalnız benim tarafımdan bilineceğini belirtmek isterim. Görüşme sorularını içtenlikle cevaplandırmanız için, isminiz ve okulunuzun ismi şifrelenecek, hazırlanacak raporda isimlerinizin kesinlikle kullanılmayacaktır.

Görüşmede zaman kazanmak için izninizle ses kayıt cihazı kullanmak istiyorum. Bunun sizce bir sakıncası var mı? Görüşme sonunda istemediğiniz bilgileri çıkartabilirim.

Katkılarınız için şimdiden çok teşekkür ederim.

Bu görüşmemizin yaklaşık otuz dakika süreceğini tahmin ediyorum. İzin verirseniz sorulara başlamak istiyorum.

1) Birleştirilmiş sınıf öğretmeni olarak Hayat Bilgisi dersi öğretiminde karşılaştığınız zorluklar nelerdir?

2) Hayat Bilgisi ders ve çalışma kitabındaki içerik ve etkinlikleri, birleştirilmiş sınıfta öğrenim gören öğrencilere uygun buluyor musunuz? Uygun bulmuyorsanız sebepleri nelerdir?

a) Öğrencilerin çevresi ve özelliklerine uygun ek etkinlik ilave etme ihtiyacı duyuyor musunuz?

b) Etkinlikleri uygulamada güçlüklerle karşılaşıyor musunuz? Karşılaşıyorsanız bunlar nelerdir?

EK 1. - devam

- c) Uygulamadığınız ya da uygulayamadığınız etkinlikler var mı? Varsa bunlar ne tür etkinlikler?
- d) Mevcut içerik birleştirilmiş sınıf öğrencilerini belirlenen kazanımlara ulaştırmakta mıdır? Birleştirilmiş sınıflar için içerik eklemesi ya da değiştirmeler yapılabilir mi?

3) Hayat Bilgisi dersi öğretmen kılavuz kitabındaki etkinlikler ve talimatlar izlenerek yapılan Hayat Bilgisi dersi öğretimi, yapılandırmacı eğitim anlayışına uygun mudur? Açıklayınız.

4) Hayat Bilgisi dersi öğretimi programında belirlenen beceri ve kazanımlar, birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin (sosyal açıdan) özelliklerine uygun mudur?

- a) Ulaşılması istenen kazanımlar, birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin gerçek hayatta karşılaşacakları durumlara uygun mudur?
- b) Kazanımlar içerikle örtüşmekte midir?
- c) Birleştirilmiş sınıflarda öğrencilerin bir bölümü kendi sınıfına ait olmayan hayat bilgisi konularını işlemektedir. (Örn:1. 2. ve 3. sınıfın birleştiği grupta 1. sınıf öğrencisi, Hayat Bilgisi 3 konularını görmektedir.) Bu durum göz önünde bulundurularak kazanımlara ulaşılabilceğini düşünüyor musunuz?
- d) Belirlenen kişisel beceriler, ara disiplinler ve Hayat Bilgisi Dersine özel beceriler, birleştirilmiş sınıflarda gerçekleştirilebilir nitelikte midir?

5) Birleştirilmiş sınıf öğretmeni olarak Hayat Bilgisi dersindeki mevcut ölçme değerlendirme çalışmalarını nasıl buluyorsunuz? Yeterli midir? Ne tür ilaveler yapılabilir?

- a) Ölçme değerlendirme formları birleştirilmiş sınıf öğrencilerinin özelliklerine uygun mudur? Uygulamada karşılaştığınız güçlükler var mı? Varsa neler?

6) Hayat Bilgisi dersi öğretim programında beğendiğiniz/beğenmediğiniz özellikler nelerdir? Programda bir değişiklik yapma imkânınız olsaydı neleri, neden değiştirirdiniz?

7) Bunların dışında bu konu hakkında söylemek istediğiniz herhangi bir şey var mı?

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1- Cinsiyetiniz:

Bayan Bay

2- Meslekteki kıdeminiz:

1-3 yıl arası 4-6 yıl arası 7-9 yıl arası 10 ve üstü

3- Eğitim düzeyiniz:

Ön Lisans Lisans Yüksek Lisans Doktora Diğer

4- Çalışmakta olduğunuz birleştirilmiş sınıflı okulun:

Müdür Yetkili Öğretmeniyim Öğretmeniyim

5- Çalışma durumunuz:

Kadrolu Sözleşmeli Ücretli

6- Sınıf mevcudunuz:

10-24 25-35 36-50 51 ve üzeri

7- Birlikte okuttuğunuz sınıf sayısı:

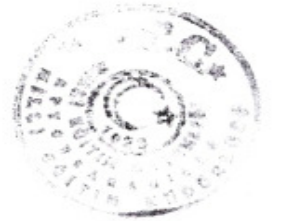
5 sınıf bir arada 4 sınıf bir arada 3 sınıf bir arada 2 sınıf bir arada

8- Okulunuzdaki öğretmen sayısı:

1 2 3 4

9- Uygulamakta olduğunuz programla ilgili hizmetiçi eğitim/seminer aldınız mı?

Hayır almadım Evet aldım

EK 2.

T.C.
AFYONKARAHİSAR VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı :B.08.4.MEM.4.03.00.06-040 /
Konu :Araştırma İzinleri

24.12.2008 * 38114

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: 23/12/2008 tarih ve B.30.2.AKÜ.0.E1.00.00-510/3325 sayılı S.Şevki YILDIZ konulu araştırma izin talebi yazısı.

Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi S.Şevki YILDIZ "2005 Hayat Bilgisi Dersi Programının Birleştirilmiş Sınıflarda Uygulanabilirliğinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi" konulu araştırmanın Ekli listedeki okullarımızda görev yapan Öğretmenlerin tamamına 05/01/2009-30/01/2009 tarihleri arasında araştırma yapması ve araştırma tamamlandıktan sonra araştırma sonuçlarının birer örneğinin İl Milli Eğitim Müdürlüğüne teslim edilmesi şartıyla Müdürlüğümüz Araştırma ve Değerlendirme Komisyonu tarafından uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde tensiplerinize arz ederim.

Hidayet YILDIRIM
İl Milli Eğitim Müdürü

OLUR
24/12/2008

Ömer ADAR
Vali a.
Vali Yardımcısı

EKLER:

- 1-Araştırma Değerlendirme Formu (1 Sayfa)
- 2-Okul Listesi (3 Sayfa)

 EĞİTİMDE REFORM Daha aydınlık gelecek!	%100 DESTEK logo" data-bbox="325 795 415 835"/> EĞİTİMDE %100 DESTEK	 DANIŞMA 444 0 632 HATTI	İl Milli Eğitim Müdürlüğü Tel : 0 272 213 76 03 / 212 Fax : 0 272 213 76 05 Yazılarımıza verilecek cevaplarda yazımızın ilgisinin mutlaka belirtilmesi	Kültür – Spor Bölümü E-posta : arge03@meb.gov.tr Web : http://afyon.meb.gov.tr
---	---	--	---	--

EK 3.

Node Summary Report

Project: Hayat Bilgisi Dersi Öğretmen Görüşleri

Generated: 05.06.2009 17:02

Beceri ve Kazanımlar		Tree Node	
Nickname		Words Coded	6.521
Created	13.04.2009 17:37	Paragraphs Coded	247
Modified	13.04.2009 17:37	Coding References	222
		Sources Coded	55
		Cases Coded	55

Beceri ve Kazanımlar\Birleştirilmiş Sınıflardaki Seviye Farkı		Tree Node	
Nickname		Words Coded	1.407
Created	13.04.2009 17:39	Paragraphs Coded	49
Modified	19.04.2009 16:08	Coding References	49
		Sources Coded	49
		Cases Coded	49

Beceri ve Kazanımlar\HBD Özel Beceriler		Tree Node	
Nickname		Words Coded	837
Created	13.04.2009 17:39	Paragraphs Coded	46
Modified	02.05.2009 16:37	Coding References	46
		Sources Coded	46
		Cases Coded	46

Beceri ve Kazanımlar\Kazanım İçerik Örtüşmesi		Tree Node	
Nickname		Words Coded	571
Created	13.04.2009 17:38	Paragraphs Coded	48
Modified	13.04.2009 19:04	Coding References	48
		Sources Coded	48
		Cases Coded	48

Beceri ve Kazanımlar\Kazanımların Gerçek Hayata Uygunluğu		Tree Node	
Nickname		Words Coded	1.359
Created	13.04.2009 17:37	Paragraphs Coded	50
Modified	18.04.2009 16:07	Coding References	49
		Sources Coded	49
		Cases Coded	49